

AVVA JUSTIN ĆELIJSKI
TUMAĀENJE POSLANICE GALATIMA
SVETOG APOSTOLA PAVLA

[UVOD](#)
[PRVA GLAVA](#)
[DRUGA GLAVA](#)
[TREĆA GLAVA](#)
[ĀETVRTA GLAVA](#)
[PETA GLAVA](#)
[ŠESTA GLAVA](#)

Uvod

[sadržaj](#)

U našem zemaljskom svetu potpuno je novo samo ono što je Hristovo, a sve ostalo je staro, sastareno smrtnošću i zemljisano prolaznošću. Hristos je "jedino novo pod suncem" time što je Bogoćovek. Kao Bogoćovek On Svojim Božanstvom ćini ćoveka novim, neostarivo novim, i sve ćega se dotaknu Njegove božanske sile. A ćovek bez Bogoćoveka, i sve što je od takvog ćoveka, uvek je staro, i to oćajnićki, jezivo, samrtnićki staro. Međutim, sve što je Bogoćovekovo - božanski je savršeno i ćovećanski stvarno, i nikada ne stari i ne zastareva. I Njegovo Evandjelje potpuna je novina u našem ćovećanskom svetu, zato što je od Bogoćoveka i po Bogoćoveku. Bogoćovećnost je njegova glavna odlika i oznaka, njegova većita kategorija i sućtina, kojom se ono razlikuje i izdvaja od svega ljudskog i zemaljskog. U Hristovom Evandelju nema ništa "po ćoveku" i "od ćoveka" (Gal. 1,11.12); u njemu je sve od Bogoćoveka i po Bogoćoveku. Istinski blage vesti za ćovećije biće nema bez Bogoćoveka i mimo Bogoćoveka: sva Blagovest = svo Evandjelje nalazi se jedino u Bogoćoveku. Blaga vest je za ćoveka Većna Istina; a ona je sva u Bogoćoveku. Blaga vest je Većna Pravda, Većna Ljubav, Većna Lepota, Većni Źivot, Većno Blaženstvo; a sve je to samo u Bogoćoveku. Pobjeda nad smrću - svakom smrću, nad zlom - svakim zlom, nad đavolom - svakim đavolom, samo je u Bogoćoveku. A zar to nije istinska blagovest, istinsko Evandjelje? Blaga vest je Bog sa svima savršenstvima Svojim; a takav Bog je samo Bogoćovek Hristos.

Zato je sav smisao i sav cilj ćovekova bića na zemlji: *obući se u Bogoćoveka Hrista* (Gal. 3,27), i živeti Bogoćovekom Hristom u potpunosti, zameniti sebe Njime, ne živeti više kao ćovek već kao blagodatno bogoćovećansko biće, u kome je Bog uvek na prvom a ćovek uvek na drugom mestu, u kome ćovek misli, oseća, dēla, *živi Bogom* (Gal. 2,20). Tek sa Bogoćovekom Hristom postaje se pravi ćovek, potpun, besmrtn, većni ćovek. Bog je toga radi i postao ćovek, da ćoveka oboži, obogoćoveći, ućini besmrtnim i većnim bićem. Kako? Sobom, svim Svojim božanskim osobinama i silama. Kroz sjeđinjenje sebe sa Bogoćovekom, ćovek se spasava, jedino tako spasava svega smrtnog, svega grehovnog, svega zlog, svega đavoljeg. Jer samo svemoćni Bog, ušavši u ćoveka, može potisnuti i istisnuti iz njega i saterati u nebiće svako zlo, svaki greh,

svaku smrt, svakog đavola. I tako čovek postiže jedinu istinsku slobodu u ovom svetu, i kroz ovaj svet u svima svetovima: slobodu u Hristu od svake smrti i greha i zla i satanizma.

Zato je ta hristovska *sloboda* najskupocenija vrednost, u kojoj hrišćanin treba uvek *da stoji* (Gal. 5,1). A kako se *stoji* u toj *slobodi*? Živeći Duhom Svetim i *darovima Duha Svetoga*: ljubavlju, radošću, mirom, trpljenjem, dobrotom, milošću, verom, krotošću, uzdržanjem, i ostalim svetim vrlinama evanđelskim (Gal. 5,16-25). Te svete vrline raspinju u čoveku sve strasti i telesne želje, svako slastoljublje i greholjublje, umrtvljuju ih, i čovek sav živi Hristu i Hristom, sav postaje Hristov: danonoćno *raspinje telo svoje sa strastima i željama* (Gal. 5,24). A to raspinjanje sebe ustvari je stalno vaskrsavanje sebe u sve što je božansko, besmrtno, večno, bogočovečno; to je stalno pobeđivanje u sebi svega smrtnog, grehočežnjivog, đavocentričnog.

Samo blagodatnim doživljavanjem Bogočoveka Hrista kao sebe, kao biće svoga bića, čovek se spasava tragične ništavnosti i jezive paklenosti svoga vanbožjeg postojanja, savlađuje nebiće u sebi i u svetu oko sebe, i ulazi u Svebiće kao posebna, sveta, osvećena, obogočovećena, obožena ličnost. To blagodatno-vrlinsko ohristovljenje sebe je dug i doživotni podvig. Bogočovekom Hristom čovek stalno *raspinje sebe svetu, i svet sebi* (Gal. 6,14); i na taj način postaje "*nova tvar*" = *καὶνὴ κτίσις* (Gal. 6,15), novo stvorenje, novi čovek. Novi čovek: sav od Bogočoveka, u Bogočoveku, po Bogočoveku. Taj novi čovek je uvek nov, jer je u nerazdeljivom blagodatnom jedinstvu sa Gospodom Hristom, koji je neizmenljivo i neostarivo uvek novi čovek time što je Bogočovek. Bog je taj koji čoveku daje neostarivi Život i Istinu i Pravdu i Ljubav i Besmrtnost i Večnost. Hristov čovek nikada ne stari: jer samo smrt i greh i zlo sastaruju čoveka. A u Bogočoveku Hristu, i u Hristovom čoveku - sve je uvek novo, jer je sve večno, bogočovečno: a večno i jeste ono što ne stari i ne prolazi, što je uvek novo, i iz dana u dan sve novije i novije. Samo u jedinstvu sa Bogom čovek ne stari: uvek je nov životom, nov istinom, nov pravdom, nov ljubavlju, jer je Božja pravda večna i beskonačna, i zato se uvek doživljuje kao nešto beskonačno novo i besmrtno; tako isto i Božja ljubav, i Božja istina, i Božji život. Da, sa Bogočovekom čovek se neprekidno obnavlja u sve novije i novije biće; a van Njega i bez Njega - čovek se raspada, neprekidno raspada u bezbroj nazovibića i zlobića, doživljujući sebe kao prokletstvo, kao užas, kao beskonačnu smrtnost, kao beskonačno umiranje, kao besmrtno izdisanje, kao besmrtni ropac.

U zemaljskom svetu pred čovekom stoje samo dva puta, samo dva načina života: ohristovljenje i ođavoljenje. Ohristovljenje biva Bogočovekom Hristom, i to pomoću blagodatnih svetih tajni i evanđelskih svetih vrlina; a ođavoljenje biva đavolom, i to pomoću raznovrsnih grehova i strasti. Čovek, svaki čovek se nalazi na jednome od ta dva puta, jer trećega nema u našem zemaljskom svetu. Ohristovljenje onebesuje čoveka, postepeno ga obogočovećuje, obožuje, uvodi u božanske svetove Večne Istine, Večne Pravde, Večne Ljubavi, dok ga najzad ne uvede u Carstvo Nebesko, Večno Carstvo Božije. Ođavoljenje pak biva postepeno kroz greholjublje, kroz življenje u gresima i strastima: čovek ođavoljuje sebe bludom, preljubom, nečistotom, srdnjom, prkosom, rasprom, sablaznima, jeresima, zavišću, ubistvom, pijanstvom, žderanjem, vradžbinama, neprijateljstvima, svađama, i ostalim gresima. Tako ođavoljenog čoveka gresi odvede u večno carstvo greha - pakao, jer on svim bićem svojim neće Carstvo Božje, i zato ga ne može ni naslediti (Gal. 5,16-21).

NAPOMENE:

1. Pri korekciji ovog avinog "Tumačenja poslanice Galatima Sv. apostola Pavla" koristili smo izdanje manastira Čelije kod Valjeva, Beograd 1986; a za korekciju staro-grčkog teksta poslanice koristili smo: Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ, ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ "Ο ΣΩΤΗΡ" ΑΘΗΝΑΙ – ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1980, i internet izdanje Myriobiblos - Home of the Greek Bible - Library of the Church of Greece, na linku: <http://www.myriobiblos.gr/bible/nt2/default.asp> (Zor. A. St.).
2. Videti Pogovor na kraju knjige "Tumačenje Poslanice Prve i Druge Korinćanima Sv. Apostola Pavla" (izd. Man. Čelije, Beograd 1983, str. 481-492), koji u svemu važi i za ovo izdanje. - Prim. urednika.

1,1-24

[sadržaj](#)

Gal. 1,1-24: 1 Pavle, apostol ne od ljudi, niti kroz čoveka (οὐδὲ δι' ἀνθρώπου = niti čovekom), nego kroz Isusa Hrista (ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ = nego Isusom Hristom) i Boga Oca, koji ga vaskrse iz mrtvih, 2 i sva braća koja su sa mnom, crkvama galatiskim. 3 blagodat vam i mir od Boga Oca, i Gospoda našeg Isusa Hrista, 4 koji dade sebe za grehe naše da nas izbavi od sadašnjega sveta zloga, po volji Boga i Oca našega, 5 kome slava u sve vekove. Amin.

6 Čudim se da se tako brzo odvrćate od onoga koji vas pozva blagodaću Hristovom, na drugo Evanđelje, 7 koje nije drugo, nego ima neki koji stvaraju zabunu kod vas i hoće da izvrnu Evanđelje Hristovo. 8 Ali ako vam mi sami, ili anđeo s neba javi Evanđelje drukčije nego što vam ga mi javismo, proklet da bude! 9 Kao što pre rekosmo, i sad opet velim: ako vam ko javi Evanđelje drukčije nego što ga primiste, proklet da bude! 10 Zar ja sad ljude nagovaram ili Boga? Ili tražim ljudima da ugađam? Ta kad bih ja još ljudima ugađao, ne bih bio sluga Hristov.

11 Dajem vam na znanje, braćo, da Evanđelje koje sam ja javio nije po čoveku: 12 jer ga ja ne primih od čoveka, niti naučih, nego otkrivenjem Isusa Hrista. 13 Jer ste čuli moje nekadašnje življenje u jevrejstvu, da sam odviše gonio Crkvu Božju i raskopavao je, 14 i napredovao u jevrejstvu većma od mnogih vršnjaka svojih u narodu svome, pošto sam odviše revnovao za predanja otaca svojih. 15 A kad bi ugodno Bogu, koji me izabra od utrobe matere moje i prizva

blagodaću svojom, 16 da javi Sina svoga u meni, da ga objavim među neznabošcima, ja tad ne pitah tela i krvi, 17 niti iziđoh u Jerusolim k onima koji pre mene behu apostoli, nego otidoh u Arabiju, i opet se vratih u Damask. 18 Tri godine posle toga iziđoh u Jerusolim da vidim Petra, i ostadoh u njega petnaest dana. 19 Ali drugoga od apostola ne videh, osim Jakova, brata Gospodnjeg. 20 A što vam pišem evo Bog vidi da ne lažem. 21 Zatim dođoh u zemlje Sirske i Kilikijske. 22 A licem bejah nepoznat crkvama Hristovim u Judeji; 23 nego samo behu čuli da onaj koji nas je nekad gonio, sad propoveda veru koju nekad raskopavaše. 24 I slavljahu Boga zbog mene.

1,1

Apostol sam, ne od ljudi, jer koji mi to od ljudi može dati Večnu Istinu, da je blagovestim? Večnu Pravdu, da je sprovodim? Večnu Ljubav, da je rasađujem? Večni Život, da ga razdajem? istinitog Boga, da Ga rodu ljudskom propovedam? čudotvornu silu, da mrtve vaskrsavam? Svete tajne, da ljude njima osvećujem? svete vrline, da ljude njima preporučam? božanske sile, da sve smrti pobeđujem i sve đavole izgonim? nebeske lekove, da ljude od svih grehova lečim? Nebesko Carstvo, da ljude u njega uvodim? Duha Svetoga, da ljude ohristovljujem, i od svakog greha, od svake smrti, od svakog đavola spasavam? Svojim darovima i silama apostolstvo nadmaša sve ljude; i ljudi, svi ljudi bez izuzetka, ne raspolazu moćima i silama da čoveka načine apostolom, zato sam ja - apostol ne od ljudi.

Ljudska priroda ni u jednome čoveku nije jača od smrti, nije jača od zla, nije jača od greha, nije jača od đavola, zato se nikakvim čovekom ne može postati *apostol*. Ma koliko se naprezala ljudska priroda u jednome čoveku, ili u svima ljudima skupa, ona nije u stanju da stvori Večnu Istinu, Večnu Pravdu, Večnu Ljubav, Večni Život, zato se *ni kroz* kakvog čoveka ne može postati *apostol* Večne Istine, Večne Pravde, Večne Ljubavi, Večnog Života. Hristov apostol ima, zna i blagovesti jedinog istinitog Boga u svima svetovima, zato on ima, zna i blagovesti božanske tajne svih svetova: i nebeskog, i zemaljskog, i preispodnjeg; zato on ima, zna i blagovesti sve božanske sile, i pomoću njih pobeđuje sve smrti, sve grehe, sve đavole, i daruje ljudskim bićima Večnu Istinu, Večnu Pravdu, Večnu Ljubav, Večni Život.

Sve to nagoni me da vam odlučno i jednom zasnagda stavim do znanja, da sam ja *apostol - ne od ljudi, niti kroz čoveka, nego? - nego kroz Isusa Hrista*, jer se blagodat i apostolstvo dobija *od* Gospoda *Isusa Hrista*, jedinog istinitog Boga. A On to pokaza i dokaza pobeđivši smrt Svojim *vaskrsenjem iz mrtvih*, i Svojim večnim Bogočovečanskim životom posle vaznesenja Svog na nebo. Jer kao vaskrsli Bogočovek, Gospod Hristos neprestano dela u nebeskom i čovečanskom svetu. Svedok toga? Ja sam Pavle, jer se meni vaskrsli Gospod Isus javi na putu za Damask, kuda sam bio krenuo da gonim hrišćane, i pozva me na apostolstvo. I ja sam "apostol Isusa Hrista" Bogočoveka (2. Kor. 1,1), ne nikakvog čoveka. I On mi lično darova sve Svoje bogočovečanske darove i sile, te "jesam što jesam" (1. Kor. 15,10). Jer Njime, samo Njime ja i jesam apostol: On ne samo živi u meni, nego živi u meni mesto mene (Gal. 2,20), živi svim bićem Svojim, svim božanskim savršenstvima i silama Svojim, dela iz mene i kroz mene na spasenje bezbroj ljudi, te

ja sve mogu u Njemu koji mi moći daje (Flb. 4,13). Čujte, ja čovek Pavle sve mogu Bogočovekom Hristom. U tome je sva tajna moga apostolstva. Kao čovek, ja Pavle - sav sam slabost i nemoć; sa Bogočovekom Hristom Gospodom, ja sav postajem sila i svemoć (2. Kor. 12,9-11). Bogočovek je jedina istinska novina u rodu ljudskom: u Njemu je čovek postao svemoćan Bogom kroz nerazdeljivo sjedinjenje ljudske prirode sa Božanskom. I Božanska priroda prenosi na čovečansku sve svoje sile i savršenstva, iako se priroda Božanska ne pretvara u čovečansku, i čovečanska u Božansku. Otuda se blagodatnim duhovnim sjedinjenjem čoveka sa Bogočovekom Hristom čovek obogaćuje Bogom, i svim onim što Bog u sebi ima. A da je Bogočovek Hristos - večiti Bog, Bog istiniti, vidi se iz Njegovog svejedinstva sa *Bogom Ocem*: iako je postao čovek, Gospod *Hristos* je i nadalje ostao u neizmenljivom suštastvenom jedinstvu sa *Bogom Ocem*, i sav je "po volji" *Boga Oca*. I u Njegovom delanju kao Bogočoveka, *Bog Otac* neprekidno dēla (Jn. 5,17). *Bog Otac* je najverodostojniji svedok, da je *Isus* Bogočovek - od Njega došao, da je istiniti Sin Božji i Bog. U *Hristu* Bogočoveku "prebiva" *Bog Otac* i "tvori dela" (Jn. 14,10): oni zajedno daju i apostolstvo apostolima. Eto, ja sam apostol "*kroz Isusa Hrista i Boga Oca, koji ga vaskrse iz mrtvih*". Po svemu, i po sadržini i po suštini i po delatnosti, moje *apostolstvo* je svo *od* Gospoda *Hrista i Boga Oca*. U takvom apostolstvu je moje *Evandjelje*, neizmenljivo i savršeno: *od Boga Oca* i od Njegovog večnog Sina, Bogočoveka *Hrista*.

1,2

Kroz ovo Bogočovekovo *Evandjelje* ja sam i poznat *svima* hrišćanima *koji su sa mnom* i oko mene. *Svi* oni drže isto *Evandjelje* i svedoci su moje apostolske delatnosti i života. Ni ja ni oni nismo izmislili ovo *Evandjelje*, već je ono po svemu i u svemu od samoga Gospoda *Hrista* - Bogočoveka. Zato u njemu nije dopuštena nikakva samovolja i samočinstvo. Tu je sve sa pečatom Bogočoveštva i bogočovečanske sabornosti. *Svi* su hrišćani svedoci toga. I *svi* oni i životom i smrću stoje za to *Evandjelje*, i svedoče *crkvama Galatiskim* da je to *Evandjelje* - jedino istinito.

1,3

Kao što je apostolstvo od Gospoda *Hrista*, a preko Njega od *Boga Oca*, tako je isto i *blagodat i mir*: poreklo im je, i sva sadržina, *od Hrista* Bogočoveka i *Boga Oca*. Šta je *blagodat*? *Blagodat* je zbir svih božanskih milosti, božanskih darova i božanskih sila, koje je Jedini Čovekoljubac, Bogočovek *Hristos*, darovao rodu ljudskom, izvršivši pomoću njih spasenje roda ljudskog od greha, smrti i đavola, i neprestano vršeci pomoću njih spasenje svakog čoveka posebno u Crkvi Svojoj, sve tako do Strašnog suda. Sav Bogočovečanski domostroj spasenja nije drugo do "blagodat Božja koja spasava sve ljude" (Tit. 2,11). Ta *blagodat* je po prirodi svojoj sva

bogočovečanska, jer je sva *od* Bogočoveka *Hrista*, pošto je On jedini Spasitelj roda ljudskog, i nema drugog bića među svima bićima na zemlji, na nebu, pod zemljom, koje bi moglo biti Spasitelj rodu ljudskom. Zato što je Bogočovek jedini Spasitelj ljudi pod nebom, jedina je i *blagodat* koja spasava - *blagodat* bogočovečanska. Ako bi se sve blagovesti koje je Gospod Hristos doneo našem zemaljskom svetu mogle sabrati u jednu Sveblagovest, onda je ta Sveblagovest - *blagodat Gospoda Hrista*. Zato sveti tajnoviđac i blagovesnik objavljuje da je ta Sveblagovest, izuzetno nova i novozavetna stvarnost u zemaljskom svetu, poreklom i bićem sva *od Gospoda Hrista*: "Blagodat postade od Isusa Hrista" (Jn. 1,17). Sa tog razloga se *blagodat* i naziva "blagodat Isusa Hrista" (1. Kor. 16,23; 2. Kor. 13,13; Gal. 6,18; Flb. 4,23; 1. Sol. 5,28). Ustvari, u toj *blagodati* je svo Evandjelje Bogočovekovo; i obratno: u Bogočovekovom Evandelju je sva *blagodat*. Kao što nema *blagodati* van Bogočoveka, tako nema Evandelja van *blagodati*. *Blagodat* je sva evandelska, Evandjelje je svo *blagodatno* (sr. Kol. 1,5-6). Evandjelje se može imati samo *blagodaću*, i *blagodat* se može imati samo Evandeljem. Evandjelje je - "Evandjelje blagodati Božje" (D. A. 20,24). A i jedno i drugo, i Evandjelje i *blagodat*, može se imati samo jedinim istinitim Bogom i Gospodom - Bogočovekom Hristom (sr. 2. Tim. 1,9-10). Otuda i celokupno hrišćanstvo nije drugo do *blagodat* Gospoda Isusa Hrista (2. Tim. 1,9-10). Zato se samo kroz Gospoda Hrista prima "blagodat na blagodat" (Jn. 1,16): njoj nema mere, sva je beskrajna i bezgranična, jer je sam Tvorac njen, Bogočovek Hristos, beskrajan i bezgraničan, pošto je istiniti Bog (sr. Ef. 2,7; 1,7). Sva sila apostolstva je u toj *blagodati*, i sva sila svih svetih apostola skupa i svakog posebno (sr. D. A. 4,33; 14,26; 15,40; Gal. 1,15-16; 2,9). Sva vera hrišćanska jeste življenje u *blagodati* i po *blagodati* (sr. D. A. 13,43; 18,27; 20,32; 1. Kor. 1,4; 2. Kor. 1,12; Ef. 4,7); verom se ulazi u ovu *blagodat* (Rim. 5,2); spasenje biva "blagodaću Gospoda Isusa Hrista" (D. A. 15,11). *Blagodat* je sila, svemoćna sila apostolstva, a nju ima i daje jedino Gospod Hristos (sr. Rim. 1,5; 15,15; 1. Kor. 3,10). Bogočovečanska *blagodat* je po svemu božanska, i zato u svemu jača od svakoga greha posebno i od svih grehova ukupno. I ta "blagodat Božja izobilno se izli na mnoge blagodaću jednoga čoveka Isusa Hrista" (Rim. 5,15): bogočovečanskim podvigom spasenja Gospod Hristos izli tu *blagodat* na rod ljudski. U toj *blagodati* je sila koja pobeđuje smrt i sve smrtno i obezbeđuje ljudima besmrtnost i život večni kroz Isusa Hrista Gospoda našeg (Rim. 5,21). Kada sveti apostol Pavle hoće da objasni sebe, svoje apostolstvo, i silu i svemoć svoga apostolstva, on izjavljuje: "Po blagodati Božjoj jesam što jesam" (1. Kor. 15,10). Služba apostolstva je "služba blagodati Božje" (Ef. 3,2; sr. 3,7-8).

Želeći galatijskim crkvama "*blagodat od Boga Oca i Gospoda našeg Isusa Hrista*", sveti apostol Pavle im u isto vreme želi i "*mir od Boga Oca i Gospoda našeg Isusa Hrista*". Kakav je to *mir*? To je *mir* koji nastaje kada prestane rat sa Bogom i Gospodom Hristom. A ljudi ratuju sa Bogom, čime? Gresima. Greh je čovekovo neprijateljstvo prema Bogu, i rat sa Bogom. No u isto vreme, greh je neprijateljstvo čoveka samog prema sebi samom, i rat sa samim sobom. Rat koji je čoveku doneo, i uvek donosi, smrt, jer "greh sazrevši rađa smrt" (Jak. 1,15). Tako se neprijateljstvo čovekovo prema Bogu izvrnilo u čovekovo samoubistvo. Ali i greh i smrt imaju iza sebe tvorca svog - đavola: jer je greh poreklom i suštinom od đavola, zato što "đavo greši od početka" (1. Jn. 3,8). Greh je izum i tvorevina đavola, a kroz greh i smrt. Otuda sveti apostol Pavle, želeći Galatima "*mir od Boga Oca i Gospoda našeg Isusa Hrista*", ustvari im želi pobedu nad grehom, smrću i đavolom, oslobođenje od greha, smrti i đavola. A tu pobedu, a to oslobođenje daje samo Jedini Pobeditelj greha, smrti i đavola - Gospod Hristos. I time stvara *mir* čoveka prema *Bogu*: čovek živi u *miru* sa *Bogom* kroz pobožan i svet evandelski život. Sav domostroj spasenja, izvršen Bogočovekom Hristom, sastoji se u toj pobedi nad grehom, smrću i

đavolom, i u tom oslobođenju od tog trostrukog ropstva. Crkva Hristova u svetu, kao Bogočovečansko telo Hristovo, i ima u sebi te večne božanske sile Bogočovekove, i daje ih vernima da pobeđuju u sebi svaki greh, svaku smrt, svakog zloduha. Te večne božanske sile u Crkvi jesu: svete tajne i svete vrline. Živeći u njima i po njima, hrišćani vaspostavljaju *mir* najpre između sebe i *Boga*, pa onda između samih sebe.

Zato što je Svojim bogočovečanskim podvigom spasenja dao rodu ljudskom taj pravi i jedini istinski *mir* koji oslobađa čoveka greha, smrti i đavola, Gospod Hristos se i naziva "mir naš" (Ef. 2,14). Zato se On s pravom naziva "Bog mira" (Rim. 15,35; Flb. 4,9; 1. Sol. 5,22; Jevr. 13,20), "Gospod mira" (2. Sol. 3,16), a Njegovo Evandjelje - "Evandjelje mira" (Ef. 6,15). U samoj stvari, Gospod Hristos je jedini istinski mirotvorac u svima čovečanskim svetovima: jer On krstom Svojim pomiri sa Bogom sve, bilo na zemlji ili na nebu (Kol. 1,19-22). Jedino Njime, verom u Njega, životom po Njemu, mi imamo *mir s Bogom*, Sveti apostol zato i blagovesti: "mi imamo mir s Bogom kroz Gospoda Isusa Hrista" (Rim. 5,1). Taj *mir* po svemu "prevazilazi svaki um" ljudski (Flb. 4,7), i s pravom se naziva "mir Božji" (Kol. 3,15). Izuzetnost i jedinstvenost toga *mira* naglašava sam Gospod kada na Tajnoj Večeri otkoiva i svetu tajnu bogočovečanskog mira, i govori: "Mir vam ostavljam, mir svoj dajem vam: ne dajem vam ga kao što svet daje, da se ne plaši srce vaše, i da se ne boji" - ni greha, ni smrti, ni đavola. "Ovo vam kazah da u meni mir imate" (Jn. 14,27; 16,33): jer van mene i bez bene na vas vojuje greh, koji vas svaljuje u sve smrti, a kroz njih u carstvo svih zlih duhova - pakao.

1,4-5

Zlo našeg čovečanskog *sveta* je nesravnjeno i veće i jače od celokupnog roda ljudskog, jer je suštinom svojom od vrhovnog zloduha - Satane, i njegovih mračnih saradnika - palih anđela, đavola. A ljudski *gresi*, svi uopšte, svojim najunutrašnjijim nervom, svagda nevidljivim, uvek su od đavola, i njihove strahotne zlosile. Kroz *grehe* Satana vlada rodnom ljudskim, a glavna mu je sila smrt. Smrti ne bi bilo da nije *greha*; smrt je zmija, a *greh* je njena žaoka, kroz koju ona toči u ljudska bića otrov svoj; i smrtnošću truje prirodu ljudsku. Zbog toga su ljudi bespomoćno roblje *greha* i smrti. Preko ljudi, zemaljski *svet* je i sam postao rob svakojakog *zla*. Zemljanim telom svojim organski vezani sa zemljom i svim što je na njoj, ljudi prenose sve svoje, i dobro i zlo na zemlju i sva stvorenja što su na njoj. Čovekovo je *zlo* postalo zlo cele zemlje, cele prirode, celokupne stvari: zato "sva stvar - $\pi\tilde{\alpha}\sigma\ \eta\ \kappa\tau\acute{\iota}\sigma\iota\varsigma$ ", potčinjena čovekovom grehu, zlu i smrti, "uzdiše i tuguje" rastrgana ovim troglavim čudovištem, i čezne da se oslobodi muka koje joj je čovek nametnuo (sr. Rim. 8,19-22). Našavši u rodu ljudskom bezbrojne kapije otvorene, sva *zla* iz satanskog sveta nagnula su u zemaljski *svet* i potopila ga, zato je sveti tajnoviđac, sagledavši *svet* u celokupnosti njegovoj, sa bolom objavio strašnu vest: "sav svet leži u zlu" (1. Jn. 5,19).

Od tako *zlog sveta*, u kome je zlo neizmerno jače od svakog bića ljudskog, može spasti samo Jedini Dobar, Jedini Bezgrešan - Gospod Hristos, Bogočovek. Radi toga On "*dade sebe za grehe naše, da nas izbavi od sadašnjega sveta zloga*": *dade sebe* Bogočoveka, ušavši kao čovek u samo srce smrti i *greha*, i iznutra ih razorivši Božanstvom Svojim. Smrću Svojom Gospod je ušao u

carstvo smrti, ad, ali je bleskom Božanstva Svog umrtvio ad, jer je Njegova čovečanska duša, sa kojom je sišao u ad, i u smrti bila nerazdeljivo sjedinjena preko Njegove Ipostasi sa Njegovim Božanstvom. Tako je u Njemu Bogočoveku čovek pobedio smrt i ad, i sva njihova zla, i prestao biti rob njihov. Sve je to Gospod Isus učinio "*po volji Boga i Oca, kome slava u sve vekove*", jer iako je postao čovek, Gospod Hristos je zanavek ostao Bog, uvek jednosuštan, jednovoljan, jednoprirodan sa *Bogom Ocem*. Odnevši tako pobeđu nad *zlom sveta* Svojom smrću i vaskrsenjem, Gospod je uistini pobedio zlo sveta, "*zli svet*", "*svet koji u zlu leži*", i izveo rod ljudski na put Svoga Božanskog Dobra, i poveo ga Crkvom Svojom u Carstvo Nebesko putem Svoje Večne Božanske Istine, Večne Božanske Pravde, Večne Božanske Ljubavi, Večnog Božanskog Života, i uvodi ljude u Nebesko Carstvo pomoću svetih tajni i svetih vrlina. No u *svetu*, i posle Spasove pobeđe nad *zlom*, ima mnogo dobrovoljnih ljubitelja i podvižnika zla, od kojih sledbenici Hristovi imaju muke i nevolje. Ali ih pobeđuju svepobednom silom Gospoda Hrista koji je objavio ostvarenu blagovest: "U svetu ćete imati nevolju; ali ne bojte se, jer ja pobedih svet" (Jn. 16,33).

1,6-7

Šta je *Evandjelje*? *Evandjelje* je sve što je Gospod Hristos, sišavši s neba na zemlju, doneo s neba kao Bog, i učinio za nas kao Bogočovek, i dao nam kao Spasitelj u Svome Bogočovečanskom telu - Crkvi. Eto, to je *Evandjelje*. Drugim rečima: *Evandjelje* je sav Bog, sva Istina Božja, sva Pravda Božja, sva Ljubav Božja, sav Život Božji, sva savršenstva Božja, objavljena i darovana nam ovaploćenim Bogom i Gospodom Hristom. Nazvavši Svoju nauku *Evandjeljem* = *Blagovešću*, Gospod Hristos rečju *Evandjelje* obuhvata sve što je On kao Bogočovek učinio za spasenje roda ljudskog od greha, smrti i đavola. Sve što je On, i sve što je Njegovo, i jeste blagovest za rod ljudski: i rođenje Njegovo, i krštenje, i preobraženje, i stradanje, i krst, i smrt, i vaskrsenje, i vaznesenje; i svako delo Njegovo, i svaka reč Njegova, i svaka misao Njegova, i svaki pokret Njegov, i svaki pogled Njegov - jeste blagovest. Jer kroza sve to On nas ispunjuje božanskim silama Svojim, obožuje nas, i tako spasava od smrti, greha i đavola, i daruje nam život večni i blaženstvo večno. Bogočovek Hristos, sav u svoj punoći Svoje Bogočovečanske Ličnosti, i jeste jedino istinsko *Evandjelje*, jedina istinska *Blagovest* za rod ljudski. Da, jedina istinska *Blagovest*, jer je jedini On pobedio našu smrt; - zar iko može biti blagovest za rod ljudski, ako nije pobedio našu smrt? Da, jedina istinska *Blagovest*, jer je jedini On pobedio naš greh; - zar iko može biti blagovest za rod ljudski, ako nije pobedio naš greh? Da, jedina istinska *Blagovest*, jer je jedini On pobedio đavola; - zar iko može biti blagovest za rod ljudski, ako nije pobedio đavola? Da, jedina istinska *Blagovest* za rod ljudski, jer je jedini On podario rodu ljudskom: vaskrsenje, život večni, istinu večnu, pravdu večnu, blaženstvo večno; rečju: podario jedinog istinitog Boga, i sva savršenstva i blaženstva Njegova.

Zbog svega toga, niko drugi od ljudi nema prava da svoju nauku, i sebe, nazove *blagovešću*. Svaki drugi čovek, ma ko bio, ma gde živeo, i ma kada postojao, ne može biti blagovest za rod ljudski, jer je neminovno sam rob smrti, greha i đavola. Za jadni rod ljudski nema blagovesti sem pobeđe nad smrću, nad grehom, nad đavolom. A to daje jedino i samo Bogočovek Hristos. Zato

je On - jedino *Evandjelje*, jedina *Blagovest* za rod ljudski. Sve što na zemlji nije On i nije od Njega, ustvari je gorkovest; i još: gorčina; i još: otrov, smrtonosni otrov. A iz Njega, Boga i Gospoda Isusa Hrista, i iz svega Njegovog neprestano se lije Božanska Istina, Božanska Pravda, Božanska Ljubav, Božanski Život, sve božanske miline, zrači Jedini istiniti Bog, i u Njemu jedina istinita Istina, Jedina istinita Pravda, jedina istinita Ljubav, jedini istiniti Život.

Po svemu, od početka do kraja, *Evandjelje Hristovo* je *Evandjelje* jedinog istinitog Boga i jedinog istinitog čoveka, jer je *Evandjelje* jedinog istinitog Bogočoveka. Zato na zemlji nema niti može biti *drugog* *Evandjelja*. Ali, isto tako ni na nebu ne može biti *drugog* *Evandjelja*. *Evandjelje Hristovo* je u isto vreme i *Evandjelje* za nebeske svetove, za svete anđele Božje. Zato se ono s pravom naziva: "večno *Evandjelje*" (Otkr. 14,6). A kad ljudi ma koga ili ma šta *drugo* proglašuju za *Evandjelje* na zemlji, oni to čine u grehovnom bunilu i ludilu. Jer je greh mračna duhovna sila koja zaluđuje čovekov um, pomračuje savest, kvari srce, te čovek niti normalno vidi, niti normalno rasuđuje, niti normalno oseća. Živeći u čoveku, greh misli čovekom, greh oseća čovekom, greh dela čovekom. A kada kroz greholjublje i slastoljublje i samoljublje greh zahvati celog čoveka i ovlada njime, onda se um njegov potpuno izopači i istruli (sr. 2. Tim. 3,8). Takav čovek onda izmišlja lažne spasioce roda ljudskog, lažne mesije, lažne proroke, lažna *evandjelja*, ili zlonamerno *izvrće* *Evandjelje Hristovo*, prilagođava ga sebi, svojim željama, svojim shvatanjima, svojim idejama, svojim strastima, svojim slastima. Takav čovek, takvi ljudi i jesu oni ljudi "koji svagda uče, i nikad ne mogu da dođu k poznanju istine" (1. Tim. 3,7), jer im neda greh koji živi u njima i razliva laž po umu njihovom, po srcu njihovom, po mislima njihovim, po savesti njihovoj, zato što je greh u suštini uvek laž, kojoj je u prirodi da mrzi istinu i da *odvraća* od nje i da huli na nju.

Svako *odvraćanje od Evandjelja Hristova* nije drugo do *odvraćanje* od jedinog istinitog Boga - Gospoda Isusa Hrista i Njegove Istine, koja je jedina u svima svetovima, ista i za anđele i za ljude. *Hristovo Evandjelje* je jedino "Evandjelje spasenja" (Ef. 1,13) i k njemu *poziva* ljude "*blagodaću Hristovom*" sam Bog Otac. A od jedinog istinitog Boga, i od jedinog istinitog *Evandjelja* *odvraća*, ko? Nesumnjivo đavo, i njegovi voljni i nevoljni podvižnici. Umnožavajući nazoviistine kroz izopačene umove samoljubivih i gordih ljudi, đavo i *stvara zabunu* kod mnogih odnosno *Evandjelja Hristova*, eda bi *izvrnuli* *Evandjelje Hristovo*, i tako onemogućili spasenje zavodljivima, lišivši ih božanskih blagodatnih sila, pomoću kojih ljudi jedino i pobeđuju greh, smrt i đavola, i osiguravaju sebi život večni kroz istinu večnu. Nema jezivije strahote za ljude nego *izvrtati* *Evandjelje Hristovo*, izopačavati ga, ili *odvraćati* od njega, zato što je ono jedino "Evandjelje spasenja" i u njemu jedino spasenje roda ljudskog. Ko god *izvrće* *Evandjelje Hristovo*, neprijatelj je spasenju, jedinom spasenju roda ljudskog, a najpre svom, pa onda svačijem.

1,8

I *anđeo* prestaje biti *anđeo* ako *izvrće* *Evandjelje Hristovo*, a kamoli apostol da ne prestane biti apostol ako to učini. Nema sumnje, apostoli prestaju biti apostoli ako *izvrću* *Evandjelje Hristovo*. Sve je u *Evandjelju* božanski savršeno, neprikosnoveno, sjevrednosno, svespasonosno, jer je sve

od svesavršenog i svebezgrešnog Boga i Gospoda Isusa Hrista. Pa ko smo *mi* apostoli, ko ste vi - *anđeli s neba*, da *drukčije javljamo Evandjelje Hristovo nego što ga sam Gospod Hristos objavi!* I preko mene neposredno *objavi*. Ta znate li, da u strahu i trepetu velikom, ja ne smem ni slova da dodam ni jote da izmenim od onoga što mi sam Gospod Isus otkri o *Evandelju Svom*. Ko sam ja? Crv. A vi? Crv do crva. Kako bih se onda usudio da izvrćem *Evandjelje Spasovo*? Ta to je jedina Večna Istina, jedina Večna Pravda, jedina Večna LJubav, jedini Večni Život, jedina Večna Svevrednost u svima čovečanskim i anđelskim svetovima. Stoga: "*proklet da bude*" i apostol, i *anđeo s neba*, i svaki čovek, i svaki stvor, koji "*drukčije javi Evandjelje nego što vam ga mi javismo*". Nema blagoslova rodu ljudskom sem u *Evandelju Hristovom*. Izvan njega, i bez njega, sve samo *prokletstvo do prokletstva*. Jer bez *Evandelja Hristova: prokletstvo* je ne samo greh, smrt, i đavo, već i ceo ovaj svet je *prokletstvo*, i sve u njemu: život, čovek, sva bića i sve stvari, jer se sve guši u smrti, u satanizmu, u đavolizmu: sve neprestano umire u beskonačnim i besmrtnim mukama. Jedino, jedino, jedino u Hristu i kroz Hrista Bog i Otac Nebesni "*blagoslovio nas je svakim blagoslovom duhovnim*" (Ef. 1,3), i skinuo prokletstvo sa prirode ljudske (sr. Gal. 3,13).

1,9

Zato, zato, zato - *kao što vam pre rekosmo* kad bejasmo među vama, i *sad opet velim: ako vam ko javi Evandjelje drukčije nego što ga primiste, proklet da bude!* Vi *primiste Evandjelje* od mene, a ja od Gospoda Hrista. U njemu nema ničeg mog, ničeg ljudskog: od početka do kraja u njemu je sve Hristovo, Božje, Bogočovekovo. U to ste se uverili i vi sami, posmatrajući življenje moje i dela moja, kroz koja dela sila svemoćnog Bogočoveka. Kao što je Gospod Hristos, Bogočovek, savršeni Bog i savršeni čovek, te se NJegovom dvostrukom savršenstvu ništa ne može ni dodati ni oduzeti, tako je i NJegovo *Evandjelje* savršeno u svemu i po svemu. Oduzme li ko nešto *Evandelju* NJegovom, oduzeo je sebi spasenje i život večni: unakazio je dušu svoju unakazivši *Evandjelje Spasovo*. Ne samo to, nego je unakazio jedini izvor spasenja ljudskog, oduzeo ljudima jedino sredstvo kojim se mogu spasti od smrti, greha, i đavola i steći život večni u blaženstvu večnom. Stoga, *proklet da bude!* Misli li ko da išta nedostaje *Evandelju Hristovom* i da ga ljudi mogu dopuniti po svome nahodjenju i dodati mu išta po svojim željama, ravno je bezumlju. Zar čovek da ispravlja i popravlja Bogočoveka? zar čovek da dopunjuje *Evandjelje* Bogočoveka? Ko se drzne da to učini - ruši palatu spasenja ljudskog. Stoga, *proklet da bude!* Unakaženog Hrista propoveda kroz unakaženo *Evandjelje* svaki koji išta doda ili oduzme svesavršenom *Evandelju Hristovom*. A ja neću prestati govoriti vam, kao što sam vam govorio kada sam prvi put kod vas bio, i sada govorim, i uvek ću govoriti i na zemlji i na nebu kroza sve vekove i večnosti: Isus Hristos je isti juče i danas i vavek (Jevr. 13,8). Tako je i NJegovo *Evandjelje* isto juče i danas i vavek. A u njemu je uvek isti juče i danas i vavek: Istina Božja, Pravda Božja, LJubav Božja, Duh Božji, darovi Božji, savršenstva Božja, kroz koje se dobija i izgrađuje spasenje ljudsko, spasenje svakog čoveka posebno i svih ljudi skupa. Zato *proklet da bude* svaki koji Večnom *Evandelju Hristovom* išta oduzme ili doda, ili ga izmeni i unakazi. LJudi - nemirni i nemoćni skakavci! Šta su ljudi, da bi ispravljali i popravljali Boga i Gospoda Isusa Hrista i NJegovo Sveto *Evandjelje*? Setite se, prvi Svetlonosac kad je pokušao da ispravi Boga, pretvorio se u

Mrakonosca, u Satanu, u đavola! A šta li tek postaje čovek koji u gordoumlju svom popravlja Gospoda Hrista i NJegovo svesavršeno *Evandjelje*! Čovek - ispravlja Bogočoveka! Bezumlje nad bezumljima, kako ti je ime ako ne čovek? Bez Bogočoveka, čovek, svaki čovek u rodu ljudskom od prvog do poslednjeg, sav je slabost i nemoć i smrt i greh i pakao i đavo. Samo Bogočovekom i pomoću Bogočoveka čovek postaje svemoć i besmrtnost i anđeo i raj i bog po blagodati. I vi ljudi usuđujete se ispravlјati, menjati, preinačavati *Evandjelje Hristovo*! Znajte, to je uvek bio, i ostao, glavni posao đavola. A vi, radeći tako, saradujete đavolu. I time navlačite na sebe sva prokletstva svih svetova.

1,10

Govoreći ovo, *zar ja sad ljude nagovaram ili Boga? Niti nagovaram ljude* za nešto svoje, niti pomišljam da ma šta svoje predlažem svesavršenom Bogu i Gospodu i zadobijam Ga za neki svoj predlog. Ništa svoje nemam, i neću, samo da Hrista dobijem i da se u NJemu nađem - na svu večnost! *Ili tražim da ljudima ugadam?* Ta šta su *ljudi*? Jeziva povorka gubavih robova smrti, greha i đavola. I zar da od njih tražim besmrtnost i istinu i život i pravdu i večnost? Zar da od trulih robova smrti tražim spasenje od smrti? Zar da od sladostrasnih krpelja greha tražim spasenje od greha? Zar da od bezumnih lakeja đavolovih tražim spasenje od đavola? Ne, ne, ne! *Jer kad bih ja još ljudima ugadao, ne bih bio sluga Hristov.* Hristu Bogu služi se: verom, ljubavlju, nadom, molitvom, postom, smirenošću, milosrđem, trpljenjem, i ostalim svetim vrlinama evanđelskim. A đavolu se služi, čime? - neverjem, bezverjem, bezbožnošću, mržnjom, očajanjem, gordošću, neuzdržanjem, mrzovoljom, lenošću, ohološću, zavišću, pakošću, pohotom, samoljubljem, slastoljubljem, samoživošću, sebičnošću, i ostalim strastima, porocima i gresima. *Ja ne bih bio sluga Hristov,* kada bih *ugadao* ljudskim slabostima, i gresima, i slastima, i strastima, i željama, i izmišljotinama. Služeći Istini Hristovoj, ja uistinjujem i oistinjujem svoje biće Večnom Istinom, i sam postajem večan; služeći LJubavi Hristovoj, ja oljubotvoravam dušu svoju Večnom LJubavlju, i sam postajem blažen u življenju svom ovoga i onoga sveta; služeći Pravdi Hristovoj, ja se sav ispunjujem Večnom Pravdom i žrtvujem sebe za nju neprestano, i kroz to žrtvovanje neprestano vaskrsavam sebe u život večni; služeći vaskrsлом Gospodu Hristu, ja pobeđujem sve smrti u svima svetovima, i postajem besmrtan božanskom besmrtnošću. *Sluga sam Hristov,* sveposlušni *sluga* svemu Hristovom, i time se spasavam od svih ludila ljudskih, koja slastima, strastima, gresima, smrtima, đavolima pustoše i upropašćuju nehristove i vanhristove ljude.

1,11-12

LJudi, svi ljudi svih vremena bez izuzetka, kada bi rešili da izmisle *Evandjelje* spasenja, ne bi to nikada mogli učiniti. No i kada bi izmislili *Evandjelje* spasenja od greha, smrti i đavola, kako bi

mogli naći u sebi sile koja će to *Evandjelje* ostvariti: pobediti smrt, greh i đavola? Te im sile uopšte nedostaje, niti je mogu pronaći u sebi. Pred smrću, pred đavolom, pred grehom ljudi su potpuno nemoćni i bespomoćni, kako svi ljudi skupa, tako i svaki *čovjek* ponaosob. Samo je Bogočovjek *Hristos* tu svemoćan i svepobedan: On jedini u rodu ljudskom pobeđuje smrt, greh i đavola; On i oni koji su s NJim i u NJemu. Stoga On jedini i ima i daje Sveto *Evandjelje* spasenja; i ono je vascelo po Bogočovjeku, ni najmanje *po čoveku*.

Neka ovo bude vaše sveznanje: *Evandjelje koje sam vam javio nije po čoveku već po Bogočovjeku; jer ga ja ne primih od čoveka, niti naučih, nego otkrivanjem Isusa Hrista*. Sve što je čovekovo, zaudara na smrt, na greh, na laž, na trulež, zato u mom *Evandjelju* nema ničega *od čoveka*, ničega *po čoveku*, i u njemu sve miriše na besmrtnost, na svetost, ni istinu, na večnost, na nebo, na raj, na Boga, na Bogočoveka. U mom *Evandjelju* sve je božansko sve večno, sve spasonosno, sve svezrednosno, sve božanski istinito, božanski pravedno, božanski nepogrešivo, božanski sveto. Razgrnite ma koju reč u njemu, u svakoj je Bog Logos = Bog Reč, Bog Mudrost, Bog Logika. A u svima NJegovim rečima, u svima NJegovim istinama, u svima NJegovim delima - sav Bog i Gospod, jedini istiniti Bog i Gospod u svima svetovima: Bogočovjek *Isus Hristos*. Da, moje je *Evandjelje* svo od Bogočoveka, i po Bogočovjeku; i ja ga neposredno od NJega *primih otkrivenjem*. A *čovjek*? Ta svaki čovek je tako patuljački mali i ništavan, da ne može ni naslutiti *Evandjelje* spasenja, a kamoli imati ga, pa ga i drugome dati. Hteti dobiti *Evandjelje* spasenja *od čoveka*, hteti ga *naučiti od čoveka*, to je: hteti dobiti besmrtnost i život večni od lešine. Od bezumne vere u *čoveka*, u njegovu moć i silu i mudrost, pate svi mnogobošci, pa i vi Galati, nekadašnji mnogobošci, idolopoklonici i čovekopoklonici. Samo, urazumite se i progledajte, pa sagledajte čoveka u vascelom biću njegovom. Gde je ta sila u njemu koja može pobediti smrt i dati život večni? Nema je, nema, nema, niti je može biti u ma kom *čoveku* ma kog vremena. A kad je to očigledna istina, kako se onda uzdati u *čoveka*, u njegovu moć i silu i mudrost, i verovati u njega? Takvo čovekopoklonstvo je ludilo; vera u *čoveka* je ludilo, jer odvodi u svaku smrt, u svaku nemoć, u svaki greh, u svaki pakao. Nijedno božanstvo nije tako lažno kao čovek, i tako nemoćno kao čovek, i tako bespomoćno kao čovek. I kako onda *čovekom* zameniti Bogočoveka, tog jedinog istinitog Boga i Gospoda? Očigledna je stvarnost današnjice, jučerašnjice, a i sutrašnjice: čim ljudi *čovekom* zamene Bogočoveka, čovekopoklonstvom bogopoklonstvo, njihove se sve tvorevine na kraju svih krajeva završavaju slomom, tonu i propadaju u ambise bezbrojnih smrti, užasa i oćajanja.

1,13

Ako je iko bio protiv Hrista i NJegovog *Evandjelja*, bio sam ja; ako je iko želeo da uništi Hrista i NJegovo *Evandjelje*, želeo sam ja; ako je iko *gonio Crkvu Hristovu i raskopavao je*, gonio sam je i raskopavao ja. I to ne iz pakosti, ne iz zlobe, ne iz lakomislenosti, ne iz zavisti, ne iz čovekougodništva, ne iz sujete, ne iz slavoljublja, već iz revnosti *za predanje otaca svojih*:

1,14

za istine Bogom otkrivene preko Mojsija i ostalih svetih predaka mojih. *Revnovao sam* ne iz plitkoumlja, već što sam svestrano bio izučio *predanje otaca* naših, i osećao ih kao istinitu reč Božiju. Neumoran u tome, ja sam *napredovao u jevrejstvu većma od mnogih vršnjaka svojih u narodu svome*. U plamenoj *revnosti za jevrejstvo* svoje ja sam sve želje svoje stopio u jednu želju, u jednu sveželju: da iz ljubavi prema svojoj veri uništim Hrista i NJegovo Evandjelje. I ja sam ne samo živeo, nego disao pretnjom i smrću na sve što je Hristovo. I počeo sam smišljeno, planski i nemilosrdno da gonim Hristove sledbenike i njihovo Evandjelje.

1,15-16

Ali, sve je to palo, i bespovratno propalo, kada ugledah vaskrslog Gospoda Isusa u neiskazanoj svetlosti koji mi se iznenada *javi* na putu za Damask. Tada? Tada sam svim bićem osetio: da je sva istina u vaskrsлом Gospodu Isusu, sva pravda, sva besmrtnost, sva sila, sva moć, sav Bog, sva večnost, sve vrednosti, sve ono radi čega stoji i postoji i čovek, i zemaljski svet, i svi svetovi. Tim *javljanjem*, i mnogim drugim javljanjima svojim meni nedostojnom, Gospod Hristos me je osvojio zauvek, za sve živote i za sve večnosti. On me je ne samo naučio Svome Evandelju i ulio ga *u mene*, već je sa svima Svojim božanskim silama, božanskim svesilama, ušao *u mene*, uselio se *u mene* verom mojom u NJega (sr. Ef. 3,17), ljubavlju mojom za NJega, i ja više ne živim, nego u meni živi Hristos (Gal. 2,20). O! ta šta ću ja sebi, kada je tu čudesni Gospod Hristos? Tek sa NJime i kroz NJega ja sam osetio sveslatku radost života i postojanja, radost što sam čovek. A dotle? Ne, neću ništa svoje! ni sebe neću bez NJega! neću život bez NJega, neću istinu bez NJega, neću ljubav bez NJega, neću pravdu bez NJega, neću besmrtnost bez NJega, neću večnost bez NJega, neću svet bez NJega, neću čoveka bez NJega, neću nebo bez NJega, neću raj bez NJega, neću Boga bez NJega! O, i istina, i ljubav, i pravda, i besmrtnost, i večnost, i nebo, i raj, i svet, i čovek, i Bog - sve su to tamnice, tamnice, tamnice, ako u njima nema sladčajšeg Gospoda Isusa da večnom sladošću zasladi njihovo biće, njihovo srce: srce istine, srce ljubavi, srce večnosti ... I da božanskim smislom osmisli njihovo biće i postojanje. Bez čudesnog Gospoda Hrista: i istina je muka i prokletstvo, i pravda je muka i prokletstvo, i večnost je muka i prokletstvo, i sav život je muka i prokletstvo, sav život na zemlji, sav život na nebu, svi životi koliko ih ima u vidljivim i nevidljivim svetovima. A to, sve to ja sam zanavek osetio "*otkrivenjem Isusa Hrista*": On mi je otkrio i večnu prirodu istine, i večnu prirodu pravde, i večnu prirodu večnosti, i večnu prirodu čoveka i svih svetova vidljivih i nevidljivih. A u svemu tome i kroza sve to - ono najvažnije i najglavnije: večnu prirodu Jedinog istinitog Boga i Gospoda. I *u mene* slabog i bednog čoveka On je svemilostivo uselio svu Svoju božansku ljubav, i istinu, i pravdu, i večnost. I ja sam progledao svim očima duše i uma i srca i savesti i tela, i ugledao, zanavek ugledao i uvideo: da je Hristova istina - Jedina Istina, jedina Sveistina; Hristova pravda - Jedina Pravda, jedina Svepravda; Hristova ljubav - jedina LJubav, jedina Sveljubav; Hristova večnost - jedina Večnost, jedina Svevečnost; Hristovo Evandjelje - jedino

Evandjelje, jedino Sveevandjelje. I u njima - jedini pravi život i ljudi i anđela, i Boga. Da, i Boga. Jer njime živi i sam Bog = Gospod Isus Hristos. Sve je to isključivo NJegovu, a postalo je i naše, otkako je On, nadnebesni Bog, postao čovek, i živio među nama na zemlji kao Bogočovek, i ostao takav u Crkvi kao Bogočovečanskom telu Svom. Očovečiviš se, On je prirodi ljudskoj dao sve Svoje božanske sile i savršenstva. I jedino NJime i u NJemu priroda ljudska je našla svoj večni božanski smisao, i cilj, i život, i besmrtnost, i večnost.

Sve sam to doživio kroz *otkrivenje* Gospoda *Isusa Hrista*: i evo, sve je to u meni živo i delatno. *Bog me priziva blagodaću Svojom, da javi Sina Svoga u meni* - Gospoda našeg Isusa Hrista, Boga: *da javi u meni* NJega, večnoga Boga, ne samo NJegovu Istinu, jer On kao Bogočovek - i jeste sva Istina, jer On - i jeste sva Pravda, jer On - i jeste sva LJubav, jer On - i jeste sva Večnost. Vascelo čudo NJegovog jedinstvenog čovekoljublja i sastoji se u tome što je On, beskrajni Bog i Gospod, postao čovek, i što se po smernosti Svojoj, a radi vere naše, *blagodaću* useljuje sav u nas ljude. Pa i *u mene* nedostojnog. A kad je On u čoveku, je li onda išta drugo potrebno čoveku? Sa NJime, ja imam sve i sva što mi kao ljudskom biću treba za život u ovome svetu, i za večni život u svima svetovima kroz koje On vodi. Za večni život imam svu večnu istinu = NJega Bogočoveka; za večni život imam svu večnu pravdu = NJega, svu večnu ljubav = NJega, sve večne božanske sile = NJega. Našta mi onda ljudi? Zašto bih ja *pitao* ljude, *pitao telo i krv* o istini, o pravdi, o životu, kada je sa mnom i *u meni* jedini istiniti Bog i Gospod = On: Put i Istina i Život (Jn. 14,6). Kao Bog istiniti i živi, Gospod Hristos mi je pri prvom javljanju dao sve to, i ja sam odmah svim bićem svojim osetio da mi ništa više ne treba sem NJega i NJegovog Evandjelja. Zato ni tada *ne pitah tela i krvi*, ne pitah ljude,

1,17

ne iziđoh ni u Jerusalgš da pitam *apostole koji pre mene* postadoše apostoli, *nego otidoh u Arabiju*, da u postu i molitvi usamljениčkoj vascelog Hrista pronesem kroz svo biće svoje: kroz svu dušu, i svo srce, i svu savest, i svo telo. Ništa mi nije bilo potrebno sem NJega: svesavršenog, sveblagog, svemilog, sveslatkog, sveistinitog, svepravednog, svebesmrtnog, svevečnog, svedovoljnog, svebožanstvenog. I još: da tamo u *Arabiskoj pustinji* i dalje primam otkrivenja od Gospoda Hrista. Zato mi nisu bili potrebni ljudi, niti ikoji čovek, da me uče Evađelju Hristovom, ili nečemu što ja nisam mogao dobiti putem neposrednog otkrivenja od jedinog istinitog Boga i Gospoda - Isusa Hrista. Nasamo sa Bogom mojim: u kome je sve što treba ljudskom biću u svima svetovima.

1,18

Dotle nisam poznao apostola *Petra*; tada *izidoh u Jerusalem* da se *upoznam* sa njim. Iako sam Evandjelje primio neposredno s neba od samog Gospoda Hrista, ja sam znao po otkrivenju da se moje Evandjelje ni po čemu ne razlikuje od onog koje su na zemlji pre mene primili njegovi stariji apostoli koji su Ga kao učenici pratili još za Njegova života na zemlji. Ja *ostadoh petnaest dana u Petra*, kao brat u brata, kao apostol u apostola, i mi svestrano rasmotrismo i videsmo da je u nas jedno i isto Evandjelje, ista vera, ista istina, iste svete tajne, iste svete vrline, isti život, sve isto: jer i on i ja dobili smo sve to od jednog i istog Boga i Gospoda - Isusa Hrista. I ne samo on i ja, nego

1,19

i svi ostali *apostoli*, od kojih tada *videh samo Jakova, brata Gospodnjeg*. U tom zajedničkom svetom Evandelju ništa nije "po čoveku", ništa od ljudi, od nas *apostola*, ili drugih, koji bi izmislili Evandjelje ili što u njemu, nego je sve i sva u nas od Gospoda Hrista.

1,20

Da je tako, *svedok* je sam sveistiniti *Bog* u Svetoj Trojici. U Jerusalemu ja ništa ne dobih od Petra i Jakova što nisam već bio dobio od vaskrslog Gospoda Isusa; niti oni išta rekoše protiv Evandelja koje ja propovedam, niti što suprotstaviše. Da se tako nešto dogodilo, oni bi imali načina da to dostave svima hrišćanima, pa i vama Galatima.

1,21

Posle boravka u Jerusalemu ja odoh *u Siriju i Kilikiju* (sr. D. A. 9,30), da tamo blagovestim istinu i radost o Hristu. Jer Gospod Hristos nije Spasitelj samo za mene, nego i za svako drugo ljudsko biće, i za sve ljude uopšte. Radost spasenja - to me je nosilo na svojim krilima iz mesta u mesto, iz grada u grad, iz zemlje u zemlju. Nema granica spasenju Hristovom, jer nema granica zlu koje Satana kroz grehe i strasti seje po ljudskim dušama širom cele zemlje.

1,22

U to vreme ja *ne bejah lično poznat crkvama Hristovim u Judeji*, koje su bile organizovane od Jevreja koji se iz jevrejstva obratiše Hristu. Ali ono što je bilo glavno o meni i u meni oni su znali:

1,23-24

da sam ja *onaj koji je nekad lično gonio sledbenike Hristove, a sada propovedam veru koju sam nekad raskopavao i hteo da uništım. I slavljahu Boga zbog mene: što ja, nekadanji gonitelj Crkve Hristove, postadoh apostol njen; što ja koji nekad gonjah one koji ispovedahu vaskrslog Isusa, postadoh i sam ispovednik te najradosnije istine za sve ljude svih vremena. I zaista, niko kao ja ne slavi Boga zbog toga što me On isceli od duhovnog slepila, te progledah, i ugledah jedinu istinu zemlje i neba: čudesnog Gospoda Isusa, u kome je sva istina svih nebesa i svih svetova, sva pravda, sva dobrotā, sva ljubav, sva milina, sva lepota, sav život večni, sva blaženstva večna, sve vrednosti večne, sve radosti večne. I sve to darovano nama, ljudima, od Jedinog Čovekoljupca - Spasa Hrista, tog jedinog bića pod nebom i na nebu, i na zemlji, radi kojega čoveku i vredi živeti ne samo jedan život na zemlji nego i bezbroj hiljada života u svima Božjim svetovima i Božjim večnostima.*

2,1-21

[sadržaj](#)

Gal. 2,1-21: 1 Četrnaest godina posle toga, opet iziđoh u Jerusalim sa Varnavom, uzevši sa sobom i Tita; 2 i to iziđoh po otkrivenju, i izložih im evanđelje koje propovedam među neznabošćima, a naročito uglednima, da ne trčim ili da ne trčah uzalud. 3 Ali ni Tit, koji beše sa mnom, i beše Grk, ne bi nateran da se obreže, 4 i to zbog lažne braće koja se tajno behu uvukla i došla da uhode slobodu našu koju imamo u Hristu Isusu, da nas zarobe. 5 Ovima mi ni za časak ne popustismo, da istina evanđelja ostane među vama. 6 A ugledni - kakvi bili da bili ranije, meni je svejedno, jer Bog ne gleda ko je ko - meni ti ugledni ništa ne dadoše, 7 nego, naprotiv, videvši da je meni povereno evanđelje među neznabošćima, kao Petru među obrezanima, 8 (jer onaj koji daje snage Petru za apostolstvo među obrezanima, onaj daje snage i meni za apostolstvo među neznabošćima), 9 i poznavši blagodat koja je meni dana, Jakov i Kifa i Jovan, koji se smatraju za stubove, dadoše meni i Varnavi desnice zajednice, da mi idemo neobrezanima a oni obrezanima; 10 samo da se sećamo siromašnih, što sam se i starao da činim.

11 A kad Petar dođe u Antiohiju, u oči njemu protivstadoh, jer beše zazoran. 12 Jer pre, dok ne dođoše neki od Jakova, on jeđāše s neznabošćima; a kad oni dođoše, ustručavaše se i odvajāše se, bojeći se onih iz obrezanja. 13 I dvoličahu s njim i ostali Judejci, tako da i Varnava prista u njihovo dvoličenje. 14 A kad videh da ne idu pravo k istini evanđelja, rekoħ Petru pred svima: Kad ti, koji si Jevrejin, neznabožački a ne jevrejski živiš, zašto nagoniš neznabošće da žive

jevrejski? 15 Mi koji smo po rođenju Jevreji a ne grešnici iz neznabožaca, 16 pa znajući da se čovek ne opravdava delima zakona, nego samo verom Isusa Hrista, i mi poverovamo u Hrista Isusa, da se opravdamo verom Hristovom, a ne delima zakona, jer se delima zakona nikakvo telo neće opravdati. 17 Ako se pak mi, koji tražimo da se opravdamo Hristom, nađemo i sami grešnici, je li zato Hristos sluga grehu? Bože sačuvaj! 18 Jer ako opet zidam ono što razvalih, pokazujem se da sam prestupnik. 19 Jer ja zakonom zakonu umreh, da Bogu živim. S Hristom se razapeh: 20 i ja više ne živim, nego živi u meni Hristos. A što sad živim u telu, živim verom Sina Božjega, koji me zavole i predade sebe za mene. 21 Ne odbacujem blagodati Božije; jer ako pravednost kroz zakon dolazi, onda Hristos uzalud umre.

2,1

Evandjelje koje sam dobijao s neba neposredno od vaznesenog Gospoda, i otkrivenja kroz koja sam ga dobijao, eto to me je vodilo i rukovalo u blagovešćenju jedinog Spasitelja i jedinog spasenja rodu ljudskom. Iako sam telom hodao po zemlji, sluhom sam, očima sam, dušom sam, savešću sam stalno bio na nebu predstojeći čudesnom Gospodu svespasonosnog Evandjelja, u besprekornoj i sveradosnoj poslušnosti svemu NJegovom. Sav moj život punih *četрнаest godina* bio je Evandjelje u meni i oko mene, Evandjelje ne od čoveka ni po čoveku već vascelo po Bogočoveku, i svesrdno ispunjavanje blagodaću Božjom volje Gospoda Hrista. Evandjelje u meni i ja u Evandelju, eto to sam sav ja, i mene nema van toga. Sve što nije od Hristova Evandjelja, sve što je van njega - smrt je, pakao je, strašilište je. U mom Evandelju sve je jasno, jer sve obasjano nezalaznom svetlošću vaskrslog Gospoda; u njemu nema ničeg podmetnutog ni od anđela, a kamoli od ljudi; sve je u njemu od Gospoda svevišnjeg. Ali da se neki ne bi sablaznili o ovo nebesko Evandjelje, otkriveno mi i povereno mi s neba vaskrslim Gospodom Hristom, ja *posle četрнаest godina opet iziđoh u Jerusalem sa Varnavom i Titom*, sa dva svedoka o nebeskosti moga Evandjelja.

2,2

I to iziđoh po otkrivenju, jer sveznajući Gospod koji zna srca svih, nađe za dobro *da izložim* u Jerusalmu *Evandjelje koje propovedam među neznabošcima*, da bi svi uvideli da je ono isto sa *Evandeljem* koje propovedaju i ostali apostoli, i oni najugledniji među njima. I ja *izložih* svoje *Evandjelje naročito najuglednijim apostolima*. I moje *Evandjelje*, upoređeno sa njihovim, pokazala se potpuno isto, jer je od istog Gospoda, svemudrog i svespasonosnog. Iako sam od samog Gospoda znao, ja i od ostalih apostola saznadoh, da *nisam uzalud trčao, niti trčim*: jer propovedam Večno Evandjelje spasenja.

2,3-4

U Hristovom Evandelju sve je večno; u njega su ušle i sve večne istine, ukoliko ih je Gospod otkrio u Starom Zavetu. A ostalo iz Starog Zaveta, što je privremeno i prolazno, ne ulazi. Ne ulazi *obrezanje*, ni obredni zakon i propisi. Međutim nekim hrišćanima iz jevrejstva hoće se da *obrezanje* učine u hrišćanstvu neophodnim uslovom spasenja. A to? To bi obeslaniło so hrišćanstva, i pretvorilo hrišćanstvo u pranje džbanova i čaša spolja. Međutim, hrišćanstvo je živa unutrašnja duhovna sila božanska, koja preobražava celo biće čovekovo iznutra ka spolja, i spasava ga Spasiteljem Hristom od greha, smrti i đavola. Tu *obrezanje* ne pomaže ništa, nego Duh Sveti koji kroz svete tajne i svete vrline iz osnova preporuča čoveka i čini ga novim bićem, i to bogočovečanskim bićem. Sa tih razloga *ni Tit*, hrišćanin iz neznabožaca, *koji beše sa mnogom*, nije mogao biti *nateran da se obreže*, jer mu *obrezanje* nije potrebno za spasenje. Stojećí sav za Evandelje Hristovo, ja nisam ni hteo ni mogao dopustiti da jevrejstvo postane uslov za stupanje u hrišćanstvo, a najmanje - uslov za spasenje hrišćanina. I to ne zato što prezirem *obrezanje*. Kako mogu prezirati *obrezanje* kada znam da je i ono od Boga; kada sam i sam docnije *obrezao* Timoteja iz obzira prema slabijoj braći, ali koji to nisu smatrali kao neophodni uslov spasenja? Međutim u slučaju *Tita* nisam dopustio *obrezanje zbog lažne braće* koji su hteli da *obrezanje* učine neophodnim uslovom spasenja za hrišćane, i na taj način vas hrišćane iz neznabožaca *zarobe* i porobe obrednom zakonu jevrejskom, i tako unište *slobodu koju imamo u Hristu Isusu*. Ko su ta *lažna braća*? *Uhode* od Jevreja koji žele da unište Crkvu Hristovu, i da je svu potčine i *porobe* jevrejstvu i njihovom zakonu. A mi znamo da tamo nema spasenja, jer nema Spasitelja; tamo je sve samo priprema za Spasitelja i upućivanje ka Spasitelju; a spasenje je jedino u Spasitelju, Gospodu *Isusu Hristu*, Bogočoveku. Spasenje? - *Oslobođenje* od greha, smrti i đavola, koje nam je samo Gospod Hristos dao, i neprekidno daje. To je *sloboda*, jedina prava *sloboda* čovekova u svima svetovima: *sloboda* od greha, smrti i đavola. I tu *slobodu*, od koje zavisi čovekov večni život, večna istina, večna pravda, večna ljubav, večna radost, večno blaženstvo, tu *slobodu* hoće da nam uzmu oni koji predlažu *obrezanje* kao neophodni uslov spasenja za hrišćane iz neznaboštva.

2,5

Zato mi, i ja i Tit, ni za trenutak ne popustismo, da bi istina Evandelja ostala sa vama i među vama, hrišćanima iz neznabožaca. Da smo *popustili*, mi bismo oterali *istinu Evandelja* od sebe, a time i samo spasenje, a sa spasenjem i samog Spasitelja Gospoda Hrista, u kome je sva Večna Istina neba i zemlje, i sav istiniti Bog svih svetova, koji jedini spasava od đavola i smrti i greha. U Hristu Isusu svi smo jedno, ali ne obrezanjem, niti ičim jevrejskim, već Duhom Svetim koji i gradi od nas nove ljude. Staro prođe, sve novo nastade. Prođe stari čovek, i nastade novi; prolaze stari ljudi, i nastaju novi, ali u Bogočoveku i Bogočovekom, u NJegovom Bogočovečanskom telu, u kome svi sačinjavamo žive organske delove. Samo tako mi osiguravamo slobodu koju imamo u Hristu Isusu: živeći u NJemu i NJime, po svetim zapovestima i svetim vrlinama

NJegovog *Evandjelja*, koje je uvek novo, i mi uvek novi, ako smo u njemu i živimo po njemu i njime. Znajući da je istinska sloboda jedino u Gospodu Hristu, mi hrišćani i jesmo hrišćani samo dotle dok živimo u toj slobodi i za tu slobodu, i dok smo uvek gotovi umreti za nju.

2,6

Lažna braća podmuklo seju laž među vama, laž kao da postoji neslaganje između mene i ostalih apostola u propovedanju Evandjelja spasenja. Međutim neslaganja sada nema, iako ga je nešto bilo pre Sabora u Jerusalimu (D. A. 15,1-33). Sabor je jednom zauvek rešio: da za Evandjelje Hristovo ne postoji razlika između obrezanih Jevreja i neobrezanih neznabožaca; pred njim oni su jednaki; spasenje počinje i završava se Hristom Spasiteljem, zato su i uslovi spasenja podjednaki za sve ljude, bili oni iz Jevreja ili iz neznabožaca; neznabošcima nije potrebno da prolaze kroz jevrejstvo u hrišćanstvo, nego odmah neposredno stupaju u hrišćanstvo, kao i Jevreji. Lažna braća proturaju vesti protiv mene i Hristovog Evandjelja koje ja propovedam i o mom tobožnjem neslaganju sa *najuglednijim* apostolima. To je njihova mila samoobmana; ustvari, među nama nema ne samo nikakvog spora nego ni razlike otkako je Sabor u Jerusalimu rešio sporno pitanje o obrezanju. U pogledu Evandjelja *meni istaknuti* apostoli *ništa ne dadoše*, niti ja njima, jer smo i ja i oni samo sluge Gospodu Evandjelja, i On isto Evandjelje daje i njima i meni. Tu ništa nije od nas, osim našeg truda; a Evandjelje, od početka do kraja, od alfe do omega, svo je od Gospoda Hrista.

2,7

Apostoli u Jerusalimu jasno su *videli da je meni povereno Evandjelje među neznabošcima*, kao *Petru među obrezanim Jevrejima*. Isto *Evandjelje*, jer jedan isti Spasitelj, i dva apostola i dve sredine. No ni moje ni Petrovo apostolstvo nije od nas samih već od Gospoda Hrista:

2,8

On daje snage Petru za apostolstvo među obrezanima kao što i meni daje snage za apostolstvo među neznabošcima. Jer ko sam ja Pavle, da bih imao od sebe *snage* vaskrsavati mrtve, izgoniti nečiste duhove, otpuštati grehe, oslobađati svih smrti, pobeđivati Satanu, isceljivati od svih bolesti? Te *snage* nema niko od ljudi po sebi, pa ni *Petar*. Sve božanske sile, sva božanska

mudrost i ljubav i pravda i život, sve što sačinjava *apostolstvo*, sve je to potpuno i samo od Gospoda Hrista. A od nas, šta? Vera, ljubav, molitva, post, smiravanje pred svim tim do crva.

2,9

Blagodat apostolstva je ista u svih apostola, ne izuzimajući ni *mene*: sva im je dana od Gospoda Hrista. Šta je *blagodat* apostolstva? Sve one božanske sile koje su potrebne za uspešno propovedanje Evandjelja: božanska mudrost, dar čudotvorstva, dar proroštva, dar isceljivanja, dar reči; sve ono što apostole od ljudi čini apostolima, i što oni kao ljudi nikada ne bi mogli imati po sebi i od sebe. Tu *blagodat* apostolstva videše u meni *Jakov, Kifa i Jovan, koji se smatraju za stubove* među apostolima, i *poznaše* da mi je ona data od samog Gospoda, zato se jednodušno složiše i pružiše ruku *meni i Varnavi da mi propovedamo Evandjelje neobrezanima a oni obrezanima*. I *mi i oni* uvek u saglasnosti među sobom o Evandelju spasenja, pod jednim Gospodom i Spasiteljem - Isusom Hristom, i uvek samostalni: živeći u slobodi Hristovoj smireno i u besprekornoj pokornosti Gospodu Spasitelju - tvorcu i izvršitelju spasenja i Evandjelja.

2,10

Stubovi apostola nam samo preporučiše da se *sećamo siromaha* Jerusalimske crkve, hrišćana iz Jevreja, koji su mnogo patili od svojih sunarodnika Jevreja koji su ostali u jevrejstvu, i bili zbog toga u velikoj oskudici. *To sam se i starao da činim sa revnošću, i činim*.

2,11

U meni ništa nije veće od Hristove Istine, koja mi je svemilostivo darovana čudesnim Gospodom Isusom; ja ništa u sebi ne vidim sem nje; i ako ima u meni revnosti i ljubavi i samopregora, onda je sve to za nju i radi nje. A ta Istina, a ta Sveistina jeste Evandjelje Hristovo, Evandjelje spasenja i oboženja roda ljudskog. Bez NJega - rod ljudski nije ništa drugo sem lešina do lešine, koje ne znaju za vaskrsenje iz svoga smrada, iz svojih bezbrojnih smrti, iz svojih odvratnih crvinjaka. Kad je u pitanju Evandjelje Hristovo, onda je sve u pitanju, sve i na zemlji i na nebu: u pitanju je i sam Bog. Jer kako bi bedni rod ljudski mogao znati za jedinog istinitog Boga i Gospoda, da nije Evandjelja Hristovog? Kad je u pitanju Evandjelje Hristovo, onda je u pitanju ne samo naš zemaljski svet, već svi svetovi vidljivi i nevidljivi, jer svi oni na njemu stoje i radi njega postoje. Ono je jedina svezrednost, od koje sve ostale vrednosti dobijaju svoju vrednost. Zato je ono

jedino nepogrešivo merilo svih bića i stvari. Sve što nema u sebi duha njegova lakše je od ništa, mrtvije od smrti, nemoćnije od senkine senke. Apostol je njime apostol, duša je njime duša, spasenje je njime spasenje, oboženje je njime oboženje, istina je njime istina, pravda je njime pravda, ljubav je njime ljubav, čovek je njime čovek, večnost je njime večnost, Hristos je njime Hristos. Šta kažem? Bog je njime Bog. Zato *kad* prvovrhovni apostol *Petar dođe u Antiohiju, ja i njemu u oči protivstadoh, jer beše zaslužio osudu* - ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. *Osudu?* Da, jer je hteo da iz čovekougodništva dovede u opasnost Evandjelje spasenja: da obredni zakon jevrejski učini uslovom spasenja za sve hrišćane.

2,12

Jer pre no što dođoše neki jerusalimski hrišćani iz Jevreja, on jeđoše sa hrišćanima iz neznaboštva; a kad ovi dođoše, on se ustručavaše i odvajaše, bojeći se njih iz obrezanja, da ih ne sablazni.

2,13

I dvoličahu s njim i ostali u Antiohiji hrišćani iz Jevreja, tako da čak i Varnava prista u njihovo dvoličenje. A to dvoličenje, kuda vodi? Da li k istini Evandjelja? Znam ja, znaju i svi oni, na čelu sa prvovrhovnim, šta je istina u tom pogledu: Sabor u Jerusalimu kazao nam je tu istinu, i doneo odluku o odnosu obrednog zakona Mojsijevog prema hrišćanstvu (D. A. 15,23-29). Znaju oni tu istinu, jer na njoj stoji spasenje sveta neznabožackog.

2,14

Ali njihovo dvoličenje dovodi u opasnost tu istinu; zato, kada videh da ne idu pravo k istini Evandjelja, rekoh Petru pred svima: kada ti, koji si po rođenju Jevrejin, postavši učenik i apostol Hristov živiš kao i hrišćani iz neznaboštva a ne po obrednom zakonu, zašto hrišćane iz neznaboštva nagoniš da žive po jevrejski: da ispunjuju propise obrednog zakona o čistom i nečistom, i ostala predanja jevrejska? Ti si na Saboru govorio: Što kušate Boga, i hoćete da hrišćanima metnete jaram obrednog zakona, koji ni ocevi naši ni mi ne mogosmo poneti. Mi verujemo da ćemo se spasti blagodaću Gospoda Isusa Hrista kao i oni (D. A. 15,10-11). Ti znaš odluku Sabora: obrezanje, i obredni zakon, nisu uslov spasenja; a sada, bojeći se ovih hrišćana iz

obrezanja, hoćeš da i hrišćane iz neznabožaca sablazniš i spasenje njihovo dovedeš u pitanje, postupajući kao da je obredni zakon Mojsijev obavezan za hrišćane.

2,15-16

Mi kao Jevreji po rođenju znamo istinitog Boga, dok neznabošci ne znaju istinitog Boga (sr. Ef. 2,12), i na svetu su robovi greha i neznanja (sr. Ef. 2,3). I mi znajući istinitog Boga, znamo i NJegov zakon, i šta On traži od nas. Mi iz iskustva znamo da nam zakon Mojsijev ne daje spasenje, ne opravdava nas pred Bogom za grehe naše, ne skida ih s nas, jer nema moći. A postavši hrišćani, mi opet iz iskustva znamo: da nas vera u Isusa Hrista spasava od greha, smrti i đavola. Da vera u Isusa Hrista a ne dela Mojsijevog zakona, jer se delima Mojsijevog zakona nikakvo telo ne može opravdati, tojest postati pravedno pred Bogom i u duši svojoj. Samo vera Hristova ispunjuje biće ljudsko pravednošću i svetošću, i čini čoveka pravednim i opravdanim pred Bogom. Jer nam samo vera Hristova daruje sve božanstvene sile koje su biću ljudskom potrebne za vođenje pobožnog, večnog života ovde na zemlji i gore na nebu. Ceo Stari Zavet samo vodi i privodi ka Hristu, jedinom Spasitelju roda ljudskog, jer ni u kome drugom nema spasenja, pošto nema drugoga imena pod nebom danoga ljudima kojim bi se mogli spasti (D. A. 4,11.12), zato što On kao Bogočovek jedini ima moći da spase, i spasava, svako ljudsko biće od greha, smrti i đavola. Stari Zavet samo vodi ka spasenju, ka svetosti, ka pravednosti, ka opravdanju, koje se jedino u Gospodu Hristu ostvaruje, i to našom verom u NJega i našim životom po taj veri.

2,17

Mi smo apostoli svesni, i mi hrišćani iz jevrejstva, da je jedino u Hristu opravdanje naše, spasenje naše, i ne samo naše nego i svakog čoveka uopšte, i svih ljudi skupa. I zato smo ostavili Mojsijev zakon. Međutim, ako se sada ponovo budemo vratili Mojsijevom zakonu kao neophodnom za spasenje ljudi, onda time priznajemo da smo se ogrešili o Mojsijev zakon pošto smo primili Hrista kao jedinog Spasitelja. I još nešto: je li zbog tog našeg greha prema Mojsijevom zakonu kriv i sam Hristos? je li zato i On sluga tome grehu? Bože sačuvaj! Jer Hristos je došao da nam bude Spasitelj zato što starozavetni zakon to nije mogao biti. I Gospod Hristos je Sobom ispunio i zamenio Zakon, i dao sebe za spasenje sveta, i kao Bogočovek postao jedini Spasitelj roda ljudskog pod nebom. I sada, ako mi smatramo sebe da smo grešnici zato što držimo da nas zakon Mojsijev ne može spasti, je li zbog toga Hristos sluga tom našem grehu? Bože sačuvaj! Nego je taj greh - naš treh, a ne Hristov.

2,18

Šta mi u tom slučaju radimo? Bezuman posao: *zidamo ono što razvalismo*; vaspostavljamo Mojsijev zakon koji je Hristom ispunjen i zamenjen. A to je već prestup, i ja se *pokazujem* kao *prestupnik*: jer posle Hrista, koji je uklonio Zakon, vraćamo Zakon i pripisujemo mu silu spasenja i silu opravdanja, koje on u sebi nema. Posle Gospoda Hrista i NJegovog Evandjelja držati Zakon - *prestup* je ne samo prema Evandelju, nego je *prestup* i prema samom Mojsijevom zakonu koji je kao nemoćan i bespomoćan doveo do Hrista i Evandjelja i onda im ustupio mesto. Želeći da obredni zakon starozavetni nametnemo neznaoćima koji prelaze u hrišćanstvo, da ga učinimo sastavnim delom Hristovog Evandjelja spasenja, mi ustvari rušimo Evandelje a ponovo *iz ruševina dižemo* obredni zakon koji je i postojao zato da nas pripremi za Evandelje spasenja, i kada se ono javi, da nas potpuno prepusti njemu. Štaviše, mi smo *prestupnici* i prema samom tom Zakonu koji je našao svoje ispunjenje i svoj završetak u Hristu Isusu (sr. Rim. 10,4).

2,19

Starozavetni zakon je imao za cilj: da me privede *Hristu*, koji je "svršetak zakona" (Rim. 10,4). Izvršivši tu dužnost, *Zakon* je prestao da me vodi, jer to sada čini sam večni *Bog* i Gospod - Isus Hristos; zato sam ja *mrtav Zakonu*, i to na zahtev samog Zakona koji me priveo *Hristu* i predao NJemu zauvek, i tako ja ustvari *Zakonom Zakonu umreh*. Međutim, ako bih se sada ponovo vraćao Zakonu, ja bih se ogrešio o sam Zakon, koji je zato i dat Bogom da nas pripremi i privede *Hristu*, pa da onda prestane. *Ja Zakonom Zakonu umreh, da Hristu Bogu živim* i u ovom vremenskom i u onom večnom životu, jer je On radi toga i došao: da ljudima da život večni (sr. Jn. 17,2-3; 3,15-16,36; 5,24; 6,47; 1. Jn 3,15; 5,11.20). I taj *život* večni Gospod Hristos daje celokupnim Svojim Bogočovečanskim podvigom spasenja, koji vrhuni u NJegovom životvornom i životodavnom krstu. I večni život je život u Hristu, Hristom i sa Hristom; spasenje je u doživljavanju NJega u NJegovom Bogočovečanskom životu; spasenje je život u Spasitelju i po Spasitelju. A svrh svega, spasenje je *saraspinjanje* sebe raspetom *Hristu*; i ja se *s Hristom razapeh*, da bih s Hristom vaskrsao u život večni, pobedivši sve smrti, sve grehe, sve đavole. Nesumnjiva je istina: ko se *saraspinje s NJim*, taj i savaskrsava s NJim; jer kad smo jednaki s NJim jednakom smrću, bićemo i vaskrsenjem (Rim. 6,6). Svepobednim krstom Svojim Gospod je ubio i smrt i greh i đavola (sr. Kol. 2,13-15); tako ih i mi ubijamo samo saraspinjući se Hristu. Otuda, koji su Hristovi - raspinju telo sa strastima i željama, a žive i hode Duhom Svetim (sr. Gal. 5,24-25). *S Hristom se razapeh*, i tako umrtvih greh, umrtvih smrt, umrtvih đavola, i savaskrsnuh sa Hristom u novi, večni život, koji je sav u *Hristu* i od *Hrista*:

2,20

i ja više ne živim, nego živi u meni Hristos. Kako? Kroz Svoje svete tajne i svete vrline, preko kojih me svemilostivo ispunjuje Večnom Istinom, Večnom Pravdom, Večnom LJubavlju, Večnim Životom: Sobom - jedinim istinitim Bogom i Gospodom. A sve to ja sam nikada ne bih mogao dati sebi, niti bi mi iko od ljudi to mogao dati. Gde je ta sila u ljudima, u čoveku uošpte, koja im može dati Život Večni, Istinu Večnu? Kratke su i nemoćne misli čovekove, kratka i nemoćna osećanja, kratak i nemoćan život, kratka i nemoćna snaga, jer ih neprestano nagrizaju, smanjuju, umrtvljuju gresi, strasti, smrti, đavoli. Jedino sa Gospodom Hristom sve se u čoveku menja: iz prolaznog u neprolazno, iz smrtnog u besmrtno, iz vremenskog u večno, iz čovečjeg u bogočovečno. Jer jedini On, Večni Bog i Gospod, čovekovu misao preobražava u bogomisao, i tako je čini večnom; i čovekovo osećanje u bogoosećanje, i tako ga čini večnim; i čovekov život u bogoživot, i tako ga čini večnim; i čovekovu snagu u bogosnagu, i tako je čini večnom. I kada u meni blagodaću živi Hristos, On živi u meni Svojom Večnom Istinom, - a ko će nju usmrtniti? On živi u meni Svojom Večnom LJubavlju, - a ko će nju umrtviti? On živi u meni Svojim Večnim Životom, - a ko će njega ubiti? On živi u meni Svojom Večnom Pravdom, - a ko će nju uništiti? On živi u meni punoćom Svoga Božanstva, - a ko će tu punoću okrnjiti? Vascela tajna života je u NJemu, i u njoj vascela tajna Istine i Pravde i Boga, jedinog istinitog Boga u svima svetovima. A van NJega - sve sama smrt, jeziva, užasna, nakazna. Jer bez NJega i van NJega život nije drugo do postepeno ili naglo umiranje u mukama, u strastima, u gresima; umiranje kroz misli, kroz osećanja, kroz želje, kroz dela; umiranje koje se neminovno završava večnom duhovnom smrću, u kojoj večito? - Neprekidno samoubijanje, samoproždiranje, samovijanje obezbožene samosvesti. Moj život bez NJega? Ta to je neprekidno vihorenje svih vihora smrti kroz sve urvine moga ljudskog bića. Čime ću zaustaviti to moje jezivo umiranje kroz sve misli, kroz sva osećanja, kroz sva dela, kroz sve živote? Ničim, ničim, ničim! i nikim, nikim, nikim! do samo - NJime, čudesnim Bogočovekom, sladčajšim Gospodom Isusom. Jer samo On, sjedinivši u Sebi vascelog Boga sa vascelim čovekom, Svojim Božanstvom dao je prirodi ljudskoj večni život i večnu istinu. I u Bogočovečanskom telu NJegovom, Crkvi, mi se priopštavamo tome večnom životu, i živimo njime stvarno i istinski još ovde na zemlji, da se to produži i kroz svu večnost na nebu. Samo kao sutelesnici Bogočovekovi mi postajemo posednici tog istinski večnog života (sr. Ef. 3,6), i ispunjujemo se "svakom punoćom Božijom" (Ef. 3,19), i time pobeđujemo svaku smrt i - sve smrti, svaki greh i - sve grehe, svakog zloduha i - sve zloduhe, doživljujući božansku punoću ljudskoga bića u svima njenim savršenstvima. I tako Hristovi ljudi postaju "bogovi po blagodati", bogoljudi po blagodati, i na taj način ispunjuju glavno naznačenje čovekova bića u ovom svetu. Jer šta je čovekovo glavno, Bogom određeno, naznačenje? Da putem svetih evanđelskih tajni i vrlina poraste "u čoveka savršena, u meru rasta visine Hristove - εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ" (Ef. 4,13; sr. Kol. 1,28), da vascelo biće svoje ispuni Gospodom Hristom, svim NJegovim bogočovečanskim silama, i tako živi bogočovečanskim životom i u ovom i u onom svetu. I Hristov čovek svim bićem oseća da je sav život ljudski od početka do kraja dar Hristov, pa i sam život u telu sav je tajnom svojom i silom svojom od NJega. I što ja sad živim u telu, živim verom Sina Božjeg koji me zavole i predade sebe za mene, inače bi mi hiljade smrti dosad ukrale i dušu i telo. No svemilostivi Gospod, Jedini Čovekoljubac, koji jedini potpuno zna nemoć prirode ljudske, predade sebe za mene, da bi me izbavio od večne smrti u koju mi vascelo biće uvaljuju gresi. Vera me duhovno sjedinjuje sa Gospodom Hristom, izvorom života, i ja njome crpim iz NJega život, pravi život i telu mome. Jer šta je život u telu ljudskom ako u njemu nema Boga? Pakao jedan, i dva i tri i četiri i hiljade

paklova: svaka noć *u telu* bez Boga - pakao, svaki dan; i ne samo to, nego i svaki čas i svaki trenutak - pakao. Da, to je bio, i to bi zanavek ostao *život* čovekov *u telu*, da *u telo* ljudsko nije sišao i ovaplotio se čudesni Bog i Gospod Isus Hristos, da ga ispuni Sobom, i tako pretvori u hram, u obitalište istinitoga Boga, i na taj način istera iz njega sve smrti, sve grehe, sve zloduhe, i učini ga dostojnim božanske besmrtnosti i blaženstva i raja u Svojoj Božanskoj večnosti. Gospod se sa *telom* vazneo na nebo, i večito *živi u telu* na nebu s desne strane Boga Oca, iznad svih suncezračnih Serafima i Heruvima; i na taj način uzdigao i uzveličao *telo* slavom koju um ljudski ni zamisliti ne može, i zacario ga u večnom carstvu Trosunčanog Božanstva. I ja, *što živim u telu, živim verom Sina Božjeg*, jer mi je jedino ta *vera* otkrila smisao, božanski smisao tela ljudskog: da je i ono za Gospoda i za NJegovu Božansku večnost, i da je Gospod za telo (1. Kor. 6,13). Tek u Bogočoveku *telo* je dobilo svoju večnost kroz bogočovečnost, i dobija je kroz blagodatno obogočovečenje u Bogočovečanskom telu Hristovom - Crkvi.

2,21

Za svakog čoveka koji očima normalno gleda, i ušima normalno čuje, i umom normalno rasuđuje, i srcem normalno oseća, očigledno je do najopiopljivije, do večne ubeđenosti, da je jedino u Gospodu Hristu spasenje i opravdanje roda ljudskog, i svakog čoveka posebno. To je *blagodat Božja*, izlivena na nas spasonosnim bogočovečanskim podvigom Gospoda Isusa. *Odbaciti tu blagodat*, isto je što i odbaciti spasenje roda ljudskog od greha, smrti i đavola, i osuditi ga na *život* u hiljade i hiljade paklova. Starozavetni zakon je bio nemoćan da nas spase od troglavog no trojednog čudovišta: greha, smrti i đavola. On nas je samo priveo k Spasitelju, a Spasitelj nas je spasao Svojim čudesnim bogočovečanskim podvigom. Jer da je *Zakon* mogao spasti rod ljudski, Gospod *Hristos* ne bi ni sišao s neba na zemlju, ne bi postao čovek, ne bi *umro* za nas, ne bi vaskrsao za nas, za spasenje naše, za opravdanje naše. A kada je čovekoljubivi Gospod Hristos već došao i izvršio spasenje roda ljudskog, onda je bezumlje vraćati se Starozavetnom *zakonu* i od njega očekivati spasenje.

3,1-29

[sadržaj](#)

Gal. 3,1-29: 1 O nerazuni Galati! ko vas je općinio da se ne pokoravate istini, vas kojima je Isus Hristos pred očima naslikan, razapet među vama? 2 Ovo jedno hoću od vas da znam: da li primiste Duha kroz dela zakona ili kroz čujenje vere? 3 Tako li ste nerazumni? Počevši Duhom, sad telom završujete? 4 Zar uzalud toliko postradaste - ἐπάθετε? I kad bi bilo samo uzalud! 5 Onaj dakle koji vam daje Duha i čini čudesa među vama, čini li to delima zakona ili čujenjem vere? 6 Kao što Avraam verova Bogu, i primi mu se u pravednost (ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην = i uračuna mu se u pravednost), poznajte tako i vi da su sinovi Avraamovi oni koji su od vere. 8 A Pismo, predviđajući da će Bog verom opravdati neznabošce, unapred objavi Avraamu: "U tebi će se blagosloviti svi narodi". 9 Tako se oni koji su od vere blagosiljaju s vernim Avraamom. 10 Jer koji su god od dela zakona, pod kletvom su, jer je pisano: "Proklet

svaki koji ne ostane u svemu što je napisano u knjizi zakona da to čini". 11 A da se zakonom niko ne opravdava pred Bogom, jasno je, jer "pravednik će od vere živeti". 12 A zakon nije od vere, nego "čovjek koji to tvori živeće u tome". 13 Hristos nas iskupi od kletve zakonske, postavši za nas kletva, (jer je pisano: "Proklet svaki koji visi na drvetu"), 14 da na neznabošce dođe blagoslov Avraamov kroz Isusa, da obećanje Duha primimo kroz veru.

15 Braćo, po čoveku govorim: ni čovečjega potvrđena zaveta niko ne odbacuje niti mu što domeće. 16 A Avraamu i semenu njegovu rečena biše obećanja. Ne veli: "i semenima", kao za mnoga, nego kao za jedno: "i semenu tvome", koje je Hristos. 17 Ovo pak velim: zaveta, koji je od Boga ranije potvrđen za Hrista, ne uništava zakon koji je postao posle četiri stotine i trideset godina, da ukine obećanje. 18 Jer ako je nasleđstvo od zakona, onda već nije od obećanja; a Bog obećanjem darova to Avraamu. 19 Šta će onda zakon? Radi prestupa dodade se, dok ne dođe seme kome je obećanje dato, i postavili su ga anđeli rukom posrednika. 20 No posrednik nije jednoga, a Bog je jedan.

21 Je li onda zakon protivan obećanjima Božjim? Bože sačuvaj! Jer da je dat zakon koji može život dati (ζωοποιῆσαι = životvoriti), zaista bi od zakona bila pravednost. 22 Ali Pismo zatvori sve pod greh, da bi se obećanje dalo kroz veru Isusa Hrista onima koji veruju. 23 A pre dolaska vere mi besmo čuvani pod zakonom, zatvoreni za veru koja se imala pokazati. 24 Tako nam zakon bi vas pitač ka Hristu (παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν = voditelj, rukovoditelj ka Hristu), da se verom opravdamo. 25 A pošto dođe vera, nismo više pod vaspitačem. 26 Jer ste vi svi sinovi Božji verom u Hrista Isusa: 27 jer koji se god u Hrista krstiste, u Hrista se obukoste. 28 Nema više Jevrejina ni Grka; nema više roba ni slobodnjaka; nema više muškoga roda ni ženskoga: jer ste svi vi jedno u Hristu Isusu. 29 A kad ste vi Hristovi, onda ste seme Avraamovo i naslednici po obećanju.

3,1

Šta je istina u našem zemaljskom svetu? Isus Hristos raspeti. Da, raspeti: jer je krst - vrhunac Božjeg promišljanja o zemaljskom svetu. Krstom je Bogočovjek Hristos sišao kroz smrt u pakao, razorio državu smrti, razoružao đavole; krstom je kroz vaskrsenje otvorio nebesa rodu ljudskom, vazneo se na nebo savasrksao sa Sobom i savazneo prirodu ljudsku, i tako izvršio spasenje sveta. Zato je sva istina Hristova u NJegovom sveživotvornom krstu. Ne pokoravati se toj istini, toj jedinog sveistini u svima svetovima ljudskoga duha, misli, osećanja, života, nije drugo do osuditi sebe, čoveka, na večiti besmisao, na večito robovanje bezumlju, nerazumlju, đavoumlju. Jer šta je Razum sveta, Logos sveta, Logika sveta? Jedino ovaploćeni Bog Logos, Bogočovjek Isus Hristos: zato što je krstom i vaskrsenjem, pogrebenjem i vaznesenjem, životom i učenjem, uopšte Svojim Bogočovječanskim domostrojem spasenja, spasao rod ljudski od greha, tog stvarno jedinog bezumlja u rodu ljudskom i u prirodi ljudskoj, tog jedinog ludila i besmisla i nerazuma. Jer šta je greh? Greh je mračna, razorna i strašna demonska sila, kojom đavo seje smrt po životu ljudskom, i tako ga obesmišljuje, obezumljuje, obezlogosuje, oduzima mu božanski, logosni i logični smisao i razumnost i logičnost i ciljnost. Što je Božje, greh pretvara u besmisleno, u

bezumno, u glupo, i tako lišava i svet i čoveka u svetu onog božanskog smisla, radi koga oni jedino i postoje, i u kome jedino i imaju svoga smisla i svoga opravdanja. Grehu je jedina radost - zavoditi ljude da se ne pokoravaju istini: Hristu rassetom. Uspe li u tome, greh je uspeo u svemu, i njegovoj radosti nema kraja u mračnoj besmrtnosti njegova bića. A bezbrojna su maskirana lukavstva, kojima greh, a preko njega đavo, pokušava da ljude odvraća od *Hrista raspeta*. Kroz sva svoja hristoborna lukavstva greh samo jedno radi: strmoglavljuje ljude u ponor laži, u ponor smrti, u ponor satanizma, đavolizma, mefistofelizma. I tako ih odvaja od jedine *Istine*, od jedine Sveistine - *Hrista Gospoda raspeta*. *O nerazumni Galati! ko vas je općinio da se ne pokoravate Istini - Gospodu Isusu rassetome?* Ta opomenite se: propovedu NJegovog Evandjelja među vama, čudesima imenom NJegovim pred vama, mi *Ga naslikasmo pred vašim očima*, i to *raspeta*, naslikasmo i u vašim dušama; i vi osetiste i uvideste, da je On zaista Božanska Istina i Smisao i Logos i Logika sveta - Božanska Sveistina, Božanski Svesmisao, Božanski Svelogos, Božanska Svelogika. A sada, *ko vas to općini* i zavede da se ne pokoravate NJemu? Sigurno, sigurno, sigurno - greh! a preko njega onaj svelukovi obesmisliatelj sveta, i svetova: vrhovni duh zla i uništenja - Satana. Ne varajte se, Satana grehom misli, grehom oseća, grehom dela, grehom živi, grehom umuje, grehom rasuđuje, grehom besmrtuje, grehom večnuje. Greh je i njegova istina, i njegova pravda, i njegova logika, i njegova radost, i njegova besmrtnost, i njegov život, i njegovo dobro, i njegovo srce, i njegova ljubav, i njegova večnost. A suština greha, u čemu je? U neprijateljstvu prema Bogu i svemu Božjem, u ratovanju sa Bogom i svim Božjim. O nerazumni Galati, znajte i srcem i umom, i savešću i razumom: greh je sve ono što odvodi od Hrista raspeta. A odvođeći od NJega, neminovno uvodi u smrt, u pakao, u večno carstvo Satanina zla i njegovih crnih anđela. Spasavajte se od greha hitno, samopregorno, kao od požara! Čime? Verom u *raspetog* i vaskrslog Gospoda *Hrista*, Jedinog Pobeditelja greha, a preko greha - smrti, i preko smrti - Satane i svih đavola njegovih.

3,2

Otkako je Gospod Hristos izvršio Svoj bogočovečanski domostroj spasenja, znate li, o nerazumni Galati, šta je glavni posao Satane i anđela njegovih? - Odvraćati ljude od *vere* u Hrista raspeta. Zašto? Zato što rasseti Gospod *verom* daruje čoveku, svakom čoveku, sve Svoje božanske sile, pomoću kojih čovek pobeđuje svaki greh, svaku smrt, svakog đavola. Imaš li *veru* u rassetog Gospoda, ti sve imaš, sve što je potrebno ljudskom biću za sveti, božanski život u svima svetovima i u svima večnostima, počevši od našeg zemaljskog sveta i od naše zemaljske večnosti. Da, od naše zemaljske večnosti, jer vreme nam je dato na zemlji da njime steknemo život večni. I od našeg života u vremenu i prostoru na zemlji, zavisi sva naša večnost na nebu. Recite, zar vreme nije važno kao i večnost, pošto je ono uvod u večnost? Naš je poziv: da vreme života svoga na zemlji pretvorimo u večnost kroz - bogočovečnost. A to možemo učiniti samo *verom* u Bogočoveka Hrista, jedinog istinitog Boga i Gospoda. Ta bogočovečanska *vera*, šta nam daje? Sva bogatstva neba i sve božanske darove i sile. I to daje? *Duhom* Svetim, koji radi čovekoljubivog krsnog podviga Hristovog siđe u svet, i zanavek ostade na zemlji kao duša u Bogočovečanskom telu Hristovom - Crkvi. I vi poznaste *Duha* Svetoga, i *primiste* *Ga kroz veru* u Gospoda Isusa. A *veri* se naučiste čuvši je od nas, od naše *propovedi* Evandjelja. *Primiste*

Duhom Svetim koji je "Duh istine" (Jn. 15,26; 16,13), Duh večne Istine - Hrista Gospoda, da vas On utvrdi u toj večnoj Istini, u toj Sveistini, da NJime živite, i tako spasavate sebe od svake laži, od svake duhovne smrti, od svakog greha.

Ovo jedno hoću od vas da znam: da li primiste Gospoda Hrista i Svetog *Duha* NJegovog sa svima božanskim darovima, *kroz dela* starozavetnog *Zakona ili kroz veru* koju usvojiste *čuvši* je od mene, apostola Hristova? Nesumnjivo *kroz veru*. I ta *vvra* postade sluh duše vaše, savesti vaše, kojim čujete zapovesti Hristove, i stalno slušate NJegovu večnu istinu i večne darove, i primete ih u srce, u savest, i živite po njima i od njih. Uporedite ono što ljudima daje starozavetni *Zakon* sa onim što daje *vera* Hristova, pa ćete odmah osetiti svu sudbonosnu razliku između njih, i uvideti da vam jedino *vera* Hristova *Duhom* Svetim daruje sve božanske sile i nebeske darove. No da li ste to osetili, to uvideli? Ako niste, postarajte se hitno da *vera* Hristova postane vid i sluh vaše duše, vašeg srca, vaše savesti, vašeg razuma, pa ćete sagledati svu ovu spasonosnu istinu. Neko opasno iskušenje prohodi vaše duše, neka strašna sablazan i seje po vama potajno seme bezumlja, nerazumlja. Sagledajte sebe sa svih strana i po svima bezdanima vašeg bića, šta je u vama, šta je sa vama, gde ste?

3,3

Tako li ste nerazumni? Počevši Duhom Svetim koga od Hrista primiste krštenjem i ostalim svetim tajnama i svetim vrlinama, vi sad prelazite na telesne stvari i hoćete da *telom završite!* *Telo?* - Ta *telo* ne pomaže ništa (Jn. 6,63), a ni duh ljudski ne pomaže ništa, bez *Duha* Svetoga, bez *Duha* Hristovoga. Svaki duh ljudski, i anđelski, svaka duša ljudska Svjatim *Duhom* živitsja, oživotvorava se, oživljuje, i živi, a kamoli telo! *Duhom* Svetim toče se blagodatne struje koje napajaju svaku tvar ka oživljenju. *Duhom* Svetim se dobija sve što je Hristovo: i Večna Istina, i Večna Pravda, i Večna LJubav, i Večni Život, i Večna Radost, i Večno Blaženstvo, i Večno Carstvo Presvete Trojice. Sve se od Hrista NJime i kroz NJega daje hrišćanima. Sve božanske sile, svi božanski darovi daju se jedino *Duhom* Svetim (sr. 1. Kor. 12,3.4). U Crkvi "sve čini" - *πάντα ἐνεργεῖ Duh* Sveti, kroz sve svete tajne, kroz sve svete vrline, kroz sva sveta čudesa (sr. 1. Kor. 12,11). On blagodaću Svojom izvršuje spasenje u našim dušama, ispunjujući naše vascelo biće Spasiteljem; i Spasitelj, koji je *Duhom* Svetim u nama, spasava nas od svakoga greha, od svake smrti, od svakog đavola. *Duhom* Svetim biva i naše očišćenje, i naše osvećenje, i naše ohristovljenje, i naše oboženje, i naše otrojićenje: sve i sva što nas privodi Hristu, što nam daje Hrista, što drži u nama Hrista, što nas čini Hristovima i u ovom svetu i na svu večnost. Zato je za nas hrišćane najvažnije: *Duhom* Svetim se neprekidno ispunjavati pomoću svetih tajni i svetih vrlina, jer se samo tako može biti Hristov i u ovom i u onom životu. A vi, *počevši Duhom*, sad *telom završujete*.

3,4

Za veru u Hrista vi primiste Duha Svetoga, da biste NJime iz duha svog, iz duše svoje, iz srca svog, potisnuli sve stare misli, sva stara shvatanja, sve stare navike, sve stare običaje, sve stare bogove. I vi ste to postigli silnom borbom i velikim *stradanjem*, jer vas je moralo veoma boleti - odvajati se od starih svetova svojih, rušiti ih, spaljivati ih, u groblje ih pretvarati, i posahranjivati sve svoje nekada mile bogove, slasti i strasti. Borba sa svakim grehom je muka i *stradanje*, sa svakom strašću, a kamoli sa svakom duhovnom smrću, i sa svakim duhom zla u svakom idolu. Mnogo je teških borbi u ljudskom životu na zemlji, ali je najteža i najkrvavija i najsudbonosnija borba čoveka sa samim sobom pri menjanju bogova. U svakoj od tih borbi vi *silno postradaste*. Zar *uzalud* toliko *postradaste*? A biće *uzalud*, ako se sada vratite na stare bogove, na stare grehe, na stare smrti, i ponovo sebe sahranite u grobove, iz kojih vam više neće biti vaskrsenja.

Vera u Hrista, vi ste uvideli, to je neprekidno *stradanje* za Hrista, jer je to neprekidna borba za život večni, borba do smrti, do krvavog znoja sa svakim grehom, sa svakom strašću, sa svakim duhom zla ispod neba koji hoće da vam ukrade život večni, darovan van Hristom i Duhom Svetim. Da biste se mogli održati u toj borbi, i odneti pobjedu, vi ste naoružani sveoružjem Božjim: svetim tajnama i svetim vrlinama. Ali u svima tim okršajima, hrvanjima, gušanjima sa gresima, sa strastima, sa slastima, sa demonima, sa smrtima, mora se mnogo stradati, mnogo udaraca zadobijati, mnogo rana i modrica. I u tim borbama vi mnogo stradaste. Zar *uzalud* toliko *postradaste*? A biće *uzalud*, ako sada odbacite svepobedno oružje Božje, a latite se starozavetnih žbanova i obrezanja. O, onda ste bitku za život večni izgubili! onda ste se bezumno predali u ropstvo, kome? Smrti, duhovnoj smrti, i to ne jednoj, već hiljadama smrti, svih vrsta smrti. A preko njih, predali ste se ludu u ropstvo - Satani i mrakonosnih anđela njegovih. Prenite se! u šta padate? u kakve ponore? Život večni ćete izgubiti, Hrista Isusa, jedinog istinitog Boga i Gospoda ćete izgubiti, a sa njim - Večnu Istinu, Večnu Pravdu, Večnu LJubav, Večnu Radost, Večno Blaženstvo. I onda vaša stradanja *ne samo* da su bila *uzalud*, nego su vam na strašan poraz vaš, na duhovnu osudu vašu, na pogibiju duše vaše, na večnu smrt vašu i na večni pakao vaš.

3,5

Stanite! otvorite sve oči duše svoje i pogledajte sebe od vrha do dna, i oko sebe desno i levo; među vama čudesni Gospod Hristos neprekidno i sada *čini čudesa* Duhom Svetim. Koliko se njih čudesno isceljuju molitvama! koliko njih verni vaskrsavaju iz mnogih duhovnih grobova, iz bezbrojnih smrti! koliko je među vama duša vaskrslih iz mrtvih! koliko i dandanji savesti vaskrsava iz mrtvih među vama! A setite se šta bejaste, i kakvi bejaste, pre no što *veru* Hristovu primiste i *Duha* Svetoga dobiste! Mrtvac do mrtvaca, leš do leša, grob do groba. A *Duh* Sveti otvori naše grobove, vaskrsnu vaše mrtvace, ožive vaše leševe, i neprestano čudodejstvuje među vama i u vama, vodeći vas iz vrline u vrlinu, i provodeći duše vaše iz radosti u radost ka Carstvu Nebeskom. No ko vam *dade Duha* Svetoga? Gospod Hristos. Zašto? Za *veru* u NJega, u NJjegovo Evandjelje, koje *čuste* od mene. Ne *dobiste* vi *Duha* Svetoga za *dela* jevrejskog obrednog *zakona*, već jedino i samo za *veru* u Hrista. Zagledajte dobro u prirodu i silu te *vere*.

Šta ona čini u vama? Neprekidno *čudo*, neprekidno *čudotvori*: jer vam neprekidno i dušu i savest i srce i volju i razum ispunjuje onim što je božansko, besmrtno, večno, bogočovečno, preobražavajući vas i prerađujući vas u bića večna, u bića bogočovečna, u bića pravedna.

3,6

Vera u Hrista uvek čini čudo sa čovekom, i pobuđuje čoveka da i sam radosno učestvuje u tom čudu nad sobom, učestvuje svom dušom i svim srcem. Duhovno sjedinjujući čoveka sa Hristom, *vera* razliva po biću njegovom sve božanstvene sile Hristove, i NJegovu Pravdu i LJubav i Istinu, i čovek postepeno preobražava sebe u biće *pravedno*, i time *opravdano* pred Bogom: jer jedino kao *pravedno* biće, koje je pobedilo greh i smrt i laž i đavola, i spaslo se njih, čovek postaje *opravdan* pred Bogom, i njegov život dobija besprekorno opravdanje pred Bogom. Spasenje, *pravednost*, opravdanje postiže se samo Hristom, samo *verom* u Hrista koji je imao doći, kao što vi i mi postizemo to isto verom u Hrista koji je već došao. "*Verova Avraam Bogu, i primi mu se u pravdu*" (1. Mojs. 15,6; Rim. 4,3). *Verova Avraam* u spasenje ovaploćenim Bogom Hristom, *verova* tako silno i jako, da je tom verom i sagledao dane bogočovečanskog podviga Hristovog na zemlji, zbog čega i sam Gospod Hristos veli za njega: Avraam je bio rad da vidi dan moj, i vide, i obradova se (Jn. 8,56).

3,7

Ta *vera* je ono što *Avraama* čini velikim pred Bogom; suština njegove *vere* je ista sa našom; ta *vera* usinjuje Bogu; ona je usinila Avraama; i oni *koji su od te vere sinovi su Avraamovi*, duhovni *sinovi Avraamovi*. I to su pravi *sinovi Avraamovi*, a ne oni što su po telu deca Avraamova. Tako *poznajte* i vi *da su sinovi Avraamovi oni koji su od vere*, a ne od zakona starozavetnog.

3,8

Da je tako, potvrđuje i sam Mojsije, i sam Zakon: jer je Bog još onda *objavio Avraamu* da će se u toj i takvoj *veri* njegovoj u Mesiju - Hrista, *blagosloviti svi narodi* (= τὰ ἔθνη) na zemlji, a ne samo izabrani narod, Jevreji. A tu *eeru* Avraam je pokazao pre nego što je Zakon bio dat Bogom preko Mojsija. Ta *vera* je obavezna za spasenje svakog ljudskog bića uopšte. I kao što je ona bila obavezna za spasenje Avraamu, tako je obavezna i za vas, hrišćane iz neznabožaca, a ne zakon o obrezanju, i ostalo što ulazi u taj zakon. Tom *verom Avraam* postade *blagoslov za sve narode*;

radi te vere njegove Bog ga i *blagoslovi* tim sveobuhvatnim blagoslovom spasenja. I Bog, koji je u svom premudrom božanskom planu spasenja roda ljudskog *unapred* bio odredio da će se i Jevreji i *neznabošci* spasti *verom* u ovaploćenog Mesiju, *objavi Avraamu*: "U tebi će se *blagosloviti svi narodi*" (sr. 1. Mojs. 12,3; 18,18; 22,18; 26,4). A *blagoslov*, u čemu je? U spasenju od greha, smrti i đavola. A to spasenje je jedino u Spasitelju Hristu. Jer je greh - prokletstvo roda ljudskog, a preko njega smrt i đavo. Vera u Spasitelja Hrista daje spasenje, i kroza nj *blagoslov*. Ona ga je dala *Avraamu*, ona ga daje svima koji je imaju.

3,9

Tako se oni, iz svih naroda, *koji su od te vere*, rođeni duhovno od nje, *blagosiljaju sa vernim Avraamom*, sa *Avraamom*, roditeljem te *vere* u Mesiju - Hrista, a ne sa njim kao sa telesnim praocem. Iz svakog naroda spasavaju se oni koji veruju u Hrista kao što je Avraam verovao: zajedničari iste *vere* - zajedničari su istog spasenja, istog opravdanja, istog *blagoslova*.

3,10

Koji se god uzdaju u *dela Zakona* Mojsijeva, pod *kletvom* su. Zašto? Zar je *Zakon* rđav? zar je on *prokletstvo*? Ne, *Zakon* je od Boga: "zakon je svet i zapovest sveta i pravedna i dobra" (Rim. 7,12); i takav *Zakon* ne čini čoveka *prokletim*, nego pokazuje čoveku da nije u stanju ispuniti sve njegove propise zato što je grešnik, pokazuje da su svi ljudi pod grehom, a na grehu je prokletstvo Božje (sr. Rim. 3,10-19; 5,20). Svetlošću svojom *Zakon* osvetljuje ljude i obelodanjuje im njihovu grešnost, i pokazuje im da su nesposobni da se sami oslobode od greha (sr. Rim. 7,7-13). Zato što je svet, *Zakon* tom svetošću svojom baca svetlost na greh, raskriva prirodu greha i pokazuje kako je greh strahovit i užasan i *proklet*, kako je greh "odviše grešan" - καθ' ὑπερβολὴν ἀμαρτωλὸς (Rim. 7,13-14). Pošto su svi ljudi grešnici, pošto su "svi pod grehom" (Rim. 3,9), i nema ni jednoga koji bi ispunio sve što je napisano u *Zakonu*, zato je na svima *prokletstvo*. Toga radi je i rečeno u *Zakonu*: "*proklet svaki koji ne ostane u svemu što je napisano u knjizi Zakona da to čini*" (5. Mojs. 27,26; sr. Jerem. 11,3). I hrišćani koji žele povratak na *Zakon* Mojsijev, samim tim žele da se vrate pod *prokletstvo*, koje taj *Zakon* izriče na svakoga koji nije u stanju da ispuni sve propise njegove. A život i iskustvo pokazuju da to niko nije u stanju da ispuni.

3,11-12

Zar ni starozavetni *pravednici*? Ni oni. Jer oni su postali *pravedni* ne ispunjenjem *Zakona* već *verom*, i to *verom* u budućeg Mesiju, koji je imao doći. Takvom je *verom* Avraam postao pravedan i otac svima narodima koji se imaju spasti Mesijom; i kroz tu *veru*, i radi te *vere* izliven je blagoslov na njega i na svo njegovo potomstvo: na sve narode. I David, i proroci, i svi starozavetni *pravednici* postali su pravednici tom *verom* u Iskupitelja, i silom te *vere* kojom su *živeli* sveto i pravedno. Ta *vera* im je dala *pravednost*, i ta *pravednost* ih je *opravdala pred Bogom*. A da se *Zakonom* niko ne *opravdava pred Bogom*, jasno je, jer je sveti prorok Božji Duhom Svetim izrekao i napisao: "*Pravednik će od vere živeti*" (Avak. 2,4; sr. Rim. 1,17; Jevr. 10,38). Od kakve *vere*? Od *vere* u budućeg Mesiju. Od *vere*, ne od *Zakona*. Zašto? Zato što *Zakon* zasniva i traži spasenje, opravdanje - na izvršenju svih propisa *Zakona*. A pošto niko od ljudi nije u stanju da izvrši sve propise *Zakona*, to su svi ljudi pod kletvom. Da bi čovek *živeo*, treba da ih vrši, i sve izvrši. Jer je Bogom rečeno u *Zakonu* preko Mojsija: "Držite uredbe moje i zakone moje; ko ih vrši, *živeće kroz njih*" (3. Mojs. 18,5; sr. Jezek. 20,11-13.21; Rim. 10,5). Grešnost prirode ljudske je ogromna i strahovita, te su ljudi nemoćni da ispune *Zakon* Božji; otuda su svi pod kletvom, jer je na grehu prokletstvo Božje.

3,13-14

Uzevši na Sebe greh sveta, Gospod *Hristos* je u isto vreme uzeo na Sebe i *prokletstvo* greha, da bi Sobom spasao svet i od jednog i od drugog. Šta je glavno u *prokletsrvu* greha? Smrt. Dobrovoljno umrevši za rod ljudski, bezgrešni Gospod - Bogočovek *Hristos* Svojom krsnom smrću spasao nas je smrti kao prokletstva: *iskupio nas je*, dao je sebe Bezgrešna za nas grešne. Kao čovek umro, kao Bog spasao nas i *iskupio*: jer je sva tajna Gospoda Isusa u tome što je On Bogočovek, što je On Bog - postao čovek, i kao Bogočovek izvršio spasenje prirode ljudske, i kroz spasenje dao joj sva božanska blaga. Sve što je čovekovo, ima svoju večnu vrednost i večni smisao samo u Bogočoveku. Samo i jedino u Bogočoveku dat je pravi, istinski čovek, čovek savršen i dovršen: jer je čovek samo Bogom čovek, ili tačnije: samo Bogočovekom čovek, samo u Bogočoveku čovek. Ko je pravi, večni čovek? Samo Bogočovek. Jer jedino u Bogočoveku čovek je sav od večne istine, od večne pravde, od večne ljubavi, od večnog života. Bez Bogočoveka, čovek je, na kraju svih krajeva, *prokletstvo*, i zbir svih prokletstava; sa Bogočovekom, čovek je *blagoslov*, i zbir svih blagoslova Božjih. U čudesnom Gospodu Isusu, naročito u Njegovoj mnogoznačajnoj smrti za rod ljudski, Bog nas je blagoslovio svakim *blagoslovom* (Ef. 1,3), i oslobodio ljude *prokletstva* koje je bilo na njima.

Kakvo je sve *prokletstvo* bilo na rodu ljudskom do ovlaploćenja Gospoda Hrista koji ga je izobiljem *blagoslova* svoga bogočovečanskog podviga skinuo, objašnjava sveti Zlatoust: Adam je bio podvrgnut velikom *prokletstvu*, a Gospod *Hristos* velikom *blagoslovu*. Adamu bi rečeno: da si proklet u delima svojim (1. Mojs. 3,17; 4,11); tako i onima što su živeli posle njega: proklet ko nemarno radi delo Gospodnje (Jerem. 48,10), i još: proklet svaki koji ne ostane na svima rečima ovoga zakona (5. Mojs. 27,26), i još: *proklet svaki onaj koji visi na drvetu* (5. Mojs. 21,33). - Eto koliko je prokletstava. Od njih nas je oslobodio *Hristos*, *postavši za nas kletva* (Gal. 3,13). Kao što je On i ponizio sebe da bi nas uzvisio, i umro da bi nas učinio besmrtnima, tako je

i *postao kletva* da bi nas ispunio *blagoslovom*. Šta se može sravniti sa ovim *blagoslovom*, kada se preko *kletve* daje *blagoslov*? Nije On sam imao potrebu za *blagoslovom*, nego ga daje čoveku. Kao što ja, govoreći da je On ponizio sebe, ne razumem neku promenu u NJemu nego NJegovo snišođenje iz razloga domostroja spasenja, tako i govoreći da je On dobio *blagoslov*, ja razumem ne to kao da je On imao potrebu za *blagoslovom*, nego opet pokazujem NJegovo snišođenje iz razloga domostroja spasenja. Tako dakle, *blagoslov* se odnosi na NJegovu čovečansku prirodu. Vaskrsnuvši iz mrtvih, Hristos već više ne umire (Rim. 6,9) i ne podleži kletvi; ili, bolje reći, On i pre toga nije podležao kletvi, ali ju je primio na sebe, da bi izbavio od nje čoveka.[1]

Zašto je, po Mojsijevom zakonu, *proklet* pred Bogom *svaki koji visi na drvetu*? To objašnjava Mojsije u zakonu: Ko zgreši tako da zasluži smrt, te bude osuđen na smrt i obesiš ga na drvo, neka ne prenoći telo njegovo na drvetu, nego ga isti dan pogrebi, jer je *proklet* pred Bogom ko je obešen (5. Mojs. 21,23). To znači, ovakva smrt bila je znak krajnje poročnosti, zbog čega je osuđen na takvu smrt bio *proklet* pred Bogom. Nije svaki koji *visi na drvetu*, veli blaženi Jeronim, *proklet* pred Bogom, nego onaj koji je učinio greh dostojan smrti, te ubijen zato i obešen na drvetu. Nije on *proklet* stoga što *visi na drvetu*, nego stoga što je pao u takav greh, da je zaslužio da bude *raspet*. [2]

Gospod Hristos, primivši *krsnu* smrt, iako bezgrešan, primio je na sebe *prokletstvo* te smrti, i Svojom nezasluzenom smrću uništio *prokletstvo* koje je bilo na rodu ljudskom. Pošto je onaj koji *visi na drvetu proklet*, veli sveti Zlatoust, to je onaj koji je imao da razreši tu *kletvu* trebao biti slobodan od nje, i primiti na sebe tu *kletvu* nezasluzenu mesto one zaslužene, stoga je Hristos i primio na sebe takvu *kletvu* i njome uništio onu zasluženu. I kao što nevin čovek, koji se reši da umre mesto osuđenoga na smrt, izbavlja ovoga od kazne, tako i Hristos učini. Pošto Hristos nije podležao *prokletstvu* za prestupanje *Zakona*, to je On i primio na sebe *prokletstvo* koje smo mi zaslužili a ne On, da bi sve oslobodio od zaslužena, jer On greha ne učini, niti se obmana nađe u ustima njegovim (Is. 5,39). Kao što, dakle, onaj koji je umro mesto onih koji su imali umreti, oslobodava ove od smrti, tako i Onaj koji je primio na sebe *prokletstvo* - oslobodio je od *prokletstva*. [3]

Nevini Gospod Hristos *postao je za nas kletva* na taj način, što je primio na sebe *prokletstvo* prvorodnoga greha i svih grehova svega sveta (Jn. 1,29), sa svima strašnim posledicama greha: nemoćima, mukama, stradanjima, smrću, koje i sačinjavaju tužnu i neminovnu kaznu za greh. Spasitelj je, iako bezgrešan, te kao takav slobodan od *prokletstva* za neispunjenje *Zakona*, podneo sve muke i kazne koje zbog greha leže na rodu ljudskom, i time nas iskupio od *prokletstva greha*. Svi su narodi bili pod *prokletstvom*, veli sveti Justin Filosof, jer su svi bili podložni gresima i porocima. Gospod Hristos je primio na sebe *prokletstvo* sviju, za sav rod ljudski podneo poniženje i smrt, da bi Svojom smrću i vaskrsenjem pobedio smrt. [4]

Nas je tajna naučila i mi verujemo, izjavljuje sveti Grigorije Niski, da je ljudska priroda spasena kroz sjedinjenje sa Logosom. Jer Onaj koji radi nas postade greh (2. Kor. 5, 21) i *kletva* (Gal. Z,1Z), kako to veli apostol, i uze na sebe nemoći naše, po reči proroka Isaije (Is.53,4), ne ostavi pri sebi neizlečene: greh, kletvu i nemoć, nego smrtno bi progutano životom (2. Kor. 5,4); *raspet* po nemoći, živ je po sili (2. Kor. 13,4); *kletva* bi pretvorena u *blagoslov*. [5]

Po svetom Maksimu Ispovedniku, kroz Adamov prestup *prokletstvo* je leglo na svu zemlju i na sav ljudski rod. Da bi tvar primila *blagoslov* Boga Oca, Sin Božji postaje *kletva* i greh, uništavajući *kletvu* i uzimajući greh sveta na sebe. Dve su *kletve* bile na čoveku: jedna je plod ljudske slobodne volje, tojest greh, a druga - smrt, koja je s pravom bila dodeljena prirodi zbog dobrovoljnog greha. Bog, tvorac prirode, u osuđenoj prirodi dobrovoljno uze na sebe *kletvu*, tojest smrt, i živeći u čoveku po volji greha *kletvu* ubi svojom vlastitom smrću - *krstom*. [6]

Greh se razgranao kroz svu prirodu ljudsku, i u svakom čoveku sazreo smrću, zato su svi ljudi, svi narodi bili pod grehom, i stoga pod *prokletstvom* greha - smrću. Gospod Hristos, uzevši na sebe prirodu ljudsku, i time joj davši sve *blagoslove* božanske, Svojom krsnom smrću izlio je *blagoslov* Svoj na sav rod ljudski, na sve ljude, na sve narode. I taj *blagoslov* dostupan je svima ljudima *kroz veru* u Hrista Spasitelja. Tu nema izuzetka: i izabrani narod i neznabošci mogu tom *verom* u Bogočoveka *primiti* sve darove Svetoga *Duha*, koji u svakome oplođuju, izrađuju pravednost, besmrtnost i život večni. Tako i *na neznabošce dolazi blagoslov Avraamov kroz* Gospoda *Isusa*, jer je Gospod Isus došao na svet radi spasenja svih ljudi, i umro za spasenje svih. Objašnjavajući ove apostolove reči iz Poslanice Galatima (3,13-14), sveti Kiril Aleksandriski veli: Smrt Hristova postade spasonosna za svet, jer On postade *kletva* podnevši smrt i bivši *obešen na drvetu*, da bi greh uništio, da bi *blagoslov Avraamov* bio na svima *narodima u Hristu Isusu*, tojest da bi se opravdali narodi *verom*, po *obećanju* datom *Avraamu*, da *obećanje Duha primimo kroz veru*. Kada, dakle, smrt Hristova uništi zakonsku *kletvu* i donose *blagoslov Avraamov narodima*, tojest blagodat *kroz veru*, i učini nas zajedničarima Svetoga *Duha*, onda znači da Hristova smrt nije bila smrt običnog čoveka, nego da Logos, postavši telo, postrada telom za svet, i Njegovo stradanje bi dovoljno za iskupljenje sveta. [7]

"*Da na neznabošce dođe blagoslov Avraamov*". Na koji način? pita sveti Zlatoust. I odgovara: U semenu tvome, rečeno je, *blagosloviće se svi narodi* (1. Mojs. 22,18), tojest u Hristu. A ako bi se govorilo o Jevrejima, kako bi bilo u saglasnosti sa zdravim razumom, da oni koji podleže *prokletstvu* zbog narušenja *Zakona* postanu vinovnici *blagoslova* za druge? Ta niko od onih koji su pod *prokletstvom* ne može dati drugome *blagoslov* kojega je sam lišen. Otuda je jasno, da je sve ovo rečeno o Hristu, pošto je On bio seme Avraamovo, i kroz Njega se *blagosiljaju narodi*, te se na taj način javlja *obećanje Duha*. Ukazujući upravo na to, apostol i kaže: *da obećanje Duha prime kroz veru*. A pošto se blagodat *Duha* ne može izliti na neblagodarnog i onog koji je u neprijateljstvu, to se *blagosiljaju* prvo kroz skidanje *prokletstva*; a potom, budući opravdani *kroz veru*, dobijaju blagodat *Duha*. Na taj način *krst* je uništio *kletvu*, a *vera* je uvela opravdanje, a opravdanje je nizvelo blagodat *Duha*. [8]

3,15

Domostroj spasenja roda ljudskog sav je od Bogočoveka i po Bogočoveku. Ali da biste bolje razumeli božansku tajnu o spasenju neznabožaca, hoću da vam *govorim "po čoveku"*, uzimajući primer iz svakidašnjeg ljudskog života. Kada *čovek* napiše i potvrdi svoj *testament*, zavet, *zaveštanje*, niko ne odbacuje iz njega što *niti mu domeće*, iako je to ljudsko pismo. Tako biva kad

je reč o ljudskom zavetu, utoliko pre to važi za *zavet* Božji: njemu se još manje sme što *dometnuti* ili oduzeti.

3,16-17

Bog je načinio *zavet* s Avraamom, davši *obećanje Avraamu i semenu njegovom, koje je Hristos*. Hristos je Avraamov *potomak*, u kome se ispunjuju sva *obećanja* data Avraamu. To je *zavet* Božji Avraamu, nepromenljiv i neprikosnoven. Sve što je kasnije došlo od Boga, došlo je kao objašnjenje i obrazloženje toga, ni u kom slučaju kao izmena. I ovaj *zavet* ne može biti ni izmenjen, ni dopunjen, ni obesnažen, ni ukinut *zakonom koji je postao posle četiri stotine i trideset godina*. *Zavetovanje* Božje Avraamu sastoji se u *obećanju*: da će se u njemu blagosloviti, tojest spasti greha i smrti i đavola svi narodi na zemlji. A to niti je učinio, niti čini *Zakon* koji je došao kasnije jer nema sile. To je jedini učinio i čini Gospod *Hristos*, kao *potomak Avraamov*, i u NJemu se, jedino u NJemu i ispunjuje *obećanje* dato *Avraamu zaveštanjem* o spasenju roda ljudskog od greha, smrti i đavola, tim jedinim istinskim blagoslovom kojim je Bog mogao blagosloviti rod ljudski.

3,18-19

Jer samo se tim blagoslovom dobija večno *nasleđe* Božje: carstvo Božje. *Avraam* je dobio to *obećanje* kao *zaveštanje*, kao neizmenljiv i svevažeci *zavet*; i to dobio kao dar. A sve ostalo što je došlo *posle* toga, došlo je da vodi ka ostvarenju toga. I *Zakon*? Da, i *Zakon*. On je dat, ne da se ispunjenjem njega izvrši spasenje roda ljudskog, jer on nije imao te sile, nego da život starozavetnih ljudi, obasjavan njegovom svetlošću, ukaže svakome koliko je *greh* grešan i užasan, i koliko je smrt moćna i bezdušna, i koliko je đavo silan i strašan, i koliko je svaki čovek posebno nemoćan, i svi ljudi skupa bespomoćni da se sami spasu tih strahota i užasa, i da to može učiniti samo *obećani Avraamu Mesija*. *Zakon* je dat, da starozavetni čovek u njemu kao u ogledalu vidi svoju grešnost, svoje *grehe*, svoje prestupe; i da oseti svu svoju nemoć da se sam spase toga, te da zbog toga što jače čezne i vapije za Spasiteljem, za Hristom = Mesijom. *Zakon* registruje *grehe* i prestupe i krivice starozavetnog sveta: "jer gde nema zakona nema ni prestupa" (Rim. 4,15). *Zakon* kazuje i pokazuje šta je *greh*, šta je prestupanje volje Božje, jer je "greh bez zakona mrtav" (Rim. 7,8). Zaluđeni *grehom*, njegovom prividnom sladošću, ljudi ne bi mogli bez *Zakona* biti svesni svoje *grehovnosti* i njene strahotne ubitačnosti. *Zakon* otkriva i razgolićuje *greh*, ali ga ne uklanja, jer nema te sile; otkriva i razgolićuje smrt, ali je ne uklanja, jer nema te sile; otkriva i razgolićuje đavola, ali ga ne uklanja, jer nema te sile. A dat je ljudima, da im otvori sve oči duše na strahotu i užasnost i ubitačnost *greha*, smrti i đavola, te da se ljudi svim srcem, svom dušom, svim umom, svom snagom pružaju ka Mesiji kroz vapaje i molitve i jauke. *Zakon* do požara razbuktava muku od *greha*, od smrti, od đavola, i čovek sav gori za Mesijom koji ga

ima spasti od tog trojednog užasa i pakla. *Zakon* je buditelj koji budi i ukazuje na opasnost od tog ljudožderskog požara; on je stražar koji trubi na uzbunu pred opasnostima koje neprestano prete biću ljudskom od *greha*, smrti i đavola.

Zakon je dat, da Jevreji ne bi živeli bezbrižno grešeći, nego da bi ih strah od *greha*, smrti i đavola zadržavao od narušavanja zapovesti Božjih. Tako dakle, veli sveti Zlatoust, nije mala korist od *Zakona*. Ali dokle? "*Dok ne dođe seme kome je obećanje dato*; a pod *semenom* se razume Hristos. Stoga, ako je *Zakon* dat samo do dolaska Hristova, radi čega ga onda ti produžuješ dalje i preko određenog roka?"^[9] *Zakon* ima privremenu ulogu i važnost. Zato je on i dat *preko anđela rukom posrednika* Mojsija (sr. Jevr. 2,2; D. A. 7,53; 2. Mojs. 20,19; 5. Mojs. 5,5; D. A. 7,38).

3,20

"*No posrednik nije jednoga, a Bog je jedan*". *Zakon* je dat preko *posrednika*, čoveka Mojsija, a obećanje Avraamu dato je samim *Bogom* neposredno. I jedno i drugo je od *Boga*, samo je *Zakon* manje važan. Kao manje važan, *Zakon* je dat preko čoveka, a obećanje o blagoslovu i spasenju pomoću Mesije dato je samim *Bogom*, zato što je neizmerno važnije. *Zakon* je podvremenski, obećanje ima večni značaj i smisao. Pri davanju *Zakona* *posrednik* čovek posredovao je između *Boga* i ljudi; u obećanju spasenja roda ljudskog dela sam *Bog*, koji je *jedan*. On *jedan isti* i daje obećanje, On *jedan isti* i spasava. Istina, spasenje je izvršeno neposredno ovaploćenim Sinom Božjim, Gospodom Isusom Hristom, ali je On po biću i Božanstvu jedno sa *Bogom* Ocem i Duhom Svetim. Ustvari, čovek posrednik prema večnome *Bogu* i Gospodu tako je mali, do nebića mali, da upoređen sa *Bogom* on kao da ne postoji: οὐκ ἔστιν; a *Bog* je, u samoj stvari, *jedini* koji stvarno postoji, jer neprolazno postoji, koji stvarno jeste, jer je večan i s obzirom na prošlost i s obzirom na budućnost: "*A Bog je jedan*". Prema *Bogu*, prema NJegovoj realnosti, sve izgleda prizrak, privid. Nijedna tvar nema ni izbliza onu realnost koju ima On, *Bog* Tvorac. Po svome biću *Bog* je nešto toliko izuzetno i jedinstveno, da je NJemu čak i ime: ὁ ὢν = Onaj koji jeste, Postojeći, Suščij (2. Mojs. 3,14; 6,3). Prema NJemu, kao Jedino Svesavršeno Postojećem, sve ostalo postojeće je kao senka postojanja, i to predaleka senka Jedino Postojećeg.

3,21

Je li onda Zakon protivan obećanjima Božjim? Bože sačuvaj! Naprotiv, *obećanja* Božja potpunce ispunjuju ono što *Zakon* traži i hoće. Jer *Zakon* traži i hoće spasenje roda ljudskog od *greha*, smrti i đavola, a preko toga blagoslov večni od *Boga*. Ali *Zakon* nema u sebi sile da to izvrši i ostvari. *Zakon* nema u sebi sile večnoga života, da bi ljudima, koji su roblje smrti, mogao dati život večni. *Zakon* nema u sebi svemoćne sile večnoga života, da bi ljudima, koji su roblje

smrti, mogao *dati život* večni. *Zakon* nema u sebi svemoćne sile, koja može pobediti strašnu silu zla i đavola, i osloboditi ljude od njega. *Zakon* nema u sebi onu sveosvećujuću silu svetosti božanske, koja može uništiti sav greh u vasceloj prirodi ljudskoj i dati *pravednost* biću ljudskom, *pravednost* koju bi svepravedni Bog primio kao opravdanje ljudske prirode zbog greha i zla. *Zakon* nema u sebi večne božanske *životvorne* sile, zato i ne može dati ljudima večnu *životvornu pravednost*, koja savlađuje sve smrti, sve grehe, sve đavole u svima svetovima.

3,22

Zato je i pri *Zakonu* sav svet *pod grehom*, i u grehu, opkoljen grehom sa svih strana; zato *pisani zakon* Božji, *Sveto Pismo*, i pokazuje da je sav rod ljudski *pod* poklopcem *greha*, da su svi ljudi *zatvoreni pod greh* kao bespomoćno roblje smrti, koja je glavna sila đavola i greha. Sve - dokle? Do Gospoda Hrista, ovaploćenog Boga, Bogočoveka. On kao večiti Bog, postavši čovek, doneo je vasceloj prirodi ljudskoj, vascelom rodu ljudskom, sve božanske sile, neophodne da ljudi mogu pobediti greh, smrt i đavola, i steći *Život Večni*, *Istinu Večnu*, *Pravdu Večnu*, *Ljubav Večnu*, *Blaženstvo Večno*. I tako je Bogočovek ispunio *obećanje* dato Bogom Avraamu o blagoslovu roda ljudskog preko njega. I svih tih blaga mi postajemo zajedničari i posednici i naslednici, kako? *Verom* u Gospoda *Hrista*, Bogočoveka i Spasitelja i Iskupitelja. *Verom u Hrista* svaki čovek, bio on neznabožac ili Jevrejin, nizvodi na sebe onaj blagoslov koji je Bog dao Avraamu kroz *obećanje* da će se u njemu blagosloviti svi narodi na zemlji, u njemu, tojest u potomku njegovom: Gospodu Hristu, izvršitelju spasenja, i time razdavaocu blagoslova.

3,23

Do Hristova *dolaska* u naš zemaljski svet, svi su ljudi bili pod grehom, i u grehu kao u nekoj tamnici, u kojoj je *Zakon* Božji svetlošću svojom jasno osvetljavao ljudima njihovu grešnost, te su oni bili svesni svoje grešnosti i odgovornosti pred Bogom, a i svoje bespomoćnosti pred strahotnom silom greha i zla. No time im je bilo dato sve, da bi oni vatreno želeli *dolazak* Bezgrešnog Mesije, koji će ih osloboditi greha i izvesti ih iz njihove tamnice, koja je ustvari pakao i carstvo smrti, u kome je car Satana. *Čuvani pod Zakonom*, i u lancima *Zakona*, ljudi su kočeni i zadržavani da greh ne uzme maha još u većim razmerama; i tako bili čuvani kao *zatvoreni za veru* koja se imala dati Bogočovekom Hristom, Mesijom.

Zašto se sav domostroj spasenja Hristovog naziva *verom*, a ne znanjem, a ne *zakonom*? Zato što je Gospod i Bog Isus Hristos doneo ljudima takva božanska blaga i takva božanska savršenstva, kakva ogrehovljeni um ljudski i savest i srce ni zamisliti nisu mogli, niti mogu, a kamoli znati ih i dobiti ih svojim moćima. Pobediti smrt i dati čoveku besmrtnost i život večni, koji je to um ljudski mogao smatrati za moguće i normalno i logično? Nijedan. *Vera* u to - *vera* je u

nemoguće. A to baš i jeste ono što je Gospod Hristos učinio za rod ljudski: jedini On učinio je ono što je po svima zakonima ljudske ogrehovaljene logike, logike "zatvorene pod greh", apsolutno nemoguće. Učinivši nemoguće mogućim, On je ljudima dao *veru*, *veru* koja obuhvata sve NJegove bogočovečanske podvige na zemlji: pobjedu nad grehom, pobjedu nad smrću, pobjedu nad đavolom; i sve NJegove bogočovečanske darove: Večni Život, Večnu Istinu, Večnu Pravdu, Večnu LJubav, i sve ostalo što je potrebno za čovekovo beskrajno usavršavanje u Bogu i ka Bogu, za čovekovo oboženje, za čovekovo obogočovečenje, za postignuće onog jedinog dostojnog cilja ljudskog postojanja u ovom i u svima svetovima: Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš Nebeski - Bog (Mt. 5,48; sr. Lk. 6,36). Imajući sve to u vidu, Spasitelj je i rekao zaprepaštenim povodom toga učenicima Svojim: LJudima je ovo nemoguće, a Bogu je sve moguće (Mt. 19,26). Suština i novina novozavetne bogočovečanske blagovesti i sastoji se u tome, što Bog, postavši čovek, čini u našem čovečanskom svetu mogućim i ostvarljivim sve što je božansko (sr. Lk. 1,37; 18,27). LJudska nemoć i Božja svemoć, eto to je dilema; i to je *vera* u Hrista. Bogočovek ličnošću i podvigom Svojim uklanja tu dilemu, tu antinomiju, i kao Bog čini da u čovečanskom svetu nemoguće postane mogućim, i daje ljudima tu silu, da i oni to isto čine (sr. Jn. 14,12). Otuda sveti apostol Pavle i objavljuje reč i stvarnost koju niko od ljudi nije mogao bez Hrista Bogočoveka ni steći ni izreći: "Sve mogu u Hristu Isusu koji mi moći daje" (Flb. 4,13).

Kada *Zakon* Mojsijev, *Zakon* Božji ne može spasti, i nema sile, kako onda ti - ogrehovaljena savesti ljudska, i ti - ogrehovaljeni razume ljudski, i ti - ogrehovaljena voljo ljudska, možete znati i umeti i imati moći da spasete čoveka i rod ljudski od greha, smrti i đavola? Šta vama treba? Jedno: da se oslobodite grehovnosti svoje. Tada ćeš ti, savesti ljudska, božanski jasno sagledati i videti razliku između dobra i zla, i steći ljubav za dobro i mržnju za zlo. A to ćeš postići, ako sebe žrtvuješ *veri* Hristovoj predavši joj se potpuno, da te ona preradi, prerodi, prepородi, preobrazi, osveti, oboži, obogočoveči. Tako i ti, ogrehovaljeni razume ljudski, i ti ogrehovaljena voljo ljudska, i ti ogrehovaljena logiko ljudska, i sve što se čovek zove, - svima je vama samo jedan lek od smrti i greha: *vera* u Bogočoveka; i jedina pobjeda nad grehom, smrću i đavolom: *vera* u Bogočoveka; i jedina besmrtnost i večnost i blaženstvo u Istini Večnoj, u Pravdi Večnoj, u LJubavi Večnoj, u Radosti Večnoj: *vera* u Bogočoveka. Savesti moja, šta ćeš mi ti, ako me ne privedeš Hristu, da te On osveti, oboži, obogočoveči? Bez njega - ti si mi nepotrebna! bez NJega - ti si mi muka i teret! idi od mene, bespomoćna slepice! I ti razume, šta ćeš mi, ako me ne privedeš Hristu koji te jedini može isceliti od svih tvojih nemoći i bolesti i zabluda? Bez NJega, Božanskog Sverazuma, Svelogosa - ne trebaš mi! O, proklet, proklet, proklet bio! jer si me bezbroj puta u zablude zavodio, i u besmislice potapao, i u smrti survavao! Našta mi sve moje, sve što mene čini mnome? Ne treba mi ni ovoga ni onoga sveta, ako ne postane Hristovo, i time - osvećeno, oboženo, spaseno, spaseno od smrti, greha i đavola!

3,24

Namena je Mojsijevog *zakona* da ljude *vodi ka Hristu*, kao ka jedinom pravom cilju njihovog postojanja, ne samo u ovom svetu nego i u svima svetovima: jer sve što je vrednosno u ljudskom

biću, nalazi svoju božansku i čovečansku punoću i ostvarenje u Hristu Bogočoveku. *Vodeći* i privodeći *ka Hristu, Zakon* potpuno ispunjuje svoju dužnost. Jer šta je njegova dužnost? *Privesti* Spasitelju, i u NJemu - spasenju, *opravdanju*. Izvršivši tu dužnost, *Zakon* prestaje, jer "Hristos je svršetak zakona: koji ga veruje, opravdan je" (Rim. 10,4). Tako nam *Zakon bi voditelj ka Hristu, vaspitač ka Hristu* - παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν, *da se verom opravdamo. Verom* Hristovom. A šta sadrži u sebi *vera* Hristova? Spasenje od greha, smrti i đavola; a spasenje se postiže čovekovim ohristovljenjem, oboženjem, obogoočovečenjem, otrojičenjem pomoću svetih evanđelskih tajni i svetih evanđelskih vrlina. A u tome, jedino u tome je *opravdanje* ljudskog bića, ljudskog života, ljudske savesti, svega što se čovek zove. Savest je zato u tebi, čoveče, da ti bude *voditelj ka Hristu*; i razum je zato u tebi, i volja, i srce - da ti budu *voditelji ka Hristu*, i? da te predadu NJemu *verom* u NJega: da bi te On obnovio i preobrazio i učinio novim, nebeskim čovekom, čovekom po Bogočoveku i Bogočovekom, po NJegovom liku i obliku (sr. Kol. 3,10). Jer se samo Bogočovekom postaje pravi čovek, istinski čovek, potpun čovek, besmrtni čovek, večni čovek, savršeni čovek. Jer samo Bogočovekom i savest čovekova postaje čista, savršena, te tako sposobna da ga vodi putevima božanskog usavršavanja. Jer samo Bogočovekom i razum čovekov postaje čist i zdrav i obnovljen, te tako sposoban da misli o onome što je na nebu, u Hristu Isusu, i da čoveka vodi svemu večnom i besmrtnom. Tako i volja i srce, i sve što je čovekovo samo Bogočovekom postaje sveto, besmrtno, savršeno, večno.

3,25

Zakon, i sve što je u njemu, samo je "senka" onoga što je ostvario Hristos postavši čovek, sišavši u naš zemaljski svet i donevši Sobom sve stvarnosti neba (sr. Kol. 2,17). A te su stvarnosti? Božanske stvarnosti. Jer donevši sebe, Boga na zemlju, On je doneo i svesavršenu Svestvarnost: svestvarnost Večne Istine, Večne Pravde, Večne LJubavi, Večnog Dobra, Večnog Života. I sve to ovaplotio u telo ljudsko, u telo Svoje, i učinio čovečanski realnim i opipljivim za svako ljudsko biće. I osnovao na sebi i sobom - Crkvu, telo Hristovo, u kome je sva punoća Božanstva (Kol. 2,9; Ef. 1,23); i NJega Bog Otac dade za glavu telu Crkve (Ef. 1,22). Na taj način "telo Hristovo" je postalo smestilište i obitalište svih nebeskih, božanskih stvarnosti. A kada je telo tih stvarnosti tu, na zemlji, onda "senka" njihova nije ni potrebna; *više nismo pod Zakonom*; Zakon se sa radosnom smirenošću uklanja, pošto je izvršio svoju dužnost. Zakon nas je doveo Hristu, a Hristos nas verom Svojom uvodi u sve božanske darove i savršenstva. *Vera* u Hrista daje svakom ljudskom biću sve što mu je potrebno za pobožan večni život i u ovom i u onom svetu (sr. 2. Petr. 1,2-4). Jer u Hristu se spasava, opravdava svaki koji veruje u NJega (sr. D. A. 13,39). *Pošto dođe vera* Hristova, i u njoj i sa njom sav istiniti Bog i Gospod sa svima Svojim božanskim savršenstvima; pošto je Spasitelj, Bogočovek Hristos već tu, sa nama, zauvek među nama u Crkvi Svojoj, onda nam nije više potreban *voditelj ka Hristu* - Zakon Mojsijev. Od sada smo neposredno pod Bogom Gospodom Hristom, pod *verom* NJegovom, nismo više pod *voditeljem*, pod Zakonom Mojsijevim. Bog Spasitelj i Mesija nije više obećanje, već naša zemaljska stvarnost; On nije samo na nebu, već je sav i na zemlji u Bogočovečanskom telu Svom - Crkvi.

3,26

Bog nije više daleki, nebeski Gospodar i Zakonodavac, već naš zemaljski sažitelj, Bog ovaploćeni, među nama ljudima i sam čovek - Bogočovek, i mili, bliski, žalostivi Otac. *Verom* Hristovom mi postajemo *sinovi Božji*, a do nje i bez nje mi smo ljudi samo stvorenja Božja. Jer nas *vera Hristova* rađa duhovno kao *sinove Božje*. Izuzetna milost i čovekoljublje Božje, pokazani prema rodu ljudskom, sastoje se upravo u tome što nam u Hristu Bog daje silu i moć da postanemo *sinovi Božji* rađajući se od Boga (sr. Jn. 1,12-13). Koji god *veruje* da je Isus zaista Mesija, zaista Spasitelj, taj je od Boga rođen (sr. 1. Jn. 5,1). Vrhunac je Božjeg čovekoljublja to što nam je dao da Hristom postanemo *deca Božja*, i da se nazovemo *deca Božja* (sr. 1. Jn. 3,1-2). A roditi se od Boga, postati *sin Božji*, šta znači? Znači: živeti životom Božjim u svetu, živeti Hristom, živeti Duhom Svetim, živeti Svetom Trojicom - od Oca kroz Sina u Duhu Svetom; živeti Večnom Božanskom Istinom i Pravdom i LJubavlju i Životom, svim onim što je Božje i božansko i savršeno i večno i bogočovečno; sav biti vođen Duhom Božjim, "jer sinovi su Božji oni koje vodi Duh Božji" (Rim. 8,14); jer Duh Božji i jeste taj koji nas usinjuje Bogu (Rim. 8,15); On svedoči našem duhu da smo *deca Božja* (Rim. 8,16). "A kad smo *deca*, i naslednici smo: naslednici dakle Božji, a sudaslednici Hristovi" (Rim. 8,17).

3,27

Sve nam to daje *vera u Hrista*, zato nema veće i bogatije i moćnije i besmrtnije sile u našem čovečanskom svetu. Ako je do naše svesile, eto je u njoj; ako je do naše svemoći, eto je u njoj; ako je do naše sveveličine, eto je u njoj; ako je do našeg svebogatstva, eto ga u njoj. Jer šta je veće i moćnije i silnije i bogatije za čoveka nego postati brat Hristu i sunaslednik, i na taj način sve NJegovo učiniti svojim zanavek, za svu večnost? A sve to mi postajemo *verom u Gospoda Hrista*, svi mi, i vi iz neznabožaca i oni iz Jevreja: "*jer koji se god u Hrista krstiste, u Hrista se obukoste*". U jedinog istinitog Boga se *obukoste*, i u jedinog istinitog čoveka. Čujte, u Boga se *obukoste!* i iz vas pobeže sve što je nebožje, vanbožje, protivbožje; iščeze i umrtvi se i uništi se: i greh, i smrt, i đavo. Pogledajte u sebe, šta je ostalo u vama od vašeg starog čoveka? Ništa! Sve staro prođe, i novo nastade: novi čovek - Hristov čovek, nova savest - Hristova savest, novo srce - Hristovo srce, novi vid - Hristov vid, novi sluh, nova volja, novi život - Hristov život, sve novo - božanski novo, božanski neostarivo, božanski besmrtno, božanski večno. A pre toga, bili ste obučeni, u koga? U greh, u smrt, u bezbrojne poroke i zla, a preko njih u samog - đavola! Da, u đavola. Jer je i greh i smrt i svako zlo - odeća đavolova, i duša njegova, i vid njegov, i sluh njegov, i volja njegova. I vi, živeći u gresima, toliko ste se duhovno orodili i srodili s đavolom, da ste se potpuno bili *obukli u njega* i postali *deca njegova* (sr. 1. Jn. 3,10); jer "koji tvori greh od đavola je" (1. Jn. 3,9). A *krštenje* vas oslobodava od svega toga. No to je prva polovina njegove svete sile, svete svesile; a druga je: ono vas *oblači u Hrista*, Boga svemoćnog, svepobednog, svemudrog, svemilostivog, sveblagog, svečovekoljubivog, sveznajućeg, svevećnog. I stoga: vaša misao postade bogomisao, vaše osećanje bogoosećanje, vaša duša bogoduša, vaša savest

bogosavest, vaša volja bogovolja, vaš život bogoživot. I vi više ne živite ni sebi ni sobom, već živite Gospodom Hristom i Gospodu Hristu, životu vašem besmrtnom i večnom. "Jer ni jedan od nas ne živi sebi i ni jedan ne umire sebi. Jer ako živimo, Gospodu živimo; a ako umiremo, Gospodu umiremo. Ako dakle živimo, ako umiremo, Gospodnji smo" (Rim. 14,7-8); i mi nismo svoji, već Hristovi, a Hristos Božji (sr. 1. Kor. 6,19; 3,23). Sve večnožive, božanske, nebeske stvarnosti što su u Hristu Bogočoveku, postadoše vaše, ljudske, i to svetom tajnom *krštenja*. A za sve to, šta ste vi dali? Veru. Verom ste se odrekli Satane, a prisajedinili Hristu; verom ste se odrekli Satane i svih dela njegovih, a priljubili Hristu i podvizima NJegovim; verom ste odbacili život u grehu, a usvojili život u Bogu; verom ste svukli sa sebe đavola, a *obukli se* u jedinog istinitog Boga; verom ste prestali biti deca đavolja (sr. 1. Jn. 3,10), a postali ste deca Božja, sinovi Božji; verom ste prestali biti đavonosci, a postali ste bagonosci.

3,28

Obukavši se u Hrista, vi ste se obukli u novog čoveka, večnog čoveka - Bogočoveka: On ljude blagodaću pretvara u bogoljude; Crkva je NJegova božanska radionica, u kojoj se ljudi svetim tajnama i svetim vrlinama prerađuju u blagodatne bogoljude: svi postaju sinovi Božji, i među sobom sveta božanska braća. "*Nema više Jevrejina ni Grka; nema više roba ni slobodnjaka; nema više muškoga roda ni ženskoga: jer ste svi vi jedno u Hristu Isusu*". U Bogočoveku Hristu sve zemaljske razlike što su među ljudima nestaju; ljudi se onebesuju, obožuju, obogočovečuju, ohristovljuju, i za hrišćane Gospod Hristos postaje sve i sva u svima njihovim vidljivim i nevidljivim svetovima. Što je NJegovo, to je njihovo: NJegov um - postaje njihov um (sr. 1. Kor. 2,16), NJegova duša - njihova duša, NJegova savest - njihova savest, NJegova volja - njihova volja, NJegova istina - njihova istina, NJegova pravda - njihova pravda, NJegova ljubav - njihova ljubav, NJegov život - njihov život, NJegova smrt - njihova smrt, NJegovo vaskrsenje - njihovo vaskrsenje, NJegovo vaznesenje - njihovo vaznesenje, NJegovo Carstvo - njihovo Carstvo, NJegov raj - njihov raj, NJegova večnost - njihova večnost, NJegovo blaženstvo - njihovo blaženstvo. A sve to hrišćane duhovno i blagodatno ujedinjuje u *jedno* telo, u *jedan* organizam, u *jednu* Crkvu: u njoj svaki živi u svakome i sa svakim, svaki živi za sve i za svakoga, svaki oseća sebe sobom u svakome i u svima: jedno srce, jedna duša, jedna savest (sr. D. A. 4,32; 1. Kor. 10,17; 12,12-27; Rim. 12,5; Ef. 3,18); *svi jedno u Hristu Isusu*, i stoga *svi jedno* među sobom, i jedan u drugome, svaki u svakome, i svi u svakome. U Hristu prestaje sve što je "po čoveku", i nastaje sve "po Bogočoveku": i vrednosti i merila i stvarnosti i misli i osećanja, sve biva po Bogočoveku, ništa po čoveku. Otuda u Hristu i nebivalo i nevideno *jedinstvo* roda ljudskog, *jedinstvo* ostvareno bez nasilja i prinuda, dobrovoljno i blagodatno: bogočovečansko *jedinstvo*, i bogočovečanski red i poredak. Jer tu je uvek i u svemu: na prvom mestu Bog, pa čovek; nikad obratno, i nikad čovek bez Boga. Živeći u Bogočovečanskom organizmu, telu Hristovom, Crkvi, ljudi saborniziraju i svoje duše i svoje savesti i svoja srca i svoje misli, te žive i delaju iz te sabornosti, iz tog bogočovečanskog svejedinstva, i rastu jedan sa drugim i jedan kroz drugoga, svaki kroz sve i svi kroz svakoga, zajedno "sa svima svetima" rastući svaki u čoveka savršena, u meru rasta visine Hristove (Ef. 3,18; 4,12-13; 1,22-23; Kol. 1,24-28). Mi se svi krstimo u *jedno* telo, bili *Jevreji ili neznabošci*, bili *robovi ili slobodnjaci*, i

svi postajemo *jedno* telo, koje je Crkva; tako smo telo Hristovo, i udi među sobom (sr. 1. Kor. 12,13.20.27). U Crkvi nema Grka ni Jevrejina, obrezanja ni neobrezanja, divljaka ni Skita, roba ni slobodnjaka, nego sve i u svemu Hristos - τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός (Kol. 3,11): Hristos sve u svačijoj duši, sve u svačijem srcu, sve u svačijoj savesti i životu i mislima i osećanjima i htenjima, sve u svima svetovima i besmrtnostima i večnostima.

3,29

Mi hrišćani ne pripadamo sebi ni u ovome ni u onome svetu, nismo svoji već *Hristovi* (sr. 1. Kor. 6,19; 4,7; 3,23; Rim. 14,7-9). To ste osetili i vi svi: niste svoji već *Hristovi*. Život vaš, nije li Hristov? i duša vaša, a savest vaša, i istina vaša, i besmrtnost vaša, i večnost vaša, i ljubav vaša, i pravda vaša, i um vaš, i dobro vaše, nisu li Hristovi? *A kada ste Hristovi, onda ste seme Avraamovo i naslednici po obećanju*. Postavši *Hristovi* verom u Hrista, verom u ispunjeno *obećanje*, dato Bogom Avraamu, onda ste i deca Avraamova, duhovna deca njegov, jer: nisu svi deca Avraamova koji su *seme Avraamovo* (Rim. 9,7), koji su telesni potomci Avraamovi. Duhovna deca Avraamova su oni koji veruju u *obećanje* Avraamovo - u Mesiju Hrista, kao što je Avraam verovao, i primi mu se u pravdu. Verom u Hrista svi postaju sinovi Božji, i samim tim *naslednici po obećanju: naslednici* sa Hristom i u Hristu; verom Hristovom *nasleđuju* sva večna blaga, koja ovaploćeni Bog donosi Sobom i daje za veru u NJega. Kakvo bogatstvo! Verom u Hrista mi postajemo *naslednici* Božji: "naslednik si Božji kroz Isusa Hrista" (Gal. 4,7), *naslednik* svih bogatstava Božjih: Večna Istina Božja pripada tebi kao sinu Božjem i *nasledniku* Božjem kroz Hrista; isto tako pripada tebi i Večni Život Božji, i Večna Pravda Božja, i Večna LJubav Božja, i sve, sve, sve što je Božje u svima svetovima. I to sve postajemo *po obećanju* datom Avraamu, a ne po Zakonu Mojsijevom: jer mi to postajemo verom u ostvareno *obećanje*, dato Avraamu, u licu Gospoda Hrista: i mi Jevreji, i vi jelini, neznabošci. Neiskazano je bogatstvo Hristovo: neznabošci kroz Evandjelje postaju sutelesnici i sunaslednici i zajedničari tog bogatstva u Hristu (sr. Ef. 3,8.7). Zato u Hristu nema razlike između vas hrišćana iz neznabožaca i hrišćana iz Jevreja: vera u Hrista blagodaću Božjom vas izjednačuje i ujedinjuje u Večnoj Istini i Večnoj Pravdi i Večnoj LJubavi i Večnom Životu, i svi mi svim bićem osećamo da smo *jedno u Hristu Isusu* Gospodu našem, koji je večna radost naša u svima životima našim.

NAPOMENE:

1. Ehrosition Rsalm. 44,4; R. gr. t. 55, sol. 188-189.
2. Comment in epist. Ad Galat. 1 I b. II, sar. 3. v. 13; R. lat. t. 26, col. 387 S.
3. In Galat. sar. 3, 3-4; R. gr. t. 61, sol. 652-653.
4. Dialog cum Truph. s. 95; Apolog. I. 63.
5. Adversus Apollinar.; R. gr. t. 45. sol. 1276 VS.
6. Quaest. ad Thalass.; R. gr. t. 90, sol. 652 BCD.
7. De recta fide ad regin.; R. gr. t. 76, sol. 1293 V.
8. In Galat. s. 3, v. 14; R. gr. t. 61, sol. 653.
9. ib. sol. 654.

4,1-31

[sadržaj](#)

Gal. 4,1-31: 1 Ali velim: dok je nasljednik dete ništa se ne razlikuje od roba, iako je gospodar od svega; 2 nego je pod staraocima i upraviteljima sve do roka koji je otac odredio. 3 Tako i mi, kad bejasmio mladi, bejasmio pod stihijama sveta zarobljeni; 4 a kad se navrši vreme, posla Bog Sina svoga, koji je rođen od žene i rođen pod zakonom, 5 da iskupi one koji su pod zakonom, da primimo posinaštvo. 6 A pošto ste sinovi, posla Bog Duha Sina svoga u srca vaša, koji viče: Ava! Oče! 7 Tako nisi više rob nego sin; a ako si sin, i nasljednik si Božji kroz Hrista.

8 Ali tada, ne znajući Boga, služiste bogovima koji to nisu po prirodi svojoj. 9 No sad, poznavši Boga, ili bolje: poznati bivši od Boga, kako se vraćate opet na slabe i uboge stihije, kojima opet iznova hoćete da služite? 10 Vi gledate na dane i mesece, na vremena i godine! 11 Bojim se za vas da se nisam uzalud trudio oko vas.

12 Braćo, molim vas, budite kao ja, jer sam i ja kao vi. Ništa mi vi ne učiniste nažao. 13 A znate da vam u slabosti tela prvi put propovedah evanđelje. 14 I napasti moje koja beše na telu mome vi ne prezreste, niti popljuvaste, nego me primiste kao anđela Božjega, kao Hrista Isusa. 15 Kakvo bejaše onda vaše blaženstvo! Jer vam svedočim da biste, da je to bilo moguće, izvadili oči svoje i dali meni. 16 Time li vam postadoh neprijatelj što vam istinu govorim? 17 Oni ne revnuju dobro za vas, nego hoće da vas odvoje, da vi revnujete za njih. 18 A dobro je revnovati svagda u dobru, i ne samo kad sam ja kod vas. 19 Dečice moja, koju opet u mukama rađam dok Hristovo obličje ne postane u vama (ἄχρισ οὐ μορφωθῆν Χριστὸς ἐν ὑμῖν = dok se Hristos ne uobličí u vama; dok se Hristos ne obrazuje u vama); 20 hteo bih da sam kod vas, i da izmenim svoj glas, jer sam u nedoumici odnosno vas (ὄτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν = jer ne znam šta bih s vama).

21 Kažite mi vi koji hoćete da budete pod zakonom, ne slušate li zakona? 22 Jer je pisano da Avraam imade dva sina, jednoga od robinje a drugoga od slobodne. 23 Ali onaj od robinje, rodi se po telu; a onaj od slobodne, po obećanju. 24 To je rečeno u prenosnom smislu: jer su te dve žene dva zaveta, jedan od gore Sinajske, koji rađa za robovanje, a to je Agara; 25 jer Agar je gora Sinaj u Arabiji, i ona odgovara sadašnjem Jerusalimu koji robuje sa decom svojom; 26 a

gornji Jerusolim slobodan je, i on je mati svima nama. 27 Jer je pisano: Razveseli se, nerotkinjo koja ne rađaš; klikni i poviči ti koja ne trpiš porođajne muke; jer ostavljena ima mnogo više dece nego ona koja ima muža. 28 A mi smo, braćo, kao i Isak, deca obećanja. 29 No kao što onda onaj koji se rodi po telu gonjaše onoga koji se rodi po duhu, tako i sada. 30 Ali šta govori pismo? Oteraj robinju i sina njezina, jer sin robinje neće naslediti sa sinom slobodne. 31 Tako, braćo, nismo deca robinje nego slobodne.

4,1-2

Svojom preporodnom i preobražajnom silom blagodat Hristova izjednačuje sve ljude u Hristu, daje im bogočovečanski duh i obličje, i među njima nema ni roba ni slobodnjaka, ni Jevrejina ni Grka, već su svi jedno u NJemu. Ali do dolaska Gospoda Hrista u svet, i Jevreji pod Zakonom i neznabošci pod stihijama sveta, ne razlikuju se u suštini među sobom, jer su podjednako robovi greha. *Naslednik*, sve dok je nepunoletan, *ne razlikuje se od roba iako je gospodar* od imovine svoga oca, jer ne upravlja njome, nego je pod tutorstvom i starateljstvom staralaca i tutora. Jevrejski narod, iako *naslednik* po obećanju, zbog svoje grešnosti nalazio se pod *starateljstvom* i tutorstvom Zakona, jer se pokazao nepunoletan i nedorastao da upražnjava nasledničku vlast nad imovinom Oca Nebeskog.

4,3

Ali isto tako i neznabošci, robovi greha, *robovali* su grehu obožavajući mesto Tvorca razne *stihije* ovoga sveta: sunce, mesec, zvezde, ljude, životinje, i druga stvorenja i tvari. Naročito ih je obožavanje ljudi kao bogova odvelo obožavanju ljudskih duhovnih sila i njihove delatnosti: obožavanju razuma, strasti, filosofije, nauke, umetnosti. To obožavanje čoveka u raznim vidovima bilo je ništa drugo do *robovanje* raznim neistinama i obmanama i prevarama "po kazivanju čovečjemu", "po stihijama sveta" (Kol. 2,8). To duhovno *detinjstvo*, nepunoletstvo, nezrelost, držalo je u *zarobljeništvu* greha i Jevreje i neznabošce: i jedni i drugi podjednako roblje greha, smrti i đavola. Jevreji kroz svoje grehe, neznabošci opet kroz svoje, *detinjski* su *porobljavali* sebe smrti, a preko nje đavolu i njegovom carstvu zla. Zarobljenici smrti, to su svi ljudi, bili Jevreji ili neznabošci, do ovaploćenja Boga Logosa. Zarobljenici smrti, bespomoćni kao nejak deca u neraskidljivim okovima smrti.

4,4-5

I to sve tako *dok se ne navrši vreme*. "A kad se navrši vreme" gospodarenja greha, smrti i đavola nad rodnom ljudskim, da se ljudi ne bi potpuno ogrehovili, osmrtili, ođavolili, "posla Bog Sina svog" da osveti, osmisli vreme i spase ljude. Jer šta je smisao i cilj vremena? Da se osveti i preobrazi u večnost, da postane uvod i uvoditelj u večnost. A ono može postati to, ako se ispuni Večnim Bogom. Jedino sjedinjujući se kroz Bogočoveka Hrista sa večnošću božanskom vreme postiže svoje božansko naznačenje i cilj, jer i samo postaje sastavni deo bogočovečanske večnosti u Crkvi; i u svetoj tajni Crkve i čudesnog bogočovečanskog domostroja spasenja nalazi svoje osvećenje i preobraženje (sr. Ef. 1,10). Padom svojim u greh, žena je prva obesvetila vreme, obesmislila ga, unela đavolsku stihiju u njega, opoganila ga, i ono je postalo kao neko obitalište smrti, đavola i svakoga zla. Sin Božji, Gospod Hristos rađa se "od žene", koja pretstavlja sav rod ljudski, svu prirodu ljudsku, da iskupi i spase sve ljude, kao potomke te prve žene, jedne i jedine roditeljke vascelog roda ljudskog, koji je "seme ženino" (1. Mojs. 3,15), "seme Davidovo" (Rim. 1,3). On se rađa "pod zakonom", da spase i one koji su "pod zakonom", Jevreje, izabrani narod Božji, da oni ne bi uobrazili da njima nije potrebno spasenje, i da se Spasitelj rodio samo za neznabošce, neizabrane narode Božje. Pored toga, kao izabrani narod Božji, Jevreji su odgovorniji za carovanje greha i smrti u svetu nego neznabošci, pošto su imali Zakon i darove od Boga koje neznabošci imali nisu.

Bog Logos se rađa na naš zemaljski svet radi usinovljenja ljudi Bogu: "da primimo posinaštvo". Jer Bog je i saznao rod ljudski, sa krajnjim i jedinim ciljem, da Mu ljudi budu sinovi (sr. Ef. 1,5). Kroz greh i smrt i ođavoljenje ljudi su se udaljili od Boga, i toliko odrodili od NJega da su izgubili svoje božanske, bogolike odlike i postali "deca đavola" (1. Jn. 3,10). Sin Božji se rađa kao čovek, da bi ljudi verom u NJega postali sinovi Božji (sr. Gal. 3,26), i tako postali ono radi čega ih je Bog i stvorio. I oni to postaju Gospodom Hristom, jedino NJime, zato što je On, Bogočovek, kao istiniti Bog imao sile da prirodu ljudsku spase od greha, smrti i đavola, i kao istiniti čovek - da to spasenje preda ljudima u svetoj Crkvi Svojoj, u Bogočovečanskom telu Svom. Postajući sinovi Božji verom u Jedinorodnog Sina Božjeg, Gospoda Hrista, ljudi postaju NJegovi sutelesnici i zajedničari NJegove svemoćne blagodati (sr. Ef. 3,6), kojom savlađuju svaki greh, svaku smrt, svakog đavola, i dobijaju snage da još ovde na zemlji žive večnim životom i radi večnoga života.

4,6

Vasceli bogočovečanski podvig Gospoda Hrista ima jedan cilj: "da primimo posinaštvo". A sa posinaštvom Bogu, mi kao sinovi Božji, primamo od Boga kao od Oca sve darove, sva bogatstva, sva blaga Božja. Pa i nesravnjeno više od toga: primamo najviše što se može primiti u svima svetovima, i što se može zamisliti i poželeti: primamo samu Presvetu Trojicu. Jer kroz Hrista postajemo potpuno NJeni, i Ona potpuno naša. Mi - deca NJena, mi - sinovi NJeni! Sva duša naša otvorena za sva božanska savršenstva, za sve božanske tajne, za sve božanske svete sile, za svu Božansku Svetu Trojicu. Više nismo zatvoreni pod greh, pod smrt, pod prokletstvo, da ne bismo mogli primiti Trosunčanog Boga i Gospoda u sebe, u srce svoje. Očišćeno verom u Gospoda Hrista, naše srce postaje hram Duha Svetoga; zagrejani ljubavlju prema Gospodu

Hristu i Nebeskom Ocu, mi otvaramo *sinovska srca* svoja k Bogu da se NJime ispune. I vi, nekadanji neznabošci, verom u Jedinorodnog Sina Božjeg postajete *sinovi* Božji. "A pošto ste *sinovi*, poslao Bog Duha Sina svoga u srca vaša, koji viče: *Ava! Oče!*" Radi Sina Duh Sveti se daje svima koji verom u Sina kroz krštenje postaju *sinovi* Božji. Svojim očovečenjem Gospod Hristos je svu prirodu ljudsku, koja je u osnovi ista i kod Jevreja i kod neznabožaca, u načelu obožio, i time osvetio, i time osposobio da postane primalište i obitalište Svetoga Duha. A Duh Sveti, uselivši se u srca vaša verom i ljubavlju i krštenjem, i ostalim svetim tajnama i svetim vrlinama, razliva po celom biću vašem osećanje, saznanje i ubeđenje da ste i vi *sinovi* Božji, i sve se to sliva u klik vašega duha, ispunjenog Duhom Svetim: *Ava! Oče!* Sve vaše pretstave o Bogu, sve vaše misli o Bogu, stapaju se u radosno, milo, ushićeno osećanje - sveosećanje, misao - svemisao: da je Bog - naš Otac, a mi - deca NJegova, *sinovi* NJegovi. Iza svega i svrh svega ostaje jedno, sveobuhvatno osećanje i saznanje: Bog je tvoj Otac, a ti NJegov sin. Duh Sveti koji radi Sina Božjeg obitava u vama, u vašim srcima, izliva u srca vaša božansku ljubav i sve ostale svete vrline i svete sile (sr. Rim. 5,5); i vi Duhom Svetim - duhovno mislite (sr. Rim. 8,5), a Duhom Svetim i osećate, i volite, i delate, i živite. Duh čovečji bez Duha Božjeg, šta je? Priviđenje, utvara, neobjašnjiva zagonetka, jeziva tajna, neulovljiva senka, usplahireni slepi miš, plen demona, igralište strašila. A sa Duhom Božjim, Duhom Svetim, Duhom Sina Božjeg Jedinorodnog, Gospoda našeg Isusa Hrista, duh čovečji šta je? Radost nad radostima, ushićenje nad ushićenjima, savršenstvo nad savršenstvima: jer ga Duh Sveti vodi iz savršenstva u savršenstvo, vodeći ga iz jedne svete tajne u drugu, iz jedne svete vrline u drugu, dok ga potpuno ne oboži, ne obogočoveči, ne ispuni svetim i svetlim bogomislama, bogoosećanjima, bogoblagovestima, bogoraspoloženjima, koja se neprekidno preobražavaju iz sile u silu, iz savršenstva u savršenstvo, i tako kroz ovaj zemaljski život, a posle njega i kroz onaj u svima božanskim večnostima sviju Božjih svetova.

4,7

Sve je to istina nad istinama, i neka to ne čudi tvoju majušnu misao ljudsku: jer si postao *sin* Božji. A postavši *sin* Božji, nisi više rob, nego si kao *sin* Božji i "*naslednik Božji kroz Hrista*". *Naslednik Božji!* - ima li išta veće, i više, i uzvišenije, i vrednosnije, i dragocenije od toga za tebe, čoveka, nekadanjeg bespomoćnog roba greha, smrti i đavola? Šta je to što bi ljudi mogli poželeti kao nešto bolje i uzvišenije i dragocenije od onoga što im Gospod Hristos daje očovečivši se i verom pruživši im vascelog Boga, sa svima savršenstvima i bogatstvima? Hristom postaješ *naslednik* svega Božjeg, - ima li išta veće od toga, išta slavnije, bogatije, besmrtnije, večnije? Ko ti to drugi može dati? Niko, jer niko nije to što Gospod Hristos, te niko i nema ono što On ima i što On daje. Da, to je jedini Bog u svima svetovima koji iz neiskazanog čovekoljublja kao Jedini pravi Čovekoljubac daje čoveku, rodu ljudskom sve Svoje: svu punoću Svoga Božanskog bića (sr. Kol. 2,9-10; Ef. 3,19). Bez Hrista, i do Hrista, šta si, i šta si bio? rob - ne samo stihija ovoga sveta, nego još i gore, još i najgore: rob strasti, rob grehova, rob zala, rob smrti, rob đavola. O, čoveče bez Hrista, tvoje je ropstvo neiskazano i sveužasno; ti si neodrobljivo zarobljen! Jer ko te od ljudi mogao, i može, osloboditi toga ropstva: ko od mudraca, ko od učenjaka, ko od vojskovođa, ko od careva, ko od tirana? Niko! niko! niko! Pa ne samo to,

nego i svi ljudi skupa, sav rod ljudski, od Adama tja do poslednjeg čoveka na zemlji, kada bi se rešio da tebe jednog oslobodi od smrti, da li bi mogao? Sigurno da ne bi, jer je smrt jača, neizmerno jača od svih ljudi svih vremena i rasa. Jedan je u rodu ljudskom jači od nje, samo jedan: Bogočovek, Gospod Isus Hristos. A sa NJim i u NJemu i kroz NJega svi oni koji veruju u NJega, i verom u NJega postaju *naslednici* svih NJegovih božanskih moći i sila, pa i NJegove božanske moći nad smrću: pobjeda nad smrću, nad grehom, nad đavolom. Možeš i ti, i sa tobom svi hrišćani skupa, potrošiti sve duše svoje da biste mišlju prozreli i sagledali i obuhvatili ona božanska bogatstva i blaga koja Gospod Hristos daje ljudima i ima za njih i u ovom i u onom svetu, pa ipak nećete moći ni izdaleka naslutiti njihov sjaj i neizmernost i sladost i radost (sr. 1. Kor. 2,9). Kakvo veličanstvo postaje čovek sa Hristom! božansko veličanstvo! božanski prestolonaslednik! Gle, Gospod Hristos - istiniti čovek, sa istinitim čovečanskim telom, vaznesen na nebo, sedi večito s desne strane Bogu Ocu na prestolu svebožanske slave! A On je savazneo, i neprestano savaznosi sa Sobom i drži kraj Sebe sve one koji veruju u NJega: "izabrani rod, sveti narod, narod dobitka, narod Božji" (1. Petr. 2,9.10).

To je vera naša, to je vizija naša, to je besmrtna stvarnost naša, to je večni život naš. "Jer je naše življenje na nebesima" (Flb. 3,20). Zato "tražite ono što je gore gde Hristos sedi s desne strane Boga. Mislite o onome što je gore a ne što je na zemlji" (Kol. 3,1-2). Vi "umreste s Hristom stihijama sveta"; iako živite u telu na zemlji - "vaš je život sakriven s Hristom u Bogu" na nebesima (sr. Kol. 2,20; 3,4). Da, to je večni život naš, koji počinje još ovde na zemlji, obavezno ovde na zemlji. Eto, radi toga je čudesni Gospod i došao među nas, i postao kao jedan od nas, da nas Sobom i u Sebi uznesu iznad svih smrti i svetova! o, i iznad svih nebesa, iznad svih Heruvima i Serafima, na večni presto večne slave Trosunčanog Božanstva! To je jedino istinsko čovekoljublje! - i nema drugog! To je Jedini Čovekoljubac - i nema drugog! Svako drugo čovekoljublje, nije li samozvanstvo, neistina, laž? I avaj - ljudožderstvo! Jer se čovekoljubljem ne može nazvati ništa što ostavlja čoveka *robom* smrti. Niti se čovekoljupcem može nazvati iko koji čoveka ostavlja *robom* smrti.

Dok čovek verom u Bogočoveka Hrista ne postane *sin* Božji, on zanavek ostaje *rob* smrti, rob greha, rob đavola, pa makar bio ne znam kakav filosof, ili vojskovođa, ili naučnik, ili mudrac, ili genije, ili sve to skupa zajedno. Jer sve to bez Hrista samo je muka na muku, okov na okov, tamnica na tamnicu, ropstvo na ropstvo, teret na teret, užas na užas, varka na varku, strahota na strahotu, smrt na smrt, pakao na pakao. Prokleti bili! jer me čine, posredno i neposredno, mnogostrukim robom smrti, smrti, smrti - smrdljive, strašne, nakazne, jezive, odvratne, svepagubne, sveljudožderske, sverazorne! A biti takav robčovek - zar je u tome ikakvo zadovoljstvo, i radost, i uteha? Pa to je prokletstvo nad prokletstvima, jeziva povorka crnih prokletstava. Da, prokletstvo je nad prokletstvima biti čovek a ne verovati u Hrista. O! ubijte u meni po stoput, po hiljadoput svako samosaznanje i samoosećanje, samo me ne odvajajte od čudesnog Gospoda Hrista! Ni pod kojim uslovom neću da sam čovek bez NJega, neću da sam biće koje ima svesti i samosvesti, osećanje i samoosećanje, jer sve to bez NJega - pakao je, pakao je, i samo pakao! Samoosećanje čovekovo, samosaznanje - čist je pakao bez Hrista, i prokletstvo. Tek u Hristu, i sa NJim, ono se postepeno oslobađa svoje proklete paklenosti, i blagodaću NJegovom preobražava u raj, po kome bujno niče i raste i uspeva neuvenljivo i miomirisno cveće besmrtnosti: božanske misli, božanska osećanja, božanske želje, božanska raspoloženja, božanska dela. Ispunjujući Hristom Bogom dušu svoju kroz veru u NJega i ljubav k NJemu,

čovjek postepeno pretvara biće svoje u rajsko biće; i onda je radost nad radostima i blaženstvo nad blaženstvima biti čovjek. Jer biti Hristov čovjek ustvari i znači biti istinski čovjek.

4,8-9

Pakao je svaki čovjek bez vere u Hrista, jedinog istinitog Boga u svima svetovima. Ne veruje li u Hrista, čovjek je uvek *rob* lažnih *bogova*: lažnih *bogova* oko sebe ili u sebi. Jer čovjek: ili obogotvorava bića i stvari oko sebe, ili obogotvorava svoje misli, svoje ideje, svoje strasti u sebi. A za sve te *bogove* kojima čovjek *robuje* svesno i nesvesno, provera je jedna: smrt. Proverite ih smrću: ako ne mogu da je pobede, onda su to lažni bogovi, lažni svi od reda, od prvog do poslednjeg. Sve što nije jače od smrti, a proglašuje sebe za boga, lažan je to bog, nesumnjivo lažan. I svaki koji nije jači od smrti, a predlaže sebe za boga, ili smatra sebe bogom, ili hoće da sobom zameni istinitog Boga, lažan je to bog, laže i sebe i sve oko sebe. Ljudi nesumnjivo služe lažnim *bogovima*, ako ne služe jedinom istinitom Bogu - Gospodu Hristu. Jer svi takozvani *bogovi nisu to po prirodi*, to jest nemaju u sebi ono što istinitog Boga čini istinitim Bogom, a to je: Večni Život, Večna Istina, Večna Pravda, Večna LJubav, Večna Svemoć, Večno Blaženstvo. Ko to ima - taj je istiniti Bog, i time je jači od smrti. A po čemu možemo znati da to neko ima? Po tome, ako nama ljudima da - Večni Život, Večnu Pravdu, Večnu LJubav, Večno Blaženstvo. A to rodu ljudskom daje samo Gospod Isus Hristos - Bogočovjek. Zato je On jedini istiniti Bog roda ljudskog, posvedočen nepobitno sveopštim iskustvom roda ljudskog. Tu nema ničeg izmišljenog, već sve sama bogočovječanska stvarnost, opipljiva za sve ljude, za svako ljudsko biće: opipljiv je i očigledan je i Život Večni i LJubav Večna i sve što Bogočovjek Hristos kao jedini istiniti Bog daje ljudima postavši čovjek i boraveći u telu Svom - Crkvi (sr. 1. Jn. 1,1-3; 5,20.11-12; 4,9).

Bogočovjek je čovečanski očigledno i stvarno pokazao i dokazao da je istiniti Bog, ali je i božanski sveubedljivo pokazao i dokazao da je u isto vreme i istiniti čovjek. Zato mimo Bogočovjeka nema istinitog Boga. I Jevrejstvo, bez Mesije Bogočovjeka - mrtva je senka, neostvareno obećanje, nepotvrđena i neposvedočena vera pobedom nad smrću. Po slabosti i nemoći Jevrejstvo se izjednačuje sa neznaboštvom kada odbacuje Mesiju Bogočovjeka, ili kada hoće da Bogočovjeka potčini *slabim i ubogim stihijama* svojim, da Ga prepravi i dotera po slici i prilici svojoj. A to činite i vi, nekadanji neznabošci u Galati, podajući se sablaznima, na koje vas mame jevrejski obredoljupci i zakonski bukvalisti. Sve u ovome svetu dobija svoj smisao, pravi smisao, samo u svetlosti onoga sveta, u svetlosti Večnosti, koju je Gospod Hristos sneo s neba na zemlju postavši čovjek.

4,10

Tako, i *dani i meseci i vremena i godine* dobijaju svoj pravi, večni smisao jedino u Hristu i Hristom. Sve je to čoveka radi, a čovek - Bogočoveka radi. Eto vam sigurnog evanđelskog, bogočovečanskog merila za to. A ne prihvatite li ovo jedino istinsko i sigurno merilo,

4,11

bojim se za vas da se nisam uzalud trudio oko vas: jer će uzalud biti moj trud oko vas, ako vas nešto ili neko opet odvuče od jedinog istinitog Boga i Gospoda - Isusa Hrista. A odvuče li vas od NJega, avaj - odvučeni ste u neistinu, u laž, u smrt, u pakao. I opet postajete roblje i plen greha, smrti i đavola. A ko će vas onda izbaviti? Ta vi znate da od toga izbavlja samo On - Jedini Pobeditelj smrti i Vaskrsitelj, Gospod Hristos. Zašto se onda vraćate na slabe i uboge stihije, vi svebogat i svemoćni bogataši, vi svemoćni sinovi Božji, vi svebogat naslednici Božji? Ta te će vas stihije osiromašiti i ogoliti: oteće vam i besmrtnost i život večni i sva blaga večna, božanska, nebeska! Opomenite se, trgnite se, vi ste nad ambisom svesmrti, svegreha, svepakla! Još malo, još malo, pa će vas iskušenja i sablazan strovaliti u pakao, iz koga nema povratka, sem kroz mučni i teški podvig pokajanja i samoispaštanja krvavog i znojavog. Ne dajte se ponovo u ropstvo smrti, jer vas u njega vuku svi lažni bogovi; a od njega vas spasava samo jedini istiniti Bog i Gospod - Isus Hristos Bogočovek.

4,12

Braćo, mislite li da ste pronašli novu istinu i nov put spasenja, kada hoćete da pristupite Zakonu Mojsijevom. Molim vas, pogledajte na mene, i uzmite mene za primer: ja sam bio veliki revnitelj Zakona, a to je ono što vi sada hoćete da budete; ali sam ja, poznavši Hrista, istinitog Mesiju i Spasitelja, odbacio Zakon, i sav pošao za Spasiteljem radi spasenja duše svoje, - stoga budite kao i ja. Koristite se mojim iskustvom. No ako i dalje ostanete uporni u toj želji da sledujete Zakonu Mojsijevom, znate li kome ćete učiniti nažao? Ne meni, već sebi. Da, sebi: jer ćete sebe lišiti Spasitelja i spasenja; izgubićete Gospoda Hrista, jedinog Spasitelja roda ljudskog pod nebom. Izgubivši NJega, vi ćete izgubiti: Večnu Istinu, Večnu Pravdu, Večnu LJubav, Večni Život, Carstvo Nebesko; izgubićete jedinog istinitog Boga u svima svetovima, i time Jedinog Pobeditelja smrti. A kakva vam je onda korist, makar zadobili sve svetove? Jer svi ti svetovi, šta su čoveku koji nema istinitog Boga, nego muka na muku i jad na jad i leš na leš! To je najstrašnije što vam se može desiti: izgubiti Hrista Spasitelja. A šta je strašnije za čoveka nego - nemati jedinog istinitog Spasitelja, i tako ostati bedni rob greha, smrti i đavola?

4,13

Blagovest o jedinom Spasitelju ja vam prvi donesoh: i pokazah i dokazah vam ne samo rečima nego i čudesima, da je Isus Hristos zaista jedini Spasitelj ljudi u našem zemaljskom svetu. Tu istinu vi svim bićem i osetiste i primiste, iako sam vam je *propovedao* budući bolestan *telom*. Zašto vi, zbog *slabosti* i bolesti *tela* mog, ne odbaciste onda tu *blagovest* i istinu? Zato što ste uvideli da Gospod svespasonosni kroz *slabost* moju pokazuje svu silu Svoju: obelodanjuje i daruje vam sva božanska blaga Svoja i sve božanske sile Svoje. I još zato što ste osetili da je bolest moja na meni po promislu Božjem: da me opominje da se ne pogordim što se preko mene objavljuju i daruju vama tako neiskazana blaga Božja i sile Božje; da me potseća na milu nemoć moju, i na prolaznost i smrtnost tela; da ne uobrazim da je išta od toga moje, već da najpre ja, a i vi posle mene i zbog mene, znamo da je spasenje samo od Spasitelja, i sve što spasenje donosi: pobedu nad grehom, smrću i đavolom, vaskrsenje, večni život, večnu istinu, večnu ljubav, večno blaženstvo, večni raj.

4,14

Zbog svega toga vi *ne prezreste* tu *napast* moju, *niti* me *popljuvaste*, *nego* me *primiste* kao *anđela Božjeg*: jer samo *anđeo Božji* mogao vam je doneti takvu neviđenu *blagovest* i pokazati vam nebo na zemlji, Boga među ljudima, Pobeditelja smrti među robljem smrti, bezgrešnog Bogočoveka u carstvu greha. I vi ste osetili da nisam tu glavno ja već On - Gospod i Spasitelj, i sve ono što On oličava i donosi preko mene ništavnog, bolesnog, siromašnog. Čovek? Zar čovek, ikoji čovek, a kamoli ja - bolestan čovek, može ljudima davati takvo zdravlje, i duhovno i fizičko, puno večne istine, večne pravde, večne ljubavi, puno neba, Boga, besmrtnosti, večnosti? Zagledani u čudesne božanske darove koje vam je jedini Bog i Gospod, *Isus Hristos* Bogočovek - nudio i davao preko mene bolesna, vi me ne samo *primiste* kao *anđela Božjeg* nego kao *Hrista Isusa*. Toliko sam ja postao neprimetan za vas, ja - Savle i Pavle, jer vam ništa svoje nisam davao, već samo ono što je NJegovo, a kroz sve to NJega samog - čudesnog i nezamenljivog? Gospoda Hrista, Spasitelja i Bogočoveka. U tome je i neiskazana radost moja što ja sebe ne propovedam već NJega - jedinog Spasitelja, i što sebi ne živim već NJemu, i što sebe neću i ne želim već samo NJega: da sav budem u NJemu i On u meni. Radost nad radostima je za mene: što ja ne živim već u meni živi Gospod Hristos; i vi me *primiste* kao *Hrista Isusa*. I s pravom, jer vam ništa svoje niti nudim niti dajem; jer sam davno umro sebi, davno je umro Savle, da bi u meni mogao živeti večni Bog i Gospod - Isus Hristos.

4,15

I zbog svega toga, *kakvo bejaše onda vaše blaženstvo!* Vaistinu neuporedivo i posve izuzetno *blaženstvo* na zemlji: poznati jedinog istinitog Boga i Spasitelja, dobiti kroz NJega spasenje i život večni i sve božanske sile i radosti. Ustvari, to jedino i zaslužuje da se nazove *blaženstvom* čovekovim u svom svetu. Sve drugo, upoređeno sa tim, nije li prokletstvo? Prokletstvo je i savest čovekova bez Boga, jer ranije ili kasnije ona neizostavno postane rob sablazni, lakej greha, plen smrti. Tako i duša čovekova bez Boga, tako i um, tako i volja, tako i istina čovekova bez Boga, i pravda čovekova bez Boga, i dobro čovekovo bez Boga, i život čovekov bez Boga - sve samo prokletstvo do prokletstva. Nasuprot tome, *blaženstvo* je savest čovekova kada je ispunjena Hristom Bogom; *blaženstvo* je i duša, i um, i srce, i volja, kada su ispunjeni Hristom Bogom; *blaženstvo* je i istina čovekova, i pravda, i dobro, i život, i smrt, i sve što je čovekovo - kada je ispunjeno Hristom Bogom: blaženstvo za blaženstvom, neprekidna povorka besmrtnih blaženstava. Osetivši to u Hristu koga sam vam propovedao, i videvši da vam to blaženstvo dajem, vi ste me toliko zavoleli, da ste bili gotovi *dati mi oči svoje*. Evandeljem Hristovim ja sam vam dao drugi vid, druge oči: duhovne i besmrtne i svevideće; njima vidite jedinog istinitog Boga, i večnu Istinu, i večni život, i sva nebeska blaga: vidite nevidljivo! kroz vidljivo vidite nevidljivo, kao dušu i srce svega vidljivoga (sr. 2. Kor. 4,18).

4,16-17

I ja koji vam Hristom Isusom kazah svu *istin*u neba i zemlje, *time li vam postadoh neprijatelj što vam istinu kazah*, i što vam i sada *istin*u kazujem? Da, i sada vam bez okolišenja *kazujem svu istinu*, svu bez ostatka. Šta je *istina*? Bogočovek Hristos, i sve što je u NJemu i od NJega. A ja vama samo to i govorim. Ništa ljudsko, ništa čovečije, već samo i jedino ono što je Bogočovečije. A u tome ne može biti ni trunke neistine. Sve sama *istina* od vrha do dna. A sve što nije od nje, i što je protiv nje, i što udaljuje od nje, eto - to je neistina, to laž, to sam đavo: jer je laža i otac laži, i kao takav ne stoji unutar Istine, sav je ispao iz NJe i otpao od NJe, i zato u njemu nema istine (Jn. 8,44). A oni koji hoće da vas *odvoje* od Jedinine Istine, Sveistine, i jesu deca laži, deca oca laži, lažni učitelji; njihova *revnost* je na zlo njima, i na pogibao vama. I stanete li *revnovati* u njihovim lažima, šta će ostati od vaše vere u Hrista Spasitelja? šta će ostati od vašeg spasenja? šta od vaše nespasene duše? Smrt, smrt, smrt. Ne varajte se: i greh ima svoj oganj, svoj žar, kojim se duše greholjubaca zapaljuju i raspaljuju u požar. Zahvati li vam taj požar svu dušu, svu savest, ko će ga ugasiti, ako ne Jedinu Spasitelj od greha, smrti i đavola - Gospod Hristos, koga hoćete da se *otuđite*, zavedeni od lažnih učitelja?

4,18

Znajte više svega što se treba znati: nužno je *svagda revnovati u dobru*, da se ono ne bi ugasilo u vama. Jer nam je Gospodom Hristom dato božansko *dobro*, da bi ono proželo i zahvatilo i

oplodilo sve biće naše: kvasac božanski u tri kopaње brašna našeg bića - umu, srcu, volji. Sve to treba da uskisne božanskim *dobrom*, da staše, da postane svakodnevna hrana, hleb života koji silazi s neba i daje večni život svemu čovekovom: i srcu i umu i volji i življenju. Đavo pak neumorno *revnuje* u zlu; vi se branite od njega neprekidno *revnujući u dobru*, u Hristovom *dobru*. Svu volju svoju unesite u *dobro*, i time je ojačajte, ohristovite, obogočovečite. Ne učinite li to, lažni vas učitelji mogu lasno sablazniti i pretvoriti u nerazumne *revnitelje* zla. Stojte i umom i voljom i srcem u Hristu Isusu, da vam paklena sila zla kroz lažne učitelje ne ukrade sva Hristova dobra. Jer đavo samo to i radi: nevidljivo obilazi srca ljudska i "krade posejano u srcu" čovečijem, posejano Hristom seme nebeskih istina (sr. Mt. 13,19; Lk. 8,12). A kad ukrade iz srca vašeg ono što je posejao Nebeski Sejač - Hristos, šta onda ostaje u vama osim neistine, smrti i greha?

4,19

Hrišćaninov život je neprekidni podvig: podvig ohristovljenja, podvig obogočovečenja. U čemu je on? U tome: da Gospod Hristos postane u tebi ne samo živa istina i živa pravda i živa ljubav; ne samo da NJegove istine žive u tebi, i rastu, i množe se; nego da On sav bude u tebi punoćom Svoje Bogočovečanske Ličnosti, da *lik* NJegov bude na svemu tvome i u svemu; da ti više ne živiš, nego da u tebi živi Hristos: da dušom svojom postaneš sav hristolik; da se *Hristov lik* ogleda u svemu tvome, i bude na svemu tvome. A *Hristovo se obličje obrazuje u nama*, kako? Pomoću svetih tajni i svetih vrlina. Svaka od njih mala *Hristov lik* u nama, dok ga one zajednički, sve skupa živeći u nama, potpuno ne izmalaju, te se u nama dobije živo, večno živo *obličje* Bogočoveka *Hrista*. Počinje se svetom tajnom krštenja: ona najpre živopiše *lik* Spasov u čoveku hrišćaninu. Posle se taj *lik* održava, i upotpunjuje, i usavršava kroz ostale svete tajne i svete vrline: pričešće, ispovest, veru, ljubav, molitvu, post, krotost, i druge redom, i to sve tako, celog života tako - "*dok Hristovo obličje ne postane u vama*", *dok se Hristos ne obrazuje u vama*. Da, *Hristos se obrazuje u vama* mesto svega drugog, i mesto tebe samog. Jer bez lika Hristovog u sebi čovek je čudovište i strašilište. Zato sve staranje skrenite na to: *da se Hristos obrazuje u vama*. Date li mesto grehu i gresima, strasti i strastima, oni će postepeno i neprimetno *obrazovati u vama*, znate li čiji lik? - Đavolov. Jer je svaki greh kičica kojom đavo u duši tvojoj mala

sebe, dok kroz mnoge grehe i strasti potpuno ne izmala sebe u tebi, i tako likom svojim zamrači i zakloni *lik* Božji koji ti je dat Bogom pri stvaranju. A vi Galati, nekadanji neznabošci, znate kako strašnu i ogromnu silu ima đavo nad dušom ljudskom sve dok je Gospod Hristos ne poseti i ne ispuni.

4,20

I ja sam sada u nedoumici odnosno vas, hteo bih da sam kod vas, da vas lično i usmeno upozorim na opasnost koja pretila vaša od lažnih učitelja, a kroz veru pretila i samom Gospodu Hristu koji je verom i ljubavlju u vama. O, šta kažem? Pretila ne NJemu, jer NJega nikakav greh vaš ne može ubiti ni uništiti, samo Ga može ukloniti iz vas, lišiti vas NJega, pošto On ni u kome ne obitava na silu. A vi bez NJega? bez lika NJegovog, šta ste? i šta ćete biti? O, ta vi ćete se opet vratiti u svoj pređašnji pakao, u svet bez Hrista, u život bez Hrista. A to, zar nije pakao, i carstvo svakoga zla i svakoga greha i svakoga đavola?

4,21

Ako hoćete da dokučite božanski, promisliteljski smisao starozavetnog *Zakona*, njegovih događaja i ličnosti, onda pobožno zaronite u njegove dubine, zađite iza zavese vidljivoga u božanska tajanstva nevidljivoga. I tada ćete, uz pomoć Božju, za vaše smirenje i smirenoumlje, razumeti duhovni smisao istoriskih zbivanja i događaja. Uzmite ovaj istoriski događaj:

4,22-23

Avraam je imao dva sina, Ismaila i Isaka; Ismaila *od robinje* Agare, Isaka *od slobodne* Sare. Ismail se *rodio od robinje po telu*, po prirodnim zakonima telesnog rođenja; a Isak se *rodio od Sare po obećanju*, dejstvom natprirodne blagodat Božje, po sili duhovnog dejstva Božjeg u utrobi nerotkinje prestarele Sare, *po obećanju* koje je Bog dao Avraamu. Samo *obećanje* Božje je ovde delotvorno i stvaralačko, puno svemoćne sile svemoćnoga Boga.

4,24-26

Ali ova dva istoriska događaja imaju svoj *prenosni*, duhovni, širi *smisao* sveistoriski, svevremenski, svečovečanski: jer pralikuju *dva Zaveta*, Stari i Novi. Ove dve majke, dve žene: Agara i Sara, praslike su *dvaju Zaveta*: Agara - *Zaveta* datog na *gori Sinaju*, koji *rađa* decu za *robovanje*. Jer *Sinaj*, koji se zove i *Agar*, *jeste gora u Arabiji* gde žive potomci Agare. Ona pralikuje zemaljski *Jerusalim*, kome je dat zakon Sinajski; ovaj *Jerusalim* *robuje* sa žiteljima svojim, poput Agare koja je bila *robinja* i radala *robove* a ne slobodne. Sara pak, *slobodna* i *mati* slobodnog sina i po obećanju, sina rođenog na natprirodan način, *jeste* praslika *gornjeg* *Jerusalima* i njegove *slobodne* dece, tojest *mati* svih hrišćana. Jer i mi se hrišćani rađamo duhovno natprirodnim dejstvom blagodat Duha Svetoga; i kao deca Božja i sinovi Božji, mi

smo *slobodni* nebeskom slobodom: *slobodni* od greha, smrti i đavola. Jer gde je Duh Sveti, onde je i sloboda od svega toga.

4,27-28

Bogonadahnuti Isaija Duhom Svetim otkriva nam tajnu, svetu tajnu Hristove Crkve, koja Duhom Svetim *rađa* duhovnu *decu*, čega je bila prasluka Sara *rađajući* Isaka po dejstvu svemoćnog obećanja Božjeg. Pre dolaska Gospoda Hrista i pre silaska Svetoga Duha Crkva je bila *nerotkinja*, ali od tada: ona bez ikakvih *porođajnih muka*, dejstvom Svetoga Duha, radosno i blaženo *rađa* bezbrojnu duhovnu *decu*, kojima nema broja. Stoga smo i mi, svi hrišćani, *kao Isak - deca obećanja*. Jer se *rađamo* od Boga Duhom Svetim, ne po prirodnim zakonima telesnoga rađanja već po natprirodnom dejstvu blagodatni Božje, svemoćne, svepreporodne, sveosvećujuće, sveobožujuće, svečudotvorne. Svaki je hrišćanin - *dete* Božje, sin Božji, i time natprirodno čudo Božje u ovom zemaljskom svetu. Zar nije čudo, divno čudo Božje: *roditi* se od Boga, postati sin Božji - verom u Hrista, Jedinorodnog Sina Božjeg? Sve je tu natprirodno: vera te sjedinjuje sa nadnebesnim Bogom i Gospodom, prenosi te na nebo, rađa te i čini građaninom neba, te je tvoje "življenje na nebesima", gde Hristos sedi s desne strane Oca (sr. Flb. 3,20; Kol. 3,1-3).

4,29

I baš zato što je u nas hrišćana sve natprirodno, božansko, nebesko, ljudi čulnoga uma i čulnoga shvatanja ne mogu to da razumeju i shvate, te gone i progone i hrišćane i hrišćanstvo. Vi, nekadanji neznabošci, a sada - nebeski žitelji i sinovi Božji, slobodni građani nebeskog Jerusalima, zar hoćete da se vratite u Agarino ropstvo, da robujete čulnom shvatanju i sveta i čoveka i života? Progledajte na sve oči duše: vas starim nevidljivim mrežama love oni koji žive "*po telu*", i delaju "*po telu*"; štaviše, oni *gone* nas hrišćane, jer naš život "*po duhu*", po Svetom Duhu, oni ne razumeju, vide u njemu neki greh, neku strahotu. Ali vaša sila i moć je sva u Bogu, Gospodu Hristu, Pobeditelju greha, smrti i đavola; ne bojte se nikog od ljudi!

4,30

Eno, i Sveto *Pismo* vam *kazuje* da ste vi pod neprikosnovenom zaštitom Božjom: oslobođeni Gospodom Hristom od svakog duhovnog ropstva, vi ste *sinovi* Božji, i kao takvi - *naslednici* Božji, sunaslednici Hristovi; niko vas ne može porobiti grehu i smrti i đavolu ako vi to nećete,

ako i um i dušu i srce svoje verom, ljubavlju i nadom prenesete u Gospoda Hrista, kojim uvek i svagda i sada i kroza sve vekove i večnosti možete pobeđivati sve i svakoga koji se drzne i nasrne na vašu duhovnu *slobodu* koju od Gospoda Hrista dobiste. Po naređenju Božjem, Avraam je *oterao robinju Agar i sina njenog*, i time izvršio veliko istorisko pretskazanje i proroštvo; da *sin robinje ne može biti naslednik sa sinom slobodne*, tojest da nehrišćani i vanhrišćani ne mogu *naslediti* Božja obeđanja, koja su određena i ugotovljena za *sinove* Božje, verom u Hrista, *sinove slobode* od svakog robovanja grehu i zlu.

4,31

Radost besmrtna i večna radost nas hrišćana je u tome što *nismo deca robinje nego slobodne*: tojest *nismo deca* zemaljskog Jerusalima, već *deca* nebeskog Jerusalima - Crkve, koja je naša duhovna mati, mati naše besmrtnosti, naše večnosti, naše *slobode*.

5,1-26

[sadržaj](#)

Gal. 5,1-26: 1 Stojte dakle čvrsto u slobodi kojom nas Hristos oslobodi, i ne dajte se opet u jaram ropstva uhvatiti. 2 Evo ja Pavle kažem vam da ako se obrežete, Hristos vam neće pomoći. 3 A opet svedočim svakome čoveku koji se obrezuje, da je dužan sav zakon tvoriti (ποιῆσαι = činiti, izvršivati, ispunjavati). 4 Izgubiste Hrista vi koji hoćete zakonom da se opravdate, i otpadoste od blagodati. 5 Jer mi Duhom čekamo od vere nadu pravednosti. 6 Jer u Hristu niti šgo vredi obrezanje ni neobrezanje, nego vera koja kroz ljubav děla - ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. 7 Dobro trčaste; ko vas spreči da se ne pokoravate istini? 8 To odvrćanje nije od onoga koji vas poziva. 9 Malo kvasca ukiseli sve testo. 10 Ja se uzdam u vas u Gospodu, da ne ćete drukčije misliti. A koji vas smućuje, poneće osudu, ma ko bio. 11 A ja, braćo, ako još propovedam obrezanje, zašto me još gone? Ukide se dakle sablazan krsta! 12 O da bi otsećeni bili oni koji vas bune!

13 Vi ste na slobodu pozvani, braćo; samo tu slobodu nemojte upotrebiti na življenje po telu, nego ljubavlju služite jedan drugome. 14 Jer se sav zakon ispunjuje u jednoj reći, u ovoj: "LJubi bližnjeg svog kao sebe samog". 15 Ali ako se među sobom koljete i jedete, gledajte da jedan drugoga ne istrebite. 16 Kažem vam dakle: Duhom hodite, i nećete izvršivati želje telesne. 17 Jer telo želi protiv Duha, a Duh protiv tela: ovo se protivi jedno drugome, da ne činite ono što hoćete. 18 Ako vas Duh vodi, niste pod zakonom. 19 A poznata su dela telesna, koja su: preljubočinstvo, blud, nečistota, besramnost, 20 idolopoklonstvo, čaranja, neprijateljstva, svađe, pakosti, srdnje, prkosi, raspre, podvojenosti, jeresi, 21 zavisti, ubistva, pijanstva, prejedanja, i

tome slično. Unapred vam kazujem, kao što i kazah napred, da oni koji tako čine, neće naslediti carstva Božjega. 22 A rod Duha je ljubav, radost, mir, dugotrpeljivost, blagost, dobrota, vera, 23 krotost, uzdržanje; protiv takvih stvari nema zakona. 24 Koji su Histrovi, raspeše telo sa strastima i željama. 25 Ako Duhom živimo, Duhom i da hodimo. 26 Nemojmo tražiti lažne slave, izazivajući jedan drugoga, zavideći jedan drugome.

5,1

Sloboda u Hristu? To je *sloboda* od greha, od smrti, od đavola, koja živi Večnom Istinom, Večnom Pravdom, Večnom LJubavlju, svim onim što je Hristovo, božansko, bogočovečansko. Stoga je Hristova *sloboda* jedina istinska *sloboda* koju biće ljudsko može imati u ovome svetu. Sve takozvane slobode su nazovislobode, ako nisu slobode od greha. Jer greh neizostavno porobljuje čoveka smrti i đavolu. A zar to *ropstvo* nije ropstvo najgore vrste, jer je svemračno, sveužasno, večno, i time sveropstvo? *Robovanje* grehu, ustvari je jedino istinski strašno i ubitačno *ropstvo*. A *sloboda* od greha, ustvari je jedina istinski stvarna, svespasonosna i sveradosna *sloboda*, jer je nikakva smrt ne može zarobiti. Jedino je *sloboda Hristova* jača od smrti, dok su sve ostale slobode bespomoćno roblje smrti. I jedino je *sloboda Hristova* jača od đavola, dok su sve ostale slobode posredne ili neposredne robinje đavola.

Zato do Gospoda Hrista u ovom našem zemaljskom svetu nije bilo istinske *slobode*. Tek On, Jedini Bezgrešni, odrobio je rod ljudski od greha; tek On, Jedini Besmrtni, odrobio je rod ljudski od smrti; tek On, Jedini Istiniti Bog, odrobio je rod ljudski od đavola. *Sloboda* od greha, *sloboda* od smrti, *sloboda* od đavola, to je trojedna *sloboda*, jedina istinska *sloboda* u svima ljudskim svetovima. Sav bogočovečanski podvig Spasiteljjev sastojao se u tom *oslobođenju*, i u darovanju rodu ljudskom te *slobode*. Taj jedinstveni podvig *oslobođenja* roda ljudskog od sveubitačnog *ropstva* Jedini Čovekoljubac je izvršio vascelom Ličnošću Svojom i celokupnim životom Svojim, u kome vrhuni krst sa vaskrsenjem. Okusivši Bezgrešnog Gospoda - greh se raspade; okusivši bezgrešno telo Spasovo - smrt se umrtvi;[1] okusivši bezgrešnog Bogočoveka - svegrešni đavo se razbole na smrt, i sav se osmrti i usmrti.

Bezgrešni *Osloboditelj* jedini ima moći i vlasti *osloboditi* od greha svakoga čoveka. A svaki je čovek rob greha, jer nema čoveka bez greha. Bezgrešna usta Spasova objavila su: Svaki koji čini greh rob je greha (Jn. 8,34). Od tog *ropstva oslobađa* samo onaj koji je jači od greha; a jači je od greha samo onaj koji je jači od smrti, koja je plod greha; a jači je od smrti samo onaj koji je jači od đavola, koji je tvorac i otac i greha i smrti. Sve pak to u vascelom rodu ljudskom jeste samo i jedino Bezgrešni Gospod Hristos: Odrobitelj, Otkupitelj, *Osloboditelj* roda ljudskog od greha, smrti i đavola. Zato On i izjavljuje, da On jedini daje istinsku *slobodu* ljudima: Ako vas Sin oslobodi, zaista ćete biti oslobođeni - ὅντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε (Jn. 8,36). On *oslobađa* Svojom istinom, Svojom ljubavlju, Svojim krstom, Svojom smrću, Svojim vaskrsenjem, svim bogočovečanskim silama Svojim, koje se liju iz NJegove Bogočovečanske Ličnosti kroz svetu Crkvu NJegovu, koja je telo NJegovo.

Sloboda u Hristu oslobađa čoveka od robovanja raspadljivosti, truležnosti, smrtnosti (Rim. 8,21), oslobađajući ga bogočovečanskim silama Hristovim od svega smrtnog, grehovnog, truležnog, osmrćenog, usmrćujućeg. U Hristu Isusu čovek se oslobađa "duha ropstva" - πνεῦμα δουλείας (Rim. 8,15), koji je duh greha, duh smrti, duh đavola. Nad takvim čovekom nema više vlasti ni greh, ni smrt, ni đavo (sr. Jerv. 2,14-15). Blagodaću sjedinjeni sa Gospodom Hristom, mi više ne robujemo grehu (sr. Rim. 6,6). Oslobođeni Gospodom, mi Duhom NJegovim živimo u istinskoj slobodi pomoću bogočovečanske istine, ljubavi i pravde, jer gde je Duh Sveti - onde je sloboda (sr. 2. Kor. 3,17). Ali naša sloboda u Hristu uvek zavisi od našeg dobrovoljnog življenja u njoj i služenja njoj. Mi stojimo u Hristovoj slobodi, kada stojimo u Hristovoj istini i pravdi i ljubavi, i u svemu Hristovom; i mi živimo u njoj, kada živimo u onome što je Hristovo. Ali ta naša sloboda je u opasnosti jedino od nas samih: jer okrenemo li se grehu, i počnemo li služiti njemu, onda gubimo tu slobodu i ponovo padamo u ropstvo grehu; a njime - u ropstvo smrti; a kroz ropstvo grehu i smrti - u ropstvo đavolu. Zato: "Stojte čvrsto u slobodi, i ne dajte se opet u jaram ropstva uhvatiti". A u Hristovoj slobodi se čvrsto stoji, kada se čvrsto stoji u NJegovoj veri, u NJegovoj istini, u NJegovoj pravdi, u NJegovoj ljubavi, u NJegovom životu, u NJegovom Evandelju, u NJegovoj blagodati, rečju: kada se svim srcem, svom dušom, svim umom, svom snagom živi u njegovoj svetoj Crkvi njenim svetim tajnama i svetim vrlinama. Međutim vas hoće ponovo u jaram ropstva da uhvate lažni učitelji koji vam nude povratak na starozavetni Zakon kao na sredstvo spasenja od greha, od smrti, od đavola. Time oni posredno odbacuju Gospoda Hrista koji nam je Svojom svespasavajućom blagodaću darovao slobodu od robovanja slovu i zakonu. Jer gde je Spasitelj, tu je i spasenje; gde NJega nema, nema ni spasenja. Hoćete li da spasenje svoje prenesete na obrezanje, i da u obrezanju tražite spasenje, - izgubiste Spasitelja, a sa NJim i spasenje.

5,2

Evo ja Pavle kažem vam da ako se obrežete, Hristos vam ništa neće pomoći. Jer On pomaže onima, i spasava one koji veruju da je On - Jedinu Spasitelj rodu ljudskog pod nebom i da nema drugog koji može spasti čoveka od greha, smrti i đavola. Čim te vere nemate, nemate ni spasenja. Ko god smatra da spasenje Hristom treba dopuniti i upotpuniti obrezanjem ili starozavetnim Zakonom, taj je već pao u ropstvo greha, u prokletstvo iskonsko. Jer samo vera u Hrista oslobađa od prokletstva starozavetnog i sveopšteg, pod kojim je rod ljudski bio dok nas Gospod Hristos nije oslobodio svojim krsnim podvigom i vaskrsenjem. Ovo vam kažem ja Pavle, koji sam pre vas bio najveći revnitelj i branitelj Zakona, i osetio svu njegovu nespasonosnost i bespomoćnost, i verom primio Gospoda Hrista - jedinog Spasitelja i jedino spasenje.

5,3

Obrezanje je sastavni deo starozavetnog *Zakona*. Priznate li *obrezanje* kao neophodno sredstvo spasenja, vi ste se time već dali u ropstvo vascelom *Zakonu* starozavetnom. Jer ako je *obrezanje* obavezno i neophodno, samim tim postaje obavezan i neophodan sav *Zakon*, i vi ste dužni sav *Zakon* tvoriti. A znate da niko nije mogao ispuniti sav *Zakon*, zato je svaki bio pod prokletstvom, svaki u nepodnošljivom jarmu greha, smrti i đavola. Tako i vi postajete ponovo robovi greha, smrti i đavola. U *Zakonu* je sve međusobno povezano. Vratite li se na *obrezanje*, morate se vratiti i na žrtvoprinošenje i na sve mnogobrojne propise starozavetnog *Zakona*. A tada, šta ostaje od vaše vere u Hrista? i imate li je? O, ne varajte se!

5,4

*Izgubiste Hrista vi koji hoćete Zakonom da se opravdate, i otpadoste od blagodati. Izgubiste Hrista zato što hoćete da Ga Zakonom zamenite, i da se Zakonom opravdate. Hristos i Zakon? Zakon je samo jedan jedini zrak Sunca - Hrista. Za opravdanje vaše, i uopšte za opravdanje čoveka, roda ljudskog, potreban je sav Bogočovek Hristos, sa celokupnom Svojom Bogočovečanskom Ličnošću, životom, podvigom, sa svim onim što se naziva *blagodat*, jer je pad čovekov neizmeran, a neizmerna i sila greha i sila smrti i sila đavola. A vi hoćete da se opravdate Zakonom? I to posle tolikih svedočanstava i starih i novih, starih u Starom Zavetu, i novih - među današnjim neznabošcima, i sadašnjim Jevrejima koji uporno ostaju pri svome Zakonu, svedočanstava koja neborivo potvrđuju da nema *opravdanja* ni u jevrejskom *Zakonu* ni u neznabožačkom vanzakonju, već jedino u veri Isusa Hrista Spasitelja i Boga. Želeći da Gospoda Hrista i NJegov bogočovečanski podvig spasenja ma čim ili ma kim dopunite ili ispravite, - "*otpadoste od blagodati*", tojest od svega onoga što je Hristos i što je Hristovo. Jer *blagodat* i jeste sam Gospod Hristos sa svima Svojim božanskim darima i silama. *Otpavši pak od blagodati, otpali* ste od jedine svesile koja može čoveka, ljude, rod ljudski spasti od greha, smrti i đavola. A time ste *otpali* od svih onih božanskih sila Hristovih, koje kroz svete tajne i svete vrline oploduju u duši čovekovojoj božansku pravdu i pravednost, koje mu daju *opravdanje* pred Bogom. Ne mislite da je spasenje i *opravdanje* mala stvar, mali, jednostavan podvig. Ne, za spasenje, za *opravdanje* potrebno je učešće i delanje vascele Presvete Trojice Božanske: carstvo Oca i Sina i Svetoga Duha. Samo tako prestaje i nestaje u vama carstvo crne trojice: greha, smrti i đavola.*

5,5

Zato mi *Duhom Svetim čekamo od vere* u Hrista ne od *Zakona* onu svetu silu koja će u nama poroditi i usavršiti *pravednost*. Samo ta *vera* daje nam *nadu* u tu *pravednost*, koja se nikakvim zakonom ne može ni propisati ni ostvariti. Vama je neophodno da duh svoj blagodaću sjedinite sa *Duhom* Božjim, *Duhom* Svetim. Jedino tako duh čovečiji može naći svoj put iz greha u

spasenje, iz smrti u besmrtnost, iz vremena u jedinu blaženu večnost. Od *Duha* Svetog je *verom* u Gospoda Hrista svetost i osvećenje naše, pravda i *pravednost* naša, i istina naša, i molitva, i smirenost, i ljubav, i krotost, i post, i sve svete vrline evanđelske i sve svete tajne. Zato je duhu našem On potrebniji od nas samih. Jer, šta je duh naš bez *Duha* Svetoga koga nam daje *vera* u Hrista Gospoda? Ništa drugo do strašilno priviđenje i jezivo neko snoviđenje. Sve je muka duhu čovečijem, sve, a pre svega on je sam sebi neuspavljiva muka. Bez *Duha* Svetoga nema duhu čovečijem izlaza iz samoubistvene muke i očajanja: on se stalno davi iz muke u muku, i nikako da se udavi; on stalno ponire iz smrti u smrt, i nikako da umre; on stalno traži sebe, i nikako da nađe sebe; stalno beži od sebe, i nikako da pobjegne; stalno ište san kojim da uspava sebe, i nikako da pronade. Muka na muku, smrt na smrt, nemoć na nemoć, očaj na očaj, besmislica na besmislicu, užas na užas, pakao na pakao, - eto to je duh čovečiji bez *Duha* Božija. Jedino se *Duhom* Svetim on razvija iz sile u silu, iz znanja u znanje, iz mudrosti u mudrost, iz savršenstva u savršenstvo, iz večnosti u večnost, iz blagovesti u blagovest, iz radosti u radost.

5,6

Zato u Hristu Isusu niti što vredi obrezanje ni neobrezanje, nego vera koja kroz ljubav děla. Ne zaboravite nikada: *Hristos* je sve i sva, i ono što je od NJega. On je jedini istiniti Bog i Spasitelj, *vera* nas predaje NJemu, i On nam zbog *vere* u NJega daje i Svoju božansku *ljubav* i Svoju božansku pravdu i sve svoje božanske sile, koje zajednički obrazuju u nama novi, evanđelski, bogočovečanski, blagodatni život, koji svim strujama otiče u život večni. U NJemu su, i od NJega su sve svete vrline bogočovečanske: i *vera*, i *ljubav*, i nada, i molitva, i krotost, i smernost, i trpljenje, i ostale redom. I zato što se kroz našu *veru* u NJega izlivaju neposredno blagodaću iz NJega u nas, ove svete vrline su u nama i beskrajne i besmrtno i božanske. Šta radi naša *vera* u NJega? Ona *kroz ljubav děla*. A naša *ljubav*? Ona kroz molitvu *děla*, i raste, i množi se. A molitva? Ona kroz post raste i uspeva. I tako svaka vrlina *děla* kroz sve ostale vrline, i raste kroz njih, i usavršava se pomoću njih, i donosi rodove preko njih. Svaka je u svima, i sve u svakoj. Jer su sve od Jednoga, i vode ka Jednome. Čim se neka otkine od ostalih, ona izumire, i umre: otkine li se *vera od ljubavi*, ona izumre; otkine li se *ljubav* od molitve, ona izumre; otkine li se molitva od posta, ona izumre; i tako redom: svaka bez ostalih - osuđena je na smrt. A svaka sa ostalima - uvek je sva besmrtna; tako i sve sa svakom. Kako ćeš proveriti svoju veru je li spasonosna? *Ljubavlju*. A ljubav? Molitvom. A molitvu? Postom. A post? Trpljenjem. A trpljenje? Nadom. A nadu? *Verom*. I tako, redom u krug: sve se vrline proveravaju svakom, i svaka svima. Jer sve one sačinjavaju jedan nedeljiv krug, jedan neprekidan lanac, jedan savršen prsten. Svaka se vrlina proverava ostalim vrlinama: svaka - svakom, i još: svaka - svima. Ali i obrnuto: sve se proveravaju svakom, jer sve sačinjavaju jedno telo duhovno. Kao što krug nema kraja, tako i vrline nemaju kraja, niti ikoja vrlina ima kraja, jer svaka i izvire i uvire u sve ostale, utapa se i pretapa se u njih.

5,7

Otuda svaka od njih nosi u sebi svu *istinu* evanđelsku, jer je sve skupa nose vascelu. Naše je duše život: stalno *kružiti* kroz sve svete vrline, hraneći se pomoću njih Večnom *Istinom*, koja je Hristos Gospod - Jedini istiniti Bog svih svetova (sr. Jn. 14,6; 1,17). U tom našem neprekidnom *kruženju* svetim vrlinama kroz svetu *istinu* Hristovu, šta nas ometa, šta *sprečava*? Naše gordoumlje i samoumlje, koje katkad, po dejstvu đavola, hoće da zameni naše hristoumlje i smirenoumlje. Primer? Eto vi, vaše samočino i samoglavo osvrtnje na Zakon i želja da pribegnute Zakonu, napuštajući Hrista i svespasonosnu veru u NJega. Dosad *dobro trčaste* putevima večnoga života koje vam propućuju svete evanđelske vrline i tajne; i u svesmernom hristoumlju svom vi se radosno *pokoravaste* spasonosnoj *Istini* - Sveistini Hristovoj. Ali lažni učitelji već su zaratili protiv vašeg smirenog hristoumlja i počinju vas *sprečavati* da se *pokoravate* jedinoj spasonosnoj *Istini* - Pobediteljki, jedinoj Pobediteljki trojedne laži: greha, smrti i đavola.

5,8

To odvrćanje od Istine, odvrćanje je od samog Gospoda Istine - Hrista Bogočoveka, koji vas Evanđeljem Svojim *poziva* spasenju, i daje vam spasenje, i osigurava vam spasenje, koje vam ne može dati, ni davši osigurati, nikakav Zakon. *Pozivajući* vas spasenju, Gospod i Spas naš *poziva* vas kroz spasenje životu, večnom životu u Večnoj Istini, u Večnoj Pravdi, u Večnoj LJubavi, u Večnoj Radosti, u Večnom Blaženstvu. A sve što nije od Gospoda i Spasa, ne vodi ni spasenju ni večnom životu. Stoga je i opasno po vas, pa makar bilo malo, i najmanje.

5,9

Pazite, *malo kvasca ukiseli sve testo*. Obrezanje, to je *mali kvasac*. Ali u *testu* duše vaše, misli vaših, on može brzo narasti i *uskisnuti* sve biće vaše željom da se kroz obrezanje vratite na sav Zakon, na sve njegove propise. A to znači: da se vratite na nespasenje, ne bespomoćno robovanje grehu, smrti i đavolu. Lažno učenje je kao *mali kvasac*, koji svojom lažju može zatrovati svu vašu dušu, sav vaš um, i vi ćete biti nesposobni da ostanete unutar Istine, već ćete ispasti iz nje, i otpasti od nje, kao što je ispao iz nje i otpao od nje Laža, i otac laži - đavo (sr. Jn. 8,44). Nijedna laž nije mala, jer je i najmanja laž svojom najunutrašnjijom nevidljivom arterijom vezana za samo srce oca laži - đavola, i vodi, vuče ka njemu. Tako i laž lažnih učitelja da je obrezanje neophodno za vaše spasenje, i za spasenje uopšte. Pazite se, ne dajte se prevariti: vi znate svu istinu o spasenju. A ona je? - Hristos Gospod jeste Jedini Spasitelj, i spasenje je jedino u NJemu. To je temelj, to osnov na kome stoji sva zgrada vere naše, spasenja našeg, večnosti naše.

5,10

Ja se uzdam u vas, dok ste u Gospodu, da nećete drukčije misliti. Ako ste u Gospodu, onda - verom mislite, ljubavlju mislite, molitvom mislite, i misli vaše neće odlutati u zabludu, neće otpasti i ispasti iz Gospoda; one će se u NJemu uvek rađati i usavršavati i besmrтовati, da im nikakva smrt, koja bi im pristupila kroz kakvo lažno učenje, neće nauditi. A ko vas u tome ometa i smućuje, poneće osudu, ma ko bio. Vi ste hrišćani, zato svaka vaša misao neka se molitvom i verom preobrazi u hristomisao, i svako vaše osećanje - u hristoosećanje. Tako ćete od duše svoje načiniti tvrđavu, koju nikakvo lažno učenje neće moći osvojiti. I vi ćete biti sigurni u besmrtnosti svojoj i u istini svojoj, jer ste opkoljeni večnošću koju vam niko oteti ne može.

5,11

Znam šta Satana misli: misli uvek ono što je antihristovsko. Po tome ga i vi možete uvek poznati i raspoznati. NJegova je laž najčešće maskirana istinom. Ali vi ste zato da je proverite, i to sa sigurnošću proverite. Kako? čime? - *Krstom*. Sve što ne može odstoјati *krst* Hristov, i silu *krsta* Hristova - od Satane je. Sve što ne voli *krst* Hristov, od đavola je. Sve što je protiv *krsta* Hristova - od đavola je po stoput. Zašto? Zato što je *krst* Hristov i znak i sredstvo i sila, jedini znak, jedino sredstvo, jedina sila pobede nad grehom, smrću i đavolom. Da, i đavolom! U svetu čovečanskom nema drugog načina, ni sredstva, ni sile, kojim ljudi mogu pobediti đavola, i njegove preteče: greh i smrt. Ko je protivu Gospoda Hrista, uvek je najpre protiv NJegovog *krsta*. Zato je *krst* Hristov - *sablazan* za Jevreje i bezumlje za Jeline, neznabošce (sr. 1. Kor. 1,23). I kad vam lažni učitelji dolaze, proverite njihovo učenje *krstom*, i silom *krsta*. Kada bejah u jevreјstvu, ja kao revnitelj Zakona gonih *krst* Hristov, i bejah za obrezanje, i za sve što iza njega sledi. Sada sam sav za *krst* Hristov, koji je na spasenje svima koji veruju, bili oni Jevreји ili Jelini (sr. 1. Kor. 1,18.24). Kako onda možete verovati lažnim učiteljima koji vam čak i to govore, da ja *još propovedam obrezanje* kao sredstvo spasenja. Ako je to tačno, *zašto me* onda Jevreји *gone*? Nema sumnje, oni *me gone* zato što sam sav za *krst* Hristov, a protiv *obrezanja*. Jer u *krstu* Hristovom je sve i sva što je neophodno za spasenje čoveka, svakog čoveka, bio on Jevreјin ili neznabožac. Da, jer je u *krstu* i na *krstu* sav Gospod i Spasitelj moj: Isus Hristos. Do Spasiteljevog raspeća *krst* je bio znak srama i stida i pokvarenosti: jer su na *krst* raspinjani najgori zločinci. Otkako je svesveti i bezgrešni Gospod raspet na njemu, *krst* je dobio sve božanske sile od Gospoda svesvetog i bezgrešnog, i zato postao znak slave i svetlosti i spasenja. Najsravnijem oruđu Gospod svemoćni i svebožanstveni darovao je najslavniju silu, svesilu spasenja - od greha, smrti i đavola; svesilu koja pobeđuje svaki greh i sve grehe, svaku smrt i sve smrti, svakog đavola i sve đavole. Takva je sila svemilostivog Spasitelja i Gospoda našeg Isusa Hrista. Protiv nje je sav đavo i svi đavoli, sav greh i svi gresi, sva smrt i sve smrti, i njihovo dobrovoljno ili nevoljno roblje - *krstoborni* ljudi.

5,12

Svaki koji pokuša da umanja silu i slavu krsta Gospodnjeg - protivnik je večne istine Božje i vašeg spasenja; svaki *koji vas buni* i odvaja od krsta Spasova - protivnik je vaše duše uporedo s đavolom; svaki vas kvari koji ma čim i ma kim hoće da umanja ili ukine značaj svetog krsta Gospodnjeg. *O, da bi svi takvi otsečeni bili!* svi koji se sablažnjavaju o krst Hristov, pa i vas hoće da porobe toj sablazni. Krstu Hristovom nije potrebno ni obrezanje ni neobrezanje. Krst odbacuje i jedno i drugo. To sablažnjava Jevreje; a oni hoće sada da i vas sablazne time. Ali u spasenju, i delu spasenja, ne pomaže ne samo obrezanje nego i samo uškopljeništvo, evnuštvo, pa makar bilo i najdobrovoljnije. A Evandjelje spasenja, jedino Evandjelje spasenja pod nebom jeste ovo, samo ovo: Raspeti i Vaskrsli Gospod i Bog Isus Hristos; NJega verovati, NJega ljubiti, NJime živeti i u ovom i u onom svetu kroza sve vekove.

5,13

Blagovest Hristova sva je *poziv na božansku slobodu*, koja oslobađa od svakog robovanja grehu, smrti i đavolu. Božanska *sloboda* Hristova uvek nosi u sebi božansku silu koja svemoćno i svepobedno oslobađa svakog hristoljupca od svakog greha, od svake smrti, od svakog đavola. U toj *slobodi* se dobrovoljno živi božanski svetim životom, jer se živi božanskom istinom, božanskom pravdom, božanskom ljubavlju. Življenje božanskom istinom uvek svemoćno savlađuje i odbacuje od vas svaku laž i zabludu; življenje božanskom pravdom uvek svemoćno savlađuje i odbacuje od vas svaku nepravdu; življenje božanskom ljubavlju uvek svemoćno savlađuje i odbacuje od vas i iz vas svako samoljublje i svaku samougodničku i grehougodničku ljubav. Božanska *sloboda* Hristova se stalno i uvek doživljuje kao božanska *ljubav* Hristova; jer jedna u drugoj živi, i jedna pomoću druge kreće se, postoji i biva. Ako oslabi *ljubav* Hristova u vama, znajte oslabila je sa njom i vaša *sloboda* u Hristu. Raslabi li evanđelsku *ljubav* vašu neka sebična želja, ona time raslabljuje i božansku *slobodu* vašu, i na vidicima vaše duše pojavljuje se ropstvo za vas. Jer ono mesto u vašoj duši iz koga se povuče ljubav Hristova, neminovno se porobljuje nečim grehovnim, smrtonosnim, zlojubilim. I najmanje samoljublje, koje se začne u vama, postepeno se pretvara u divljeg tiranina duše vaše i ubija božansku slobodu vašu kojom vas Hristos oslobodi. Sve što u vama nije za Hrista, od Hrista, po Hristu, ka Hristu, neizostavno vas vuče u ropstvo grehu, smrti i đavolu. Proverite sve što se kreće i miče i zbiva u vašoj duši, u vašem srcu, u vašem umu: proverite ljubavlju Hristovom. Ono što je protiv nje, ustvari je protiv vas samih, protiv duše vaše, protiv spasenja vašeg, protiv besmrtnosti vaše. Samoljublje ma u kom obliku, uvek je protiv vas samih najpre i najviše i najsmrtonosnije; i uvek manje škodljivo za druge negoli za vas same. I kroz najmanje samoljublje koje se pojavi u vama, greh vas zove i mami u svoj zagrljaj, u svoje ropstvo. Branite se od njega hristoljubljem, jer je hristoljublje jedino svepobedno i svemoćno oružje protiv svakog samoljublja. Samoljublje hoće da *živi po*

telu, da ugađa svima slastoljubivim željama *tela*, i kroz to da vas porobi smrti i grehu, a preko njih nenasitom đavolu. A vi, oslobođeni Hristom svakoga robovanja grehu, smrti i đavolu, upotrebite sve oružje Hristovo kojim vas On naoruža podarivši vam božansku *slobodu*. Koje oružje? Molitvu, post, bdenje, ljubav, milostivost, trpljenje, istinu, pravdu, veru, - eto vam sveoružja Hristova, koje svemoćno savlađuje ne samo sve grehe i sva iskušenja, nego i same tvorce svakog greha i svakog iskušenja: duhove zla ispod neba, upravitelje tame ovoga sveta (sr. Ef. 6,12-18). A znak, a dokaz, a svedočanstvo da zaista živite u božanskoj *slobodi* Hristovoj od greha, smrti i đavola, i da je ne zloupotrebljujete *za življenje po telu* jeste: vaše *služenje* bližnjima *ljubavlju* evanđelskom. *Služite li jedan drugome iz ljubavi* evanđelske, onda će od vas pobeći svaki greh, svaka smrt, svaki đavo; pobeći kao od nepodnošljivog ognja. Jer je *ljubav* Hristova oganj koji spaljuje svaki greh, svaku smrt, svakog đavola. Jer je *ljubav* Hristova ne bamo Hristova vrlina i osobina, već i sama Hristova suština. Još više: kao jedini istiniti Bog i Gospod, Hristos je sav *ljubav*. jer - "Bog je ljubav" (1. Jn. 4,16.8). Otuda, ko ima tu *ljubav*, ima Boga; i ko ima Hrista Boga, ima tu *ljubav*; ko u toj *ljubavi* živi, u Bogu živi, u Bogu besmrtnuje, u Bogu istinuje, u Bogu večnuje, u Bogu blaženstvuje; sav je Božji u vascelom biću svom: sav u Bogu, od Boga, po Bogu, sa Bogom, ka Bogu.

5,14

Stoga su u *ljubavi* božanskoj svi *zakoni* neba; i više: svi *zakoni* koji su i za samog Boga *zakoni*. *Ljubav* je ustvari svezakon, obavezan za Boga i za sva stvorenja Božja. Otuda se sav *zakon* za anđele na nebu i za ljude na zemlji sadrži u božanskoj *ljubavi* Hristovoj. Stoga se sav taj *zakon*, sav taj svezakon, *ispunjuje u jednoj reči*, u ovoj: "*Ljubi bližnjeg svog kao sebe samog*".

Božanskom ljubavlju *ljubeći bližnjeg svog kao sebe samog*, ti ćeš svakog čoveka osetiti kao svog *bližnjeg*, i u svakome videti besmrtnog brata svog. Jer božanska *ljubav* Hristova ima tu silu: da ti otvori dušu *bližnjega* tvog, i samu suštinu njenu - bogolikost, i u toj bogolikosti - božansko veličanstvo i lepotu i sjaj *bližnjega* tvog. I ti, *ljubeći* čoveka božanskom *ljubavlju* Hristovom, ljubiš u njemu sve ono što je bogoliko, božansko, bogočežnjivo, bogoljubivo, besmrtno, večno, bogočovečno. I na taj način, jedino na taj način, opitno doznaješ šta je čovek u suštini svojoj, dolaziš do jedino istinskog znanja o čoveku, do jedino istinskog čovekopoznanja. A kroz to - do jedino istinskog samopoznanja. Da, jedino *ljubavlju* Hristovom se dolazi i do istinskog čovekopoznanja i do istinskog samopoznanja. Jer njome ti opitno i stvarno upoznajesh i sebe sama kao biće bogoliko, bogočežnjivo, besmrtno i večno. Tu nema ni trunke samoljublja. Jer *ljubeći bližnjeg "kao sebe samog"*, i kroz *bližnjega ljubeći sebe*, ti ustvari *ljubiš* ono što je božansko, Božje i u tebi, što je besmrtno i večno, što je od Boga i uvek pripada Bogu u svima životima i u svima svetovima. Ko ljubi čoveka, taj poznaje čoveka. Ali pre toga i ispred toga ide ona evanđelska istina: Koji *ljubi* Boga - poznaje Boga (sr. 1. Jn. 4,7). Tako i: koji *ljubi* čoveka - poznaje čoveka. Mi smo ljudi jedan drugome *bližnji* samo Bogom, samo bogolikošću. Jedino preko Boga mi smo *bliski* jedan drugome. Bez Boga - mi smo udaljeni jedan od drugoga, odvojeni nepremostivim ambisima egocentrične samozatvorenosti i nesaglednim ponorima mračnih beskonačnosti.

Šta je to u našem ljudskom biću, sem bogolikosti, što bi nas ljude moglo učiniti *bliskima* i *bližnjima* jednog drugome, što bi nas suštinski vezivalo i ujedinjavalo? Da li telo? Ono je ilovača koja se raspada u sebi i od sebe, koja ni sebe ne može da drži u jedinstvu. Kako onda može nas držati u jedinstvu sa ljudima oko nas? Tako i duh u nama, bez bogolikosti, tako i um i savest i volja - sve su to bespomoćni usamljenici, koji se ničim ne mogu istinski i suštinski povezati sa ljudima oko sebe, i osetiti ih kao bliske i bližnje, kao jednu Božju porodicu. Svaki - kao suvo zrno peska; a svi - gomila ničim nepovezanih bezbrojnih zrna peska. Međutim, samo *ljubav* Hristova, sjedinjujući čoveka najpre sa Bogom preko bogolikosti, u isto vreme sjedinjuje ga preko Boga sa ostalim ljudima, kao sa bogolikim bićima, kao sa bogolikom braćom, besmrtnom i večnom braćom, koji su nam *bližnji* bogolikošću, i to večito *bližnji* kroza sve beskonačne vekove vekova.

5,15

Ali božanska ljubav Hristova, to je mučna i teška nauka, koja se s mukom nauči, i ustvari uvek uči: iskustvom, životom, praksom uči. Bezbrojne su vrste samoljublja, greholjubivog samoljublja, koje nas na bezbroj načina odvlači, otuđuje od božanske ljubavi Hristove, te mi ni u sebi ni u bližnjima svojim ne možemo jasno ni da vidimo ni da osetimo bogolika bića, besmrtna bića. Osim toga, bezbrojne su samoljubive ljubavi u svetu čovečanskom, ljubavi sebične, ljubavi samožive, osladostrašćene, ogrehovljene, obezbožene, obezbogočovečene. Svaka ljubav koja ne ljubi bližnjega svog radi onoga što je božansko, večno, bogoliko, besmrtno u njemu, jeste nazoviljubav, psevdoljubav, lažna ljubav. Takve su, u većoj ili manjoj meri, sve ljubavi u svetu čovečanskom sem ljubavi Hristove. Svaka ljubav koja hrani u čoveku ono što je samoživo, samoljubivo, sebično, prolazno, smrtno, ustvari je ubilačka ljubav. I takozvana najsvetija ljubav na zemlji - materinska ljubav, postaje ubilačka ljubav, ako nije zasnovana na božanskoj ljubavi Hristovoj i prožeta njome. Jer materinska ljubav bez božanske ljubavi Hristove, šta radi sa predmetom svoje ljubavi - detetom? Priprema ga za plen smrti, i grehu, i đavolu. Da, i đavolu! Jer ljubeći svoje dete kao svoje, a ne kao bogoliki dar Božji, kao besmrtno stvorenje i čedo Božje, ona ga ustvari osuđuje na smrt, i sprema za smrt, i time ubija. Jedino božanska ljubav Hristova daje i osigurava božansku besmrtnost biću ljudskom, svakom biću ljudskom. Zato je jedino i istinita, jedino i besmrtna, jedino i večita. Jedini Gospod Hristos ima i daje svakom biću ljudskom: večni život, večnu istinu, večnu pravdu, večnu radost, večno blaženstvo, zato On jedini i ima pravo zahtevati od ljudi da više ljube NJega negoli decu svoju, negoli roditelje svoje, negoli braću svoju, sestre svoje, ili ma kog drugog. Jer sva ta bića ljudska, i kao pojedinci i kao zajednica, ne mogu dati čoveku večnu istinu, večnu pravdu, večni život. To daje samo Gospod Hristos. Zato je ljubav prema NJemu - prva i najveća zapovest; a ostale ljubavi prema bližnjima dolaze uvek posle nje i iza nje, i dobijaju svoje biće i vrednost i besmrtnost i večnost samo od nje i iz nje. Otuda je ljubav prema bližnjima uvek na drugom mestu, i sačinjava "drugu zapovest". Zato što je tako, ljubav Hristova se dugo uči: uči molitvom, uči postom, uči smirenošću, uči krotišću, uči trpljenjem, i svima ostalim vrlinama evanđelskim: jer se ona dobija pomoću njih, i održava pomoću njih, i hrani pomoću njih, i živi i besmrtnuje pomoću njih. Stoga hrišćani nikada nisu dovoljno savršeni u ljubavi svojoj; jer je njihov uzor i ideal sam Gospod Hristos sa Svojom

božanskom ljubavlju. Pravi hrišćani se neprekidno usavršavaju u toj ljubavi, rastu u sve njene beskrajnosti, i nikada ne mogu reći sebi: savršeni smo u ljubavi. Na tom putu usavršavanja bivaju zastajanja, malaksavanja, spoticanja, zbunjivanja, padanja i otpadanja. I to uvek, posredno i neposredno, po dejstvu zloduha mržnje, đavola. Jer je on u tome umetnički vešt i zao: da hrišćane navede da se *kolju i jedu među sobom*, pa čak i da se *istrebjuju*.

5,16

Jedan je spas od toga: *hoditi Duhom Svetim, Duhom Božjim, Duhom Hristovim. Hodimo li Duhom Svetim, živimo li NJime - mi nećemo izvršivati želje telesne*. Svi putevi Duha vode kroz istinu večnu u život večni, kroz pravdu večnu u život večni, kroz ljubav večnu u život večni; a sve *telesne želje* svima putevima svojim vode u smrt večnu, porobljujući nas gresima, slastima i strastima. Vi ste hrišćani *Duhom Svetim*: NJega primiste u svetom krštenju, NJime se zapečatiste (sr. Ef. 1,13), NJime ste Hristovi (Rim. 8,9-10), zato NJime hodite, jer koji su Hristovi "ne hode po telu nego po Duhu" (Rim. 8,1). Mi hrišćani "ne živimo po telu nego po Duhu" (Rim. 8,4).

5,17

"*Jer telo želi protiv Duha, a Duh protiv tela: ovo se protivi jedno drugome*". - Šta, zar Duh Sveti, kao Treće Lice Presvete Trojice, nije i sam Tvorac *tela* čovečijeg, da se ono protivi NJemu? Ako je u čoveku samo duša od Boga, *Duha Svetog, telo* onda od koga je čim je protivno *Duhu Svetom*, ne od đavola li? No, to je besmislica. Ovde je reč ne o *telu* koje sačinjava veštastvenu stranu čovečijeg bića, nego o rdavim pomislima, rdavim željama, rdavim mislima, rdavim osećanjima, pomoću kojih se služi zlu i đavolu. Jer, šta je *protivno Duhu Svetom* u čoveku? Ne *telo*, koje je stvoreno Bogom kao dobro i bezgrešno, koje je stvoreno "za Gospoda". To je ono što je nesveto, nečisto, grešno, smrtno, đavolje. To je ono što se u čoveku *protivi Duhu Svetome*, a ne *telo* samo po sebi, kao materijalna priroda. U stvari, šta je *telo*? *Telo* je samo organ duše; bez duše ono je neaktivno: niti oseća, niti misli, niti dejstvuje; mrtvo je. Duša je ta koja telesnim okom gleda i vidi; duša je ta koja telesnim uhom sluša i čuje; duša je ta koja telo kreće i telom dela, radi, hoće, misli, oseća. Duša sačinjava duhovnu stranu čovečijeg bića, a telo - materijalnu. I jedno i drugo je od Boga, koji ih je stvorio kao jednu celinu, koja se naziva čovek. Samo u duši je izvor čovekova života; telo je oruđe života. U duši je izvor i svega bogočežnjivog u čoveku, ali i svega greholjubivog. I to u njenoj slobodi: ona bira između dobra i zla, između vrline i poroka, između Boga i đavola. Ona je ta koja je najpre kroz Evine oči pristala na greh, zavolela zabranjeni plod, i tek onda upotrebila ruke tela da ga otkinu i usta da ga okušaju. Takav je uopšte put greha: iz duše kroz telo u delo. Tako prvog greha ljudskog, tako svakog greha uopšte. Hotenje, želja pripada duši, volja, njena sloboda, koja se može i korisno upotrebiti i zloupotrebiti. Zlo koje duša želi, i jeste ono što se protivi Bogu i svemu Božjem, Duhu Svetom i

svemu svetom. Zla volja je izvor svega protivljenja čovekovog Duhu Svetom, kao nosiocu svekolikih dobara Božjih. *Duh* Sveti je nosilac, davalac i nadahnitelj svake vrline, svega svetog, svega božanskog, svega dobrog; zato je greh, i svaki porok, i svako zlo *protiv Duha* Svetog. U prirodi je zla da se *protivi* dobru, kao što je u prirodi dobra da se protivi zlu. Kada hoćete da činite zlo, onda protiv njega ustaje ono božansko dobro koje je u vama; a kada hoćete da činite dobro, onda protiv njega ustaje zlo koje je u vašoj greholjubivoj volji. Vaše je da birate: ili dobro koje je od Boga Duha Svetog, i zato uvek božansko, čarobno, svépobedno; ili zlo koje je od đavola, i zato uvek ružno, gadno i čovekoubistveno, i svagda nemoćnije od Božjeg dobra. Ako dušu svoju dobrovoljno potčinite Duhu Svetom kroz svete vrline, postaćete nepobeđivi, i nikakvo vam zlo neće moći nauditi. A kada čovek dušu svoju potčini greholjublju, onda gresi i poroci toliko porastu u njemu, toliko se slože, sjedine, ujedine u jednu organsku celinu, da prosto obrazuju čitavo telo, nedeljivo i jedno; i to *telo "želi protiv Duha"*, i to *telo "protivi se"* svemu što je od Boga *Duha* Svetoga. Iza tog tela greha i poroka uvek se skriva tvorac greha i poroka - đavo. Razgrnite ma koji greh i ispitajte ga do kraja, na dnu njegovog bića uvek ćete naći đavola kao glavnu stvaralačku silu njegovu. Ali isto tako, razgrnete li ma koje dobro, uvek ćete u srcu njegovom pronaći neku božansku silu kao glavnu stvaralačku moć njegovu.

5,18

Ako vas Duh Sveti vodi, On vas uvodi u takva božanska tajanstva, u takve božanske beskrajnosti, istine, blagovesti, u takva božanska bogatstva, da je prema njima sav starozavetni *zakon* senka, tanana i suvišna, pa čak i nepotrebna, pošto je Sunce Pravde, Hristos, izašlo nebom našeg čovečanskog sveta i života. Da *vas Duh Sveti vodi*, vi se ne biste osvrtni na *zakon* Mojsijev, niti biste slušali lažne učitelje, koji hoće da vam obrezanje nametnu kao zakon spasenja. Znajte, čim sebe verom i smirenošću i ljubavlju potpuno potčinite *Duhu* Svetom i NJegovom presvetom Evanđelju, odmah ćete osetiti da vam starozavetni *Zakon*, na čelu sa obrezanjem, nije potreban za spasenje. Vama hrišćanima neophodan je za spasenje Spasitelj Hristos, u kome je sve i sva; NJega *Duh* Sveti blagodaću useljuje i nastanjuje u srcima vašim; i vi "niste pod zakonom nego pod blagodaću" (Rim. 6,14); *vas vodi Duh Božji* (sr. Rim. 8,14.9.10), jer "ko nema Duha Hristova - nije NJegov" (Rim. 8,9), nije hrišćanin.

Ako vas Duh Sveti vodi blagodaću kroz svete tajne i svete vrline, i u vama žive i delaju sve božanstvene sile, potrebne za spasenje i život večni, onda vam više nije potrebno rukovodstvo starozavetnog *Zakona*, koji je vršio, i završio, svoju ulogu voditelja ka Hristu. Živeći svetim tajnama i svetim vrlinama evanđelskim, vi ispunjujete zakone Svetoga *Duha*, zakone božanskoga života, anđelskoga života, nebeskoga života, koji neizmerno prevazilaze sve što je u Zakonu starozavetnom. Ispunjujući evanđelsku zapovest o negnevljenju, vama nije potrebno ponavljati starozavetnu zapovest: "ne ubij!" jer ko se ne gnevi, u korenu onemogućuje sve ono što bi ga moglo potstaći i povući ka ubistvu (sr. Mt. 5,21-22). Ko ispunjuje evanđelsku zapovest Duha Svetog o celomudriju, nije potrebno upozoravati ga na starozavetnu zapovest: "ne čini preljube!" jer celomudrije je sveto i bestrasno raspoloženje duše i srca, od koga je daleko samo delo preljube (sr. Mt. 5,27-32). Tako dakle *ako vas Duh Sveti vodi*, vi ćete biti daleko od telesnih

želja, i uvek ćete svoju hristovsku slobodu upotrebiti za življenje po Duhu a ne za življenje po telu. Življenje pak po telu, to je tvorenje telesnih dela.

5,19-21

A "dela telesna" - τὰ ἔργα τῆς σαρκός (= dela tela) - poznata su; to su: preljubočinstvo, blud, nečistota, besramnost, idolopoklonstvo, čaranja, neprijateljstva, svađe, pakosti, srdnje, prkosi, raspre, podvojenosti, jeresi, zavisti, ubistva, prejedanja, i tome slično". A sva ta "dela telesna" ustvari su *dela* naše zle, naše greholjubive, naše grehocentrične volje, ne *dela* same prirode *tela*. Zato je i lako osloboditi ih se; jer mi grešimo zato što hoćemo, a ne zato što moramo. Jer kad bismo grešili zato što moramo, ne bismo bili odgovorni, i nikakav sud nas ne bi osudio, a najmanje Božji. Isto tako, kada bismo tvorili svete vrline zato što moramo, zato što nam to sama priroda nameće kao neophodno, onda ne bismo zasluživali nikakve nagrade. Međutim, u našoj je vlasti: da volju svoju preobrazimo blagodaću Svetoga Duha, blagodaću koja je uvek neizmerno jača od svakoga greha i zla; samo je potrebno volju svoju verom i ljubavlju predati blagodati Hristovoj, da je ona preobrazi i preradi iz greholjubive u hristoljubivu, iz zlocentrične u dobrocentričnu, iz rđave u dobru, iz nesvete u svetu.

Sva pobrojana "dela telesna" povezana su među sobom u jednu organsku celinu samom suštinom zla, koja je ista u svima njima, jer je sva od samog tvorca zla - đavola. Sva ta *dela* silom same prirode svoje vuku čoveka u svoje besmrtno carstvo zla - carstvo đavola, pakao. Zato oni koji čine ta *dela*, neće naslediti carstva Božjega. Jer sama priroda zla i đavola neće večna dobra i večna blaga carstva Božjega: kao što đavo neće Boga, tako ni zlo neće dobra Božjega.

5,22-23

Nasuprot delima telesnim stoje dela duhovna. Dela *Duha* Svetoga su suprotna delima tela. Kada se *Duh* Sveti blagodaću svetih tajni useli u srca naša, onda On oblagodaćenim duhom našim i voljom našom rađa *rodove duhovne*, oplođuje ljudsku prirodu našu božanskim dobrom, svetošću, istinom. A šta je *rod Duha*, *plod Duha*? *Rod Duha je ljubav, radost, mir, dugotrpljenje, blagost, dobrota, vera, krotost, uzdržanje*, i sve ostale svete vrline evanđelske. Da, svete vrline su od Duha Svetoga koji živi u nama kroz svete tajne krštenja, pričešća, pokajanja i dr. A *Duh* Sveti živi u nama kada Mu dobrovoljno predajemo i dušu svoju i savest i volju i um i sve svoje kroz dobrovoljne podvige svoje: podvige *vere*, molitve, posta, *krotosti*, smernosti, ljubavi, trpljenja ... I kada mi ispunjujemo sebe *Duhom* Svetim i blagodaću NJegovom, i svetim vrlinama svojim rađamo duhovne, besmrtno *plodove*, nama onda nije potrebno nikakvo rukovodstvo starozavetnog *Zakona*. Rađajući večne *rodove Duha*, mi pokazujemo da je *Duh* Sveti životvorna i delotvorna sila našega duha, koji u *Duhu* Svetom ima i svoju večnu istinu, i svoju večnu

pravdu, i svoju večnu ljubav, i svoj večni život, i svoje večno carstvo, i sve svoje večne vrednosti i sile. Našta će mu onda propisi starozavetnog Zakona? Oni mu nisu potrebni ni da po njima živi, ni da po njima bude suđen i cenjen.

Duh čovekov uopšte daleko je od svoje punoće i svoga savršenstva, i nesposoban je da ih postigne i ostvari, dok se ne sjedini sa Duhom Božjim, Duhom Svetim. Tek kad se počne ispunjavati Njime kroz svete tajne i svete vrline, on polazi putem svog prirodnog i bogonaznačenog usavršavanja; i ide tim putem postepeno, po meri svoga truda u svetom evanđelskom životu, životu "po Duhu". Postepeno ispunjujući sebe Duhom Svetim, duh čovečji postepeno postiže punoću svoga bića, jer se bogati nepropadljivim bogatstvima Duha Svetoga. Uvek se osećajući siromašan duhom, hrišćanin se stalno trudi kroz svete podvige da sebe obogati Duhom Svetim, jedinim bogatim i vaistinu svebogatim Duhom. U samoj stvari, hrišćanin stalno prinosi duh svoj na žrtvu Duhu Svetom, stalno vrši samožrtveni podvig kroz svete vrline vere, ljubavi, posta, molitve, uzdržanja, krotosti, blagosti, dobrote, radosti; a Utešitelj Blagi uzvraća mu to stostruko i hiljadostruko, jer mu za te njegove nesavršene podvige i vrline daje svete, božanske, večne vrline: božansku *ljubav*, božansku *blagost*, božansku *dobrotu*, božansku *radost*, božanski *mir*. Jer savršena vera, savršena ljubav, savršena molitva, savršeni post, savršena smernost, i svaka savršena sveta vrlina jeste dar *Duha* Svetoga (sr. 1. Kor. 12,1-13), *rod*, *plod Duha* Svetoga. Božanski *plod* i *rod* na zemaljskoj njivi duha čovekova.

5,24

Znajući sve to, *Hristovi* ljudi neprestano žrtvuju sebe za darove Svetoga Duha, neprestano *raspinju telo sa strastima i željama*. Jer *strasti* i *želje* telesne i jesu u nama zle sile koje nas vuku u svako zlo, i porobljuju nas svakom grehu, svakoj smrti, svakom đavolu. Pravi hrišćanin je stalno na krstu, od krštenja pa kroz ceo život. Jer *raspinje* sebe svakom grehu i zlu, umrtvljuje sebe za greh i zlo. Kako? Pomoću svetih vrlina: pomoću vere *raspinje* sebe, umrtvljujući telesno umovanje i boreći se protiv lažnih bogova, koji hoće da mu otmu jedinog istinitog Boga i Gospoda - Isusa Hrista; pomoću ljubavi *raspinje* sebe i umrtvljuje za svaku telesnu, nečistu želju i ljubav i pristrasnost; pomoću molitve *raspinje* sebe svemu što ga prikiva za zemlju i neda mu da se vine u nebeske svetove, gde večne istine i radosti žive; pomoću posta *raspinje* sebe i umrtvljuje za svako slastoljublje i zemljoljublje i teloljublje; pomoću smirenosti *raspinje* i umrtvljuje sebe za svaku gordost, oholost, naduvenost; pomoću uzdržanja *raspinje*, umrtvljuje um svoj - za rdave i nečiste pomisli, srce svoje - za rdave želje, volju svoju - za rdava htenja i dela, oči svoje - za nečisto i nedolično gledanje, uši svoje - za slušanje klevete, laži, praznih razgovora, *telo* svoje - za strasti, žudnje i uživanje u jelu. I tako redom pomoću svake svete vrline on *raspinje* i umrtvljuje sebe za svaki greh, za svako zlo, za svaku strast. Hrišćani ste, znate li kad? Kad ste već *raspeli*, umrtvili u sebi sve *strasti* i greholjubive *želje*. A pre toga, i bez toga, da li ste *Hristovi*? Proverite to ovom evanđelskom istinom: "*Koji su Hristovi, raspeše telo sa strastima i željama*". Mrtvo je *telo* tvoje, hrišćanine; mrtva i duša tvoja za svaki greh, za svako zlo, za svaku smrt, za svakog đavola. Sav si *Hristov* i duhom i telom, ako si Duhom Svetim

ispunio i dušu i telo pomoću svetih tajni i svetih vrlina. I tada si ne samo hrišćanin, već savršeni hrišćanin, dostigao "u čoveka savršena, u meru rasta visine Hristove" (Ef. 4,13).

5,25

Hrišćani smo, *ako Duhom Svetim živimo*. Jer tada u duhu našem i u telu našem neće biti mesta ni za kakav greh, ni za kakvo zlo, ni za kakvu smrt, ni za kakvog đavola. *Ako Duhom Svetim živimo*, nema smrti u nama; sve je u nama živo za svaku Božju istinu i pravdu i dobro. *Ako Duhom Svetim živimo*, nema ničeg smrtnog u nama: a smrtnan je samo greh, i sve što vuče u greh ili dolazi od greha. No mi možemo *Duhom Svetim živeti*, ako *Duhom Svetim i hodimo*; a *hodimo* NJime, ako svete zapovesti NJegove držimo, ako svete vrline NJegove tvorimo, ako nam sve biva po svetoj veri, po svetoj ljubavi, po svetoj krotosti, po svetoj smernosti, po svetom postu, po svetom uzdržanju, po svetom trpljenju. Mi kroz ovaj svet *hodimo Duhom Svetim*, ako *hodimo* NJegovim svetim tajnama i svetim vrlinama. Tada um naš misli - NJime, srce naše oseća - NJime, savest naša sudi - NJime, volja naša hoće - NJime, čula naša delaju - NJime; jednom rečju: sav život i duha i tela našeg biva - NJime. U samoj stvari mi hrišćani nismo svoji već Božji. A postajemo sebi svoji, jedino Duhom Svetim. Jer On nas pomoću svetih tajni i svetih vrlina vraća nama samima, dajući našem bogolikom biću božansku pravednost, božansku svetost, božansku besmrtnost, božansku večnost. I tek tada duh naš oseća da je zaista svoj, besmrtno svoj, večito svoj, božanski svoj, sveto svoj, radosno svoj. Ne treba se varati: mi ne pripadamo sebi, sve dok pripadamo grehu. Jer pripadamo li njemu - pripadamo tuđincu; a preko njega - još svirepijem tuđincu: smrti; a preko smrti - najsvirepijem tuđincu bića ljudskog: đavolu, svemoćnom caru i gospodaru u carstvu greha i smrti - paklu.

5,26

Život čovekov se sastoji nesavršeno više iz nevidljivih doživljavanja i zbivanja negoli iz vidljivih. I vrline čovekove delaju više nevidljivo nego vidljivo; a isto tako i gresi čovekovi. Jer od vrlina čovekovih, šta vidimo? Vidimo samo završetak njihov, samo dela njihova, samo plod i rod njihov. A sav put vrline u duši i telu čovekovom: njeno začecje, klijanje, nicanje, rasteenje, oplodavanje, sazrevanje, njenu unutrašnju borbu sa iskušenjima, sušama, olujama, burama, nepogodama, nečistim dusima, - sve to mi ne vidimo. To važi i za greh, i njegovo rasteenje i razvijanje u duši čovekovo i telu. Da bi u duši čovekovo porasla i sazrela jedna vrлина, naprimer, evanđelska ljubav, koliko unutrašnjih nevidljivih napora čovek mora da učini, i koliko borbi da vodi sa bezbroj nevidljivih neprijatelja te ljubavi; pa onda koliko spoljnih neprijatelja napadaju na nju, a čovek se iz sebe i u sebi bori sa svima njima, bori na život i smrt, i to skoro uvek nevidljivo za ljude oko njega, za bližnje. I još nešto: koliko je evanđelskoj ljubavi u tvojoj duši potrebno za njeno napredovanje, usavršavanje, sazrevanje, da je nevidljivo pomažu

nevidljive duhovne sestre njene: vera, molitva, nada, krotost, smernost, blagost, dobrota, celomudrenost, bestrasnost; i nevidljiva duhovna braća njena: post, uzdržanje, trpljenje! I pored toga: koliko je nevidljive anđelske i svetiteljske pomoći iz onog sveta potrebno našoj nevidljivoj duši u ovom svetu, da bi u njoj rasla naša evanđelska ljubav ka svome božanskom savršenstvu!

Tako biva i sa grehom. Svaki greh u nama daleko je više nevidljiv nego vidljiv: raste u nama kroz nevidljiva duhovna zbivanja u našoj duši; i ko sve, i šta sve tu ne doprinosi njegovom porastu! Na prvom mestu: naleti i najezda nevidljivih zlih sila, koje stvaraju povoljnu duhovnu klimu za uspevanje grehova. Naprimer: u meni se začinje i pomalja gordost. Eno je klija, eno je niče, i već sa svih strana naviru neke crne magle koje je hrane, a kroz njih - ko zna kakva nevidljiva bića, crna i užasna! Eno kako se oko klice moje gordosti šunja slavljublje, pa samoljublje, pa slastoljublje, pa vlastoljublje; i hrane je svojim crnim mlekom. A ko to od vas vidi, o ljudi! Mnogobrojne nevidljivosti kriju od vas greh moj, dok on raste i sazreva u meni. I tek kad grune kroz neko zlo delo, vi ga ugledate. A sve dotle, on je moja nevidljiva sila. Sem toga, koliko je grehova koji zanavek ostanu nevidljiva svojina čovekova! Svojina koja mu nevidljivo svu dušu potapa u smrt, i u carstvo zla i đavola - pakao! Zato postupaj sa svakim čovekom kao sa bićem više nevidljivim nego vidljivim. Jer je u svakom čoveku nesravnjeno više što ti ne vidiš nego što vidiš. Zato i ne sudi brzo i olako čoveka, nijednog! Jer nesravnjeno manje vidiš od njega nego što ne vidiš. Zaista je i veličanstveno i strašno, i uzvišeno i opasno - biti čovek. I mudrost je, koja odiše božanskom besmrtnošću i večnošću: *ne tražiti lažne slave, izazivajući jedan drugoga, zavideći jedan drugome*. Ljudi! ta vi ste u ovom svetu samo na putu ka svojoj večnoj postojbini, večnoj postojbini ili u carstvu Božjem ili u carstvu đavoljem. Trećega carstva nema u koje bi mogao odvesti vaš zemaljski put.

NAPOMENE:

1. To umrtvljenje smrti osnovna je stvarnost za molitvenu misao Crkve: "Smrt se umrtvi okusivši bezgrešno životvorno telo Tvoje, Gospode!" - Osmoglasnik: Glas 4, Kanoi uskresen, Pisma 4.

6,1-18

[sadržaj](#)

Gal. 6,1-18: 1 Braćo! ako i upadne čovek u kakav greh, vi duhovni ispravljajte takvoga duhom krotosti, čuvajući sebe da i ti ne budeš iskušan. 2 Nosite bremena jedan drugoga, i tako ćete ispuniti zakon Hristov. 3 Jer ako ko misli da je što, a nije ništa, umom vara sebe. 4 Neka svaki ispita svoje delo, i tada će sam u sebi imati pohvalu, a ne u drugome. 5 Jer će svaki svoje breme nositi. 6 Koji se uči reči, neka daje deo od svakoga dobra onome koji ga uči.

7 Ne varajte se: Bog se ne da ismejati: jer što čovek poseje ono će i požnjeti. 8 Jer koji seje u telo svoje, od tela će požnjeti trulež; a koji seje u Duha, od Duha će požnjeti život večni. 9 A dobro činiti da nam se ne dosadi: jer ćemo u svoje vreme požnjeti, ako ne sustanemo. 10 Zato dakle dok imamo vremena, činimo dobro svima, a osobito onima koji su s nama u veri.

11 Vidite koliko vam napisah rukom svojom. 12 Koji god hoće da se hvale po telu, oni vas nagone da se obrezujete, samo da ne budu gonjeni za krst Hristov. 13 Jer ni oni sami koji se obrezuju, ne drže zakona, nego hoće da se vi obrezujete, da se vašim telom hvale. 14 A ja Bože sačuvaj da se čim drugim hvalim osim krstom Gospoda našeg Isusa Hrista, kojim se meni razape svet i ja svetu. 15 Jer u Hristu Isusu niti što vredi obrezanje niti neobrezanje, nego nova tvar. 16 I koliko ih god po ovome pravilu žive, neka je na njima mir i milost, i na Izrailju Božjemu! 17 Všie da mi niko ne dosađuje, jer ja rane Gospoda Isusa na telu svome nosim. 18 Blagodat Gospoda našega Isusa Hrista sa duhom vašim, braćo! Amin.

6,1

Zemlja je bojište na kome čovek stalno bije bitku ili za carstvo Božije ili za carstvo đavolje. Bitka se bije na život i smrt: ili se gine kroz grehe i *upada* u carstvo zla - pakao, ili se odnosi pobjeda kroz svete vrline i uzleće u carstvo Božije - raj. Na tom bojištu je mnogo ranjenika, jer se o dušu čovekovu bore i anđeli i đavoli. Naš zemaljski svet nije izdvojen od nebeskog i podzemnog sveta; u njemu su sa ljudima izmešani i anđeli i đavoli. Đavoli se bore sa ljudima pomoću grehova, a anđeli brane ljude pomoću svojih nebeskih vrlina. Ljudi se po svojoj slobodnoj volji opredeljuju ili za grehe ili za svete vrline. Gresi se oblače i presvlače u bezbroj zavodljivih odora, samo da bi ljude namamili na svoje slasti, koje su u početku uvek samo neki svileni konci, da bi se zatim strahovitom brzinom pretvorili u svilene konopce koji neminovno odvlače čoveka u svoje carstvo zla, ako ih čovek blagovremeno ne pokida pokajanjem, verom, ljubavlju, molitvom, postom. Na zemaljskom bojištu hrišćani stoje obučeni u sveoružje Božje, u anđelsko oružje - svete vrline: veru, ljubav, nadu, molitvu, post, i ostale. Ali se dešava da poneki zadobije rane u toj borbi kada mu malakše koja od svetih vrlina, ili je on odbaci. U takvom slučaju *gresi navale* na tu stranu njegove duše koja nije ograđena vrlinom i ranjavaju je. Čim se to dogodi sa ma kojim od hrišćana, vi duhovni, koji ste čvrsti u vrlinama i svetom životu i puni darova Svetoga Duha i oprobani junaci na bojnopolju protivu grehova, odmah *priteknite* u pomoć *takvom* ranjenom bratu. Uvek mu priteknite kao nemoćnom i bespomoćnom ranjeniku, i dajte mu evanđelske lekove koji su bezbrojni. Ako je ranjen gnevom - lečite ga evanđelskom blagošću; ako je ranjen gordošću - lečite ga evanđelskom smirenošću; ako je ranjen mržnjom - lečite ga evanđelskom ljubavlju; slastoljublje lečite postom, pohotu - celomudrijem, laž -

istinom. Protiv svakog našeg greha u Evandjelju Spasovom ima po bezbroj lekova. Samo te lekove *vi duhovni* upotrebljavajte kao mudri, kao bogomudri duhovni lekari. "*Duhom krotosti*" ispravljajte brata koji "*upadne u kakav greh*", *upadne* vučen sablaznima i iskušenjima koje roje oko nas i tutkaju na nas i vidljivi i nevidljivi neprijatelji naši. Sa takvim bratom uvek postupajte kao sa bolesnikom, jer greh i jeste bolest ljudske duše, najstrašnija bolest, od koje umire duša. A ima li što dragocenije od duše, i stoga - strašnije od smrti duše? U naš zemaljski svet kao u ogromnu bolnicu došao je Gospod Hristos, Božanski Lekar, sa svima božanskim lekovima, da nas leči od glavne bolesti naše, hronične i neizlečive ljudskim, zemaljskim lekovima. "Ne trebaju zdravi lekara nego bolesni" (Mt. 9,12). A ko je zdrav od greha sem Gospoda Hrista? Zato je On i došao, zato i ostao među nama u Crkvi Svojoj sa svima božanskim lekovima Svojim. I On nam daje lekove protiv svih grehova uopšte; nema neizlečivog greha; za svaki greh ima lek; za svaku smrt - vaskrsenje. Lek od smrti? Sveto pričesće, i ostale svete tajne i svete vrline: svaka sveta tajna i svaka sveta vrlina - po jedno vaskrsenje duše; a sve one skupa - bezbroj vaskrsenja duše. Lek od greha, od svakoga greha? Eno ih u Crkvi. Samo treba umeti lečiti tim lekovima, biti iskusan duhovni lekar. U pitanju je najsloženije i najtajanstvenije biće pod nebom: duša čovečija. Lečiti nju koja je nebeskog porekla i od iste materije od koje i anđeli, vrlo je teška i odgovorna dužnost. A kako se postaje iskusan duhovni lekar? Duhom Svetim: ispunivši se NJime, NJegovim darovima, NJegovom mudrošću i bogomudrošću (sr. 1. Kor. 2,10-15), i tako steći "um Hristov" koji jedini zna šta je duša čovekova, i kako se leči od svih bolesti i smrti (sr. 1. Kor. 2,16).

Posredi je duhovna medicina: nauka najsloženija, najtajanstvenija, najsvetija. Da, najsvetija i najodgovornija, jer je u njenim rukama večna sudba čovekove duše, a time - večna sudba čovekova bića. Ona leči od svih zabluda, od svih laži, od svih grešnih misli, od svih zlih želja, od svih rdavih navika, od svih loših naravi; rečju: leči od svih duhovnih bolesti, iza kojih stoje sve duhovne smrti, pa i sama duhovna svesmrt. A šta je to? Odvojenost duše od Boga, koji je jedini i neiscrpni izvor duše, njene božanske besmrtnosti i večnosti. A gresi i jesu mračne sile koje odvajaju dušu čovekovu od Boga. Otuda duhovna medicina mora lečiti od svakog greha, i dati lek za isceljenje od svakog greha. Zato je neophodno da *duhovni* lekari bogomudro raspolažu i rukuju lekovima koje im Gospod Hristos pruža u Crkvi Svojoj. *Ispravljati* grešnika, to je uvek - lečiti bolesnika. Jer grešnik i jeste najnežniji i najosetljiviji i najopasniji bolesnik, koga uvek treba lečiti "*duhom krotosti*". I kad mu najbolniju operaciju vršite, vršite je "*duhom krotosti*", iz koje zrači svebrižna ljubav evandelska, bratoljublje evandelsko. Valja "s krotošću poučavati one koji se protive: eda bi im Bog dao pokajanje za poznanje istine, i da se iščupaju iz zamke đavola, koji ih je ulovio za svoju volju" (2. Tim. 2,25-26). Jer svakim grehom đavo ustvari ulovi čoveka "za svoju volju", i čovek grešeći, ustvari tvori volju đavolovu, pošto greh i jeste volja i htenje đavolovo. Otuda pri lečenju grešnika, uvek se mora spasavati volja njegova od robovanja đavolu; u tome volja njegova mora sama sudelovati: lekar daje lekove, a grešnik ih upotrebljuje. On je taj kome pri lečenju pripada glavna uloga, kao i pri operacijama duše: "Ako te oko tvoje sablažnjava, iskopaj ga i baci od sebe" (Mt. 5,29), i to ti sam, jer niko mesto tebe ne može iščupati iz tebe tvoj najmiliji greh, koji ti je postao kao oko duše. Iščupaj ga pokajanjem, verom u Gospoda Hrista, nadom u NJegovu svemilost. A kako ćeš i na koji način to učiniti, pokazaće ti duhovni lekari.

Velika je "tajna bezakonja", tajna zla, uvek po tajanstvenom delovanju đavola (sr. 2. Sol. 2,7-9); i raspolaže tako prefinjenim sablaznima, da je i najduhovnijem čoveku potrebno biti uvek budan

za njih i oprezan protiv njih. Lečeći čoveka od greha, pazi da se i sam ne zaraziš njegovim grehom. Lečiš li čoveka od srebrojublja, čuvaj se da se i sam ne zaraziš njime; lečiš li ga od gneva, pazi da i sam ne upadneš u istu bolest. Uopšte, pri *ispravljanju* ma kog čoveka od ma kakvog greha, treba *se čuvati "da i ti sam ne budeš iskušan"* tim istim grehom, ili povodom tog istog greha. Evo, opasnost je tu, prva opasnost: ti si *duhovni* lekar, lečiš teške bolesnike, no da se zbog toga i kroz to ne uvuče u tebe nevidljivi crv oholosti, samohvalisavosti, visokoumlja? Desi li se to, ti si već "*upao*" u greh, već si *iskušan*. Na najprepredenije i najneprimetnije načine greh se uvlači u čoveka, i u najduhovnijeg čoveka. Zato se uvek mora stražiti, evanđelski stražiti, jer oko nas stalno kruže pomrčine greha i magle iskušenja. I tu uvek važi ona istina: "Ko misli da stoji neka se čuva da ne padne" (1. Kor. 10,12). Stojiš u veri? A koliko je neprijatelja Hristove vere u ovom svetu; čuvaj se da te ne obore! Stojiš u ljubavi evanđelskoj? Pazi da ne ispadneš iz nje, sablažnjen nekom svetovnom ljubavlju i nesvetim pristašćem.

6,2

Svi smo mi pod slabostima, ali nas zato vera Hristova i ljubav Hristova vežu u jedno "telo", u jednu Crkvu Hristovu, da bismo lakše *nosili* sebe, svoje slabosti, ukopčani jedni u druge, svaki u sve i svi u svakoga, sjedinjeni u jedno duhovno telo, učlanjeni u Bogočovečansko telo Hristovo. I kao što u našem telesnom telu oko pomaže nozi da lakše nosi svoj teret, jer je vodi vidom; i kao što opet noga pomaže ruši da lakše nosi svoj teret noseći je; i kao što svaki ud pomaže drugome udu u njegovom radu i vršenju dužnosti; tako i u duhovnom životu našem, u duhovnom telu Crkve Hristove: jedni su noge, drugi ruke, treći oči, itd., ali svaki neophodan svakome udu, svi svakome i svaki svima, jer svi oni pomažu jedan drugome u vršenju posebnih dužnosti; a od tih posebnih dužnosti sastoji se sveukupni život duhovnog tela Crkve, koje oni svaki posebno sačinjavaju kao organski, sastavni delovi, uvek neophodni jedan drugome. Živeći u duhovnom telu Hristovom - Crkvi, mi *nosimo bremena* jedan drugoga. A ne *nosimo li*, zar smo Hristovi? zar smo u Crkvi? Sav Gospod Hristos Bogočovek, sa svima Svojim božanskim darovima i silama prisutan je u Crkvi Svojoj, i u NJemu sav *zakon* NJegov. I ko živi u Crkvi i Crkvom, taj uvek *nosi bremena drugoga* i drugih, i tako *ispunjuje zakon Hristov*. Ali u isto vreme on svim bićem oseća da i drugi nose bremena njegova.

Gle, zar svetitelji Hristovi, vidljivo ili nevidljivo, ne *nose* naša *bremena? bremena* naših slabosti, grehova, iskušenja? To neprekidno posvedočavaju njihove svete mošti, njihova čudesa, njihove molitve, njihova javljanja. Jak si verom, jak ljubavlju, jak molitvom, jak trpljenjem, jak postom, onda - *nosi bremena* slabije u veri braće, slabije u ljubavi, slabije u molitvi, slabije u postu, slabije u drugim podvizima, jer "mi jaki dužni smo slabosti slabih nositi, i ne sebi ugađati" (Rim. 15,1). Nama je blagodaću Božjom data jakost u veri, jakost u ljubavi, jakost u molitvi, da bismo ih kao talante upotrebljavali na korist bližnjih svojih, jer su nam radi toga dati. A ne upotrebljavamo li ih, oni će se uzeti od nas, kao talant od lenjog i zlog zluge. Tako će vera naša, i ljubav naša, i molitva naša, biti na pogibao našu, ako ih ne upotrebljavamo na dobro bližnjih naših. Jer naše vrline postaju spasonosne za nas samo preko naših bližnjih, kada pomoću njih služimo sebi preko bližnjih. Samo preko drugih one postaju naše! Opet i opet, naše vrline samo

preko celog duhovnog tela Crkve postaju naše: kao što vazduh preko organa za disanje postaje ne samo njihova svojina, svojina pluća, nego i celoga tela: nogu, ruku, očiju, kostiju, krvi, i svakog najsitnijeg delića u telu, - tako i u duhovnom telu Crkve. Svaka vrlina, koja je hrana naše duše, postaje sastavnim delom našeg bića tek preko svih ostalih organa u duhovnom telu Crkve, postajući u isto vreme koliko njihova svojina toliko i naša. I naša samo kao njihova! U samoj stvari u Crkvi Hristovoj sve je prvo "naše", pa tek onda moje: moje samo preko našeg. Takva je čudesna i sveta i čudotvorna tajna Bogočovečanskog tela Hristovog - Crkve Hristove u svetlu. Ali pri tome i time ona nije nešto neprirodno u našem čovečanskom svetlu, jer je tu naše fizičko telo, u kome vladaju isti zakoni života i samoodržanja. Samo to u Crkvi dobija svoju savršenu punoću, svoje bogočovečansko savršenstvo; a kroz to i svaki od nas kao ličnost doživljuje tek u Crkvi savršenu punoću svoje ličnosti i svoga bogočovečanskog savršenstva.

6,3

Znaš li, ko si ti? Ne možeš znati, tačno i istinski znati, dok sebe ne pogledaš bogočovečanskim okom Crkve, dok sebe ne izmeriš bogočovečanskom merom Crkve. Tek kao organski deo tela Crkve, tek kao "sutelesnik" tela Hristova (Ef. 3,6) možeš saznati ko si, šta si, otkuda dolaziš, kuda ideš, koliko vrediš. Bez toga, tebe će uvek *varati um* tvoj, i lažno predstavljati tebe sama tebi samom. Zašto? Zato što ni naš um ne predstavlja nepogrešivo merilo i nepogrešivog sudiju. I on je pod mnogim slabostima i nesavršenstvima i manama i pomrčinama. NJemu je neophodno, znaš li šta? Da sebe dobrovoljno prinese na žrtvu Gospodu Hristu - Božanskom Logosu, Božanskom Umu, prinese kroz samoodrečni podvig vere, ljubavi, molitve. I onda? Onda će ga čudesni Gospod u Bogočovečanskom telu Crkve Svoje preobraziti, obnoviti, osvetiti, prisajediti sabornom bogočovečanskom umu Crkve. I tek tu, u tom bogočovečanskom umu Crkve tvoj će um naći sebe, svoju punoću, svoje savršenstvo, svoju svetost, svoju nepogrešivost. I ti ćeš radosno moći sa svima koji su svim bićem, svim srcem, svim umom u Crkvi Hristovoj Reći: "Mi um Hristov imamo" (1. Kor. 2,16). "Mi" um Hristov imamo: mi svi zajedno, sa svima svetima, a ne ja sam; moj izdvojeni, osamljeni, neocrkvenjeni um je uvek nemoćan, slab, bedan, pogrešiv, zabludan, varljiv, prevarljiv; *vara* i *sebe* i druge oko sebe, *vara* voljno ili nevoljno, svesno ili nesvesno. Jedino "sa svima svetima" (Ef. 3,18), u Crkvi Hristovoj, moj um osabornjen, ocrkvenjen, obogočovečen, dobija silu i moć i jasno vidi, opet "sa svima svetima", kroz njih i pomoću njih - svoj večni put, svoj večni smisao, svoju večnu vrednost, svoj večni život, svoju večnu radost.

U stvari, moj um je šturo, iako beskonačno "*ništa*"; i sav ja, sa vascelom svojom dušom i telom i savešću, neprekidno sam beskrajno metafizičko, a i fizičko "*ništa*", dok god sam odvojen od Onoga koji je sve i sva za svako biće: od Gospoda Hrista, Boga Logosa, vascelog ovaploćenog u Crkvi NJegovoj. Jer van Bogočoveka Hrista, ja sam sav smrtnan, sav sam "*ništa*", i fizički sav sam "*ništa*", pošto sam baš fizičkom stranom svoga bića i najpodložniji vidljivoj smrtnosti i smrti. Dok moja ljudska misao ne ologosi sebe, ona uvek ostaje fantastično priviđenje, najpre, za sebe samu. Pri tome, besmislenost misli je uvredljivo očigledna. Da, *misao* je ljudska besmislena sve dok se ne osmisli, ne ologosi Bogom Logosom - Gospodom Hristom u Crkvi NJegovoj: dok

se ne ocrkveni, osaborni, osveti, oblagodati, obogočoveči. Tek onda misao ljudska pozna sebe, svoju prirodu, svoju božansku namenu, svoj božanski smisao i cilj i vrednost i besmrtnost i večnost milu i blaženu. A dotle, nema veće muke nego što je misao sama sebi! i nema većeg pakla: misao sama u sebi i sama sa sobom, potpuno otkinuta od Tvorca i Boga misli - Gospoda Hrista, Boga Logosa. Misao ljudska bez Gospoda Hrista ne može poznati ni sebe ni svet oko sebe, niti znati sebe ili svet oko sebe. A kad u uobraženju svom misli da što zna - "ne zna još ništa kao što treba znati" (1. Kor. 8,2). Ustvari, sva sposobnost misli nije u njoj samoj već u Bogu Logosu i od Boga Logosa (sr. 2. Kor. 3,5). U tome je razumnost misli, i smisao misli, i logičnost misli, i logosnost misli. Bez toga - ona je uvek alogosno priviđenje, alogosno čudovište, koje samo sebe neprestano vija po pustinjama besmislenog postojanja i bića, koje je na kraju svih krajeva nebiće.

6,4

Da je tako, *svaki* može proveriti na sebi samom: ako marljivo i svestrano i iskreno *ispita* prirodu svoje misli; i ne samo misli nego i vascelog bića svog što se čovek zove: sve što on jeste i sve što on radi. I to *ispita* skraja nakraj. Na svima stranama svoga bića čovek će pronaći i uvideti: da je on sam po sebi, bez Boga i Logosa Gospoda Hrista, ništa, i to strašljivo ništa, uvek strašno i najstrašnije za sebe sama; i da tek sa Gospodom Hristom on ustvari ulazi u istinsko biće, u istinsko postojanje, u istinski život, u istinski smisao svoga postojanja, u istinsku besmrtnost i večnost. Jedino u Bogočoveku Hristu čovek nalazi svoju blaženu i radosnu besmrtnost, nalazi sebe bogolikog i bogočežnjivog i bogonosnog. A u tome je i jedina pohvala i hvala i slava ljudskog bića. I samo Hristom i u Hristu čovek stvara besmrtna *dela*: ono što se neće uzeti od njega ni u ovom ni u onom svetu, ono što mu nikakva smrt ne može ni oteti ni ukrasti ni oduzeti, jer je od Hristove večnosti i bogočovečnosti. I nad tim, jedino nad tim u čoveku nikakva smrt nema vlasti ni u ovom ni u onom svetu. Samo ona *dela* čovekova koja su u Hristu učinjena imaju večnu slavu i hvalu. A takva *dela* čini svaki Hristov čovek živeći u Bogočovečanskom telu Hristovom - Crkvi, koja mu neprekidno i daje božanske sile da čini takva *dela*: daje mu kao živom organskom delu svom, kroz koji sasvim prirodno projavljuje svoju bogočovečansku silu i moć. Ali mu uvek daje kao ličnosti koja svesno i dragovoljno živi u njoj tvoreći Hristove zapovesti, koje su božanski zakoni Crkve i svih članova njenih.

6,5

Samohvala, to je veliki greh, i zato veliko *breme*. Uopšte, svaki greh je *breme*. I svaki od nas mora *nositi breme* svojih grehova, dokle? Dok se u beskrajnoj pokajničkoj samoosudi ne smiri pred Onim koji uzima na sebe grehe sveta, pa i tvoj, pa i moj (sr. Jn. 1,29). Jer jedino NJemu, Jedino Bezgrešnom, *breme* grehova naših nije tako teško da Ga obori u smrt, u nemoć, u poraz, u

ropstvo. Kao svejak i svemoćni Bog - "On nemoći naše uze i bolesti ponese" (Mt. 8,17). Ali Ga nikakva nemoć naša ne može onemoćati da pada u greh, niti ikakva bolest naša obolestiti da pada u očajanje. Teško breme grehova mojih postaće meni lako, samo kada ga zbog pokajničke svesmirenosti moje svemoćni Gospod svemilostivo uzme na sebe. Zato svežalostivi Spas i poziva k sebi sve koji su umorni od greha i smrti i natovareni njihovim bremenima, da priđu k NJemu da ih On odmori, uzevši na sebe bremena njihova (sr. Mt. 11,28-30). Pošto se greh razlio po celom biću ljudskom, i ogrehovio i dušu našu i savest i volju i misao i srce i telo, nije li zato sve to čoveku postalo teret i *breme*: i sama duša, i sama savest, i sama misao, i samo postojanje? Jedino u Gospodu Hristu Bogočoveku, i sa NJim sva ta bremena postaju laka. *Breme* savesti, breme duše, breme slobode, breme postojanja, sve je to nepodnošnjivo bez Hrista; a sa NJim - lako i blago. *Breme* pak nepokajanih grehova tvojih ostaje na tebi, znaš li dokle? Sve do Strašnoga Suda. Jer niko u svetu nema prava i vlasti i moći otpuštati grehe, niko sem Gospoda Hrista. Mi ljudi možemo opraštati grehe, ali otpuštati ih, uništavati ih može samo bezgrešni Gospod Hristos (sr. Mt. 9,2-7), i oni kojima On daje tu vlast i tu silu (sr. Jn. 20,22-23). Tako, breme grehova tvojih može i pre Strašnoga suda, može i sada, odmah skinuti sa tebe Gospod Hristos, samo pod jednim uslovom: pod uslovom tvoga dobrovoljnog i sve smirenog pokajanja koje živi jakom verom, ogromnom nadom, plamenom molitvom. Naučiti se takvom pokajanju, i svima ostalim svetim vrlinama koje ono za sobom nosi i vodi, to je prva dužnost nas ljudi, svih ljudi, jer smo svi pod gresima, pod njihovim teškim bremenima.

6,6

Zato *učitelji* koji nas tome *uče*, naši su spasioci. Jer nam kroz pokajanje daju spasenje, a u spasenju sva blaga neprolazna i večna, nebeska i božanska. NJihov se trud ničim ne može isplatiti, niti dovoljno nagraditi. NJihova je prava nagrada jedino na nebesima (sr. Mt. 5,12,19). Brinući se o najvećoj vrednosti bića ljudskog - bogolikoj duši, i dajući čoveku najveće i jedino večno blago - spasenje duše, učitelji vaši sve vreme života zemaljskog troše na to što je večno, a vi za to uzvraćajte dodeljujući im od svojih zemaljskih dobara. Gle, *učitelji* vaši - spasioci vaši su u ulozi prosjaka! A to je na opomenu njima i na pouku vama: jer spasenje koje vam daju nije od njih već od Spasitelja. Stalno zauzeti prenošenjem večnih božanskih blaga od Spasitelja vama spasavanima, oni se ne brinu o hrani i odeći, zato je vaša evanđelska dužnost da vi tu brigu brinete o njima. Koji Evanđelje propovedaju, neka od Evanđelja žive (1. Kor. 8,14). To je na smirenje i ljubav, i njima i vama: i učiteljima i učenicima. Vi zavisite od njih u onome što je večno za vas i po vas, a oni zavise od vas u onome što je zemaljsko i potrebno za održavanje telesnog života. To je tako, da biste se međusobno smiravali i jedni druge ljubili kao dobrotvore. Svi ste vi u isto vreme i prosjaci i darodavci: vi ste prosjaci kojima oni udeljuju večnu duhovnu hranu, a oni su prosjaci kojima vi udeljujete telesnu hranu. A bogatstvo i njihovo i vaše nije od vas nego od Boga: zemlja i sve što je na njoj, od Boga je; spasenje i Carstvo nebesko, takođe je od Boga. A vaš i njihov je samo trud, samo revnost. Zato će se svakome dati plata po trudu njegovom (1. Kor. 3,8).

6,7

Smešna je, lakomislena je, ubitačna je čovekova *samoobmana*: hteti izigrati svemogućeg i svepravednog *Boga*; izigrati ma kad i ma u čemu. Jer *Bog* ceni i sudi čoveka po vascelom biću njegovom, vidljivom i nevidljivom, i po vasceloj delatnosti njegovoj, vidljivoj i nevidljivoj. Biće čovekovo je više nevidljivo nego vidljivo. Ali *Bog* uvek jasno i sveproniciljivo vidi i ono što je nevidljivo u čoveku. A u čoveku je nesravnjeno više nevidljivog nego vidljivog: vidljivo je telo, i vidljiva su dela učinjena telom, posredstvom tela; a nevidljiva je duša, nevidljiva savest, nevidljiva volja, nevidljivo srce; nevidljive su misli, nevidljiva osećanja, nevidljive želje, namere, htenja, i mnoga duševna raspoloženja i stanja. I u tome nevidljivom je pravi čovek, odgovorni čovek. To baš nevidljivo i uslovljuje i određuje čovekov vidljivi život po telu u svetu. A svevideći Gospod prati sva zbivanja u čoveku od njihovih najnevidljivijih zametaka, pa do potpune zrelosti, do savršene uobličeniosti njihove. Jedino On Svevideći vidi kako se u čoveku začinja nevidljiva misao, kako klija, raste, sazreva, kako se pokatkad oblači u vidljive forme, ruha, ili kako sva nevidljiva vlada svim vidljivim, telesnim životom čovekovim. *Što čovek poseje* u sebi i u svetu oko sebe, *to će i požnjeti*, ako ne ranije, ono sigurno na dan Strašnoga suda. Dotle, on i može zaboraviti sebe, a možda i mnoge oko sebe, ali na Strašnom sudu, sam će svojim srpom na očigled svima požnjeti njivu života svoga. Tada će sve njegove obmane i *samoobmane*, kojima je *varao sebe* i ljude, i mislio da vara sveznajućeg i svepravednog *Boga*, pasti na njega samog, vratiti se njemu kao njegova večna svojina, da mu one budu i njegova večnost i njegov neprolazni svet. Tek tada će on svim očima bića svog sagledati i uvideti da je izigrao ne *Boga* već sebe.

6,8

Čovek u ovome svetu može *sejati* iz sebe ili ono što je smrtno ili ono što je besmrtno: smrtno je sve što je od greha, što vodi grehu, i što drži u grehu; a besmrtno je božansko, bogoliko, bogočežnjivo, bogoljubivo, bogocentrično, tojest sve što je od *Boga*, što vodi *Bogu*, i što drži u *Bogu*. Smatra li čovek da je on samo *telo*, i živi li samo radi tela i telom, i radi li sve samo za telo i radi tela, i *seje* li po njemu samo telesne želje i slasti, od toga *će požnjeti trulež*. Jer *telo* čovekovo, odvojeno od bogolike duše i od *Duha* Božjeg, ne može drukčije završiti nego kao *trulež*. Svaka telesna želja, kada sazri, zar ne sazri truležju? Svaki greh, posejan u telo, zar ne sazri kao smrt? Svaka slast, posejana u telo, zar ne završava truležju čim se smrt kosne tela? Svaki čovek koji živi radi *tela*, kao završnog cilja svoga postojanja, ne može ne *požnjeti* od tela *trulež*, samo trulež. "Koji oru muku i seju nevolju, to i žanju. Od dihanja Božjeg ginu, i od daha nozdrva njegovih nestaje ih" (Jov. 4,8-9; sr. Priče 22,8).

A kako čovek *seje* sebe u *Duha* Svetoga? Pomoću svetih vrlina: vere, ljubavi, nade, molitve, posta, i drugih. Zar molitvom svojom čovek ne *seje* svoje misli, svoja osećanja, svoja raspoloženja, svoje čežnje u - *Duha* Svetoga? zar kroz njih ne predaje dušu svoju, srce svoje,

savest svoju, život svoj - Duhu Svetom? Tako i kroz ljubav, i kroz veru, i kroz sve svete vrline čovek seje sebe po večnosti Duha Svetoga: NJegove Istine, NJegove Pravde, NJegove LJubavi. Hrišćanin čovek najpre je kroz svetu tajnu krštenja posejao svebiće svoje po Duhu Svetom; i sav kasniji život njegov nije ništa drugo do sejanje sebe kroz svete tajne i svete vrline po Duhu Svetom. I Duh Sveti živi u njemu kroz svete tajne i svete vrline (sr. Rim. 8,9-10), i uzrasta u njemu sve što je božansko, evanđelsko, besmrtno, večno, bogočovečno, zato će *od Duha Svetoga i požnjeti život večni*.

Hrišćanin zna da je čovek bogolikom dušom svojom biće nebesko, besmrtno, večno, bogočovečno; zna da mu je život na zemlji dat, da izvrši svoj večni zadatak, večni posao: da stekne *život večni*. I sav život svoj na zemlji on provodi u sejanju po biću svom onoga što je besmotno i večno. A to je? Sve što je evanđelsko, Hristovo, bogočovečansko. Sejući to, on neprestano uzrasta sebe blagodaću ka svemu što je večno, bogočovečno, nebesko, dok ne uzraste "u čoveka savršena, u meru rasta visine Hristove" (Ef. 4,13), i tako stvarno i svesavršeno postigne u Hristu Bogočoveku *život večni*, svoj *život večni*, jer je Gospod Hristos radi toga i došao u naš svet, radi toga upravo i postao čovek, da čoveku, svakom čoveku, da život večni (sr. Jn. 17,2-3). A daje to svakome koji veruje u NJega kao Bogočoveka (Jn. 3,15-16.36; 6,47).

6,9

Dajući život večni, vera u Hrista je uvek *delotvorna*, delatna, uvek živa i orna da *čini* i tvori ono što sačinjava suštinu večnoga života, ono što je večno. A to je? Na prvom mestu: *dobro*. Zato *da nam se ne dosadi činiti dobro*, jer *čineći dobro* mi sejemo ono što je večno i što donosi večne plodove koji ne trule, niti ih ikakva smrt uništiti može. Kada na njivi duše naše uzrastu plodovi posejanog *dobra*, i sazru, njih će u dan sveopšte žetve Anđeli Božji *požnjeti* i odneti u "žitnicu Božju" (sr. Mt. 13,10). A sa njima i u njima i dušu našu, koja je sva proključala, uzrasla i sazrela u onome što je večno i bogočovečno, a to znači: što je istinski i stvarno *dobro*. Jer šta je to što je istinski *dobro* u našem čovečanskom svetu? Samo ono što je od Boga, i što vodi Bogu, i što drži u Bogu, koji je jedini dobar, jer "niko nije dobar osim jednoga Boga" (Mt. 19,17), tojest niko osim Boga nije savršeno, večito, neizmenljivo dobar. Naše ljudsko *dobro* je samo utoliko dobro, ukoliko je od Boga i radi Boga i ka Bogu; ukoliko je slika Božjeg dobra, koju odražava naša bogolika duša čineći dobro. Znači: *dobro* je samo onda istinski dobro, ako je božansko. A u našem čovečanskom svetu mi znamo kao jedinog istinitog Boga samo Bogočoveka Gospoda Hrista, zato što je u našem zemaljskom svetu jedini On pokazao u Svojoj ličnosti savršeno božansko *dobro*, ostvarivši ga savršeno u svome bogočovečanskom životu na zemlji. On je i oličenje i ovaploćenje i ostvarenje savršenog božanskog dobra, te time jedini izvor i jedino merilo tog dobra. I mi ljudi na zemlji ne možemo ni imati ni *činiti* istinsko *dobro* bez NJega i mimo NJega i protiv NJega, već jedino i samo sa NJim, pomoću NJega i radi NJega. Zato je On i objavio sveistinitu blagovest: "Bez mene ne možete činiti ništa" (Jn. 15,5): ništa istinski dobro, istinski božansko, istinski besmrtno, istinski večno, istinski čovečno. Samo kada se čovek blagodatnim podvizima vere, ljubavi, nade, a najpre svetim krštenjem i pričešćem, duhovno organski sjedini sa Gospodom Hristom, kao loza sa čokotom, može roda roditi: istinsko dobro,

božansko i večno; a bez toga, čovek ostaje besplodan i nerodan za svako istinsko dobro. I opet po sveistinitoj reči Sveistinitoga: "Ja sam čokot a vi loze. Kao što loza ne može roda roditi sama od sebe ako ne bude na čokotu, tako i vi ako u meni ne budete. Koji bude u meni i ja u njemu on će roditi mnogi rod: jer bez mene ne možete činiti ništa" (Jn. 15,4.5).

Samo živeći u Hristu pomoću svetih tajni i svetih vrlina, mi možemo uvek, bez kraja i konca, s radošću *činiti dobro* - "*da nam se ne dosadi*". Jer On Svojim sledbenicima uvek daje neiscrpne sile da *čine dobro* i da žive dobrom i radi dobra, svesni da ih to dobro i drži u zajednici i jedinstvu sa "Jedino Dobrim", u kome su sva večna blaga i sve večne radosti. Razume se, naše se dobro u ovome svetu često mora rađati u mukama i opasnostima od zla, koje sa svih strana napada na naše božansko dobro. Ali radost je naša u tome što mi znamo da je naše hristovsko dobro uvek jače od svakog đavolskog zla u našem čovečanskom svetu, i to jače koliko je svemoćni Bog jači od kukavnog đavola. Hraneći dušu svoju tom verom i tom nadom, mi nećemo *sustati u činjenju dobra*, koje će na kraju svih krajeva sazreti i biti *požnjeveno* u dan sveopšte žetve, i zajedno sa nama biti odneseno u carstvo nebesko.

6,10

Zato dakle dok imamo vremena, činimo dobro svima, a osobito onima koji su s nama u veri. Jer *vremenim* stičemo večno, kratkotrajnim - neprolazno, zemaljskim - nebesko. U ovom svetu mi moramo naše božansko *dobro*, taj naš nebeski usev, štititi i braniti od svake nepogode zla, koje su tako česte, i skoro neprekidne, na njivama našeg zemaljskog života. Kako braniti? Braniti, danonoćno se trudeći oko svog evanđelskog dobra sa velikom revnošću u veri, u ljubavi, u molitvi, u postu, u bdenju, u trpljenju, u čistoti, u krotosti, u smirenosti, i u ostalim svetim vrlinama, i ne dati da nam to dotuži. Jer znamo da će svebrižni i svemoćni Gospod učiniti da uzrastu žita pravde naše. Naše je da se neumorno trudimo: da kopamo, da oreemo, da sejemo, da zalivamo, a Bog daje sile semenu te raste, zri i sazreva u plodove (sr. 1. Kor. 3,6-7). No i taj naš danonoćni trud postaje nam lak i radostan kada ga činimo u zajednici sa braćom *po veri*: jer su i oni u istom podvigu i trudu. I pomažu nas svojom verom, svojom ljubavlju, svojom molitvom, svojom revnošću. Stoga smo dužni da s radošću činimo dobro, *osobito onima koji su s nama u veri*. I to "*dok imamo vremena*": jer što sejemo u *vremenu*, požnjećemo u večnosti, što sejemo na zemlji - požnjećemo na nebu, što sejemo u ovom svetu - požnjećemo u onom. U svakom trenutku života svog mi smo zemaljskonebeska bića: sve što činimo, mislimo, osećamo, odmah se nevidljivo prenosi sa zemlje na nebo, odjekuje tamo, odražava se tamo, produžuje se tamo. Zato je od večne važnosti sve što čovek čini, što čovek misli, što čovek hoće. U svakom trenutku postojanja svog čovek je vremevečno biće: i sve što je njegovo ima večni značaj i večni smisao. Zato, pazi kako živiš! pazi kako misliš! pazi kako osećaš! pazi kako radiš! pazi kako gledaš! pazi kako slušaš! Jer svim tim ti određuješ i predodređuješ večnu sudbu svoju u onom svetu.

6,11

Vidite koliko vam napisah rukom svojom! Zašto? Zato što je u pitanju vaše spasenje; a time - vaša duša, vaš večni život. A vaše spasenje i vaš večni život i vaša duša zavise od prave vere u Jedinog Spasitelja roda ljudskog pod nebom: Gospoda i Boga Isusa Hrista. Sve što odvaja, odvodi, odvlači od te prave vere - odvaja vas od spasenja i gura u propast, u pogibao. I još više: gura vas u sami pakao, u samo naručje dušeubice đavola i njegovih crnih anđela. Zato je za vas najvažnije: znati i držati pravu veru u Gospoda Hrista. A znaćete je i držaćete je jedino ako ugađate samo NJemu kroz sveti život u svetim tajnama i svetim vrlinama, a ne ako ugađate ljudima.

6,12

Vaša vera je u opasnosti od ljudi *koji hoće da se hvale po telu*. Takvi čovekougodnici *nagone vas da se obrezujete*: da spasenje svedete na jedan čisto spoljašnji akt i postupak. A spasenje nije nešto što sam ja izmislio, ili vi, ili ma ko od ljudi, već ono što je Spasitelj odredio: spasenje je sveobuhvatni blagodatni podvig doživljavanja Spasitelja u vasceloj punoći NJegove Bogočovečanske Ličnosti i života i smrti i vaskrsenja i vaznesenja. Podvig ogroman, sveobuhvatan, bogočovečanski, u kome učestvuje Gospod Hristos sa svima Svojim božanskim silama i čovek sa svima svojim čovečanskim silama: sav Bog i sav čovek. Zato je i Spasitelj roda ljudskog Bogočovek. A lažni učitelji svode spasenje na *obrezanje!* Kakva lakomislenost! kakvo plitkoumlje! kakvo bezumlje! najuvredljivije bezumlje! Spasenje je neiskazano tajanstven i čudesan podvig: veličanstven i strašan. To je neprekidno saraspinjanje sebe Spasitelju, i savaskrsavanje s NJim. A oni hoće da obidu i izbegnu *krst* Spasiteljev. Međutim, u bezmernom čovekoljublju Svom Spasitelj je dobrovoljno raspeo sebe na *krstu*, da bi nas spasao, i spasenje *u krst* stavio, i krstom uslovio. A čovekougodnicima i obrezanjepoklonicima se *neće da budu gonjeni za krst Hristov*. No spasenja nema bez *krsta*, i hrišćanstva nema. Hristos i *krst*, to je sve i sva u svima čovečanskim svetovima. Bez *krsta* nema spasenja, kao ni hrišćanstva bez Hrista Bogočoveka.

6,13

Lažni su učitelji oni koji se *obrezuju a ne drže* ostale propise starozavetnog *Zakona*: o prvinama, o suboti, i ostalim stvarima. Oni niti su hrišćani niti Jevreji, pa hoće i vas da navedu na to, da bi se, ako ničim drugim, *hvalili vašim obrezanjem* kao svojim uspehom: oni učitelji - a vi učenici! O, oslepljeni samoljubljem bezumnih učitelja, koji hoće spasenje bez Spasitelja, i Spasitelja bez *krsta!*

6,14

A ja Bože sačuvaj da se čim drugim hvalim osim krstom Gospoda našeg Isusa Hrista, jer se krstom umrtvi smrt, uništi greh, usmrti đavo, i nama darova život večni i istina večna i pravda večna; rečju: krstom se izvrši naše spasenje. Zato je krst, samo krst - istinska hvala naša, istinska hvala svakog pravog čoveka. Jer, zar se može nazvati istinskom hvalom ma koja hvala ljudska koja ne spasava od greha, od smrti, od đavola, i ne daje čoveku istinu večnu i život večni? Ne, nema hvale za čoveka sem one koja mu daje spasenje i osigurava život večni. A to daje samo krst Spasov. Zato je on - hvala naša u svima svetovima. Bez te hvale - čovek je bez istinske slave, bez istinskog života, bez istinske besmrtnosti; čovek je postoput sram, sram, sram, i smrad, smrad, smrad; i čovek i čovečanstvo i svako ljudsko biće - beda i očaj i sram i smrad! Krst Hristov - pre svega i iznad svega! Zato "sve držim za štetu prema prevažnome poznanju Hrista Isusa Gospoda, koga radi sve ostavih, i držim sve da su trice" (Flb. 3,8). Za čoveka u zemaljskom svetu, šta je važno, šta jedino važno? Da Hrista Spasa dobije, da se nađe u NJemu, da živi NJime, da se razapne NJemu, da vaskrsne NJime, da se vaznese NJime, i tako postigne spasenje kroz potpuno ohristovljenje (sr. Flb. 3,8-11). Radi toga - "s Hristom se razapeh. I ja više ne živim, nego u meni živi Hristos" (Gal. 2,19-20). Mislite, živ sam? Da, u Hristu i sa Hristom, i za Hrista, i za sve one u Hristu. A za svet ja sam mrtav, i svet je za mene mrtav: krstom Hristovim razape se meni svet i ja svetu: mrtav sam grehu i za greh, mrtav sam svima slastima ovoga sveta, mrtav sam smrti i za svaku smrt; no i prema meni leži sav svet mrtav, mrtve su sve njegove slasti i sablasti, i ne mogu me privući ni zavesti. Jer znam ko je život, i ko daje život: On, čudesni Svepobedni Pobeditelj smrti; sve su smrti mrtve pred NJim i pred nama hrišćanima, svi su gresi mrtvi, svi su đavoli mrtvi; a mi smo živi večnim životom, večito živi, i nikakva nam smrt ne može nauditi ni u ovom ni u onom svetu. Živeći vaskrsim Gospodom, mi od NJega svakog trenutka dobijamo svepobedne vaskrsne sile kojom pobeđujemo svaku smrt i savlađujemo sve smrtno, pobeđujemo svaki greh i savlađujemo sve grehovno, pobeđujemo svakog đavola i savlađujemo sve đavolsko. Nema sile ni u jednom od postojećih svetova koja je jača od nas, jer sve možemo u Hristu Isusu koji nam moći daje (sr. Flb. 4,13), moći božanske, svesilne, svepobedne. Po tome mi smo novi ljudi, bogoljudi po blagodati, i nama ne može nauditi nikakva smrt, nikakav greh, nikakav đavo.

6,15

Zato u Hristu Isusu niti što vredi obrezanje niti neobrezanje, nego nova tvar. Nova tvar - u NJemu i NJime, koji je jedina novina pod suncem. Jedina novina kao Pobeditelj smrti, greha i đavola; kao Spasitelj od greha, smrti i đavola; kao Davalac novog života - večnog života. Otuda On jedini i daje novi život, i stvara novog čoveka, spasavajući ga od greha, smrti i đavola, koji sastaruju, istruljuju čoveka, i ispunjujući ga Božanskim Životom, Božanskom Istinom,

Božanskom Pravdom, Božanskom LJubavlju, i ostalim Božanskim silama koje su uvek nove i neostarive, jer su večne. One i prerađuju i preobražavaju i obnavljaju čoveka: od starog čine ga *novim*, od smrtnog čine ga besmrtnim, od đavoljeg čine ga Božjim. Stoga: "Ko je u Hristu - nova je tvar = $\kappa\alpha\iota\nu\eta\ \kappa\tau\acute{\iota}\sigma\iota\varsigma$: staro prođe, gle, sve novo postade" (2. Kor. 5,17): nov um, novo srce, nova duša, nova savest, nova volja, nov sav čovek u svima svojim sastojcima sem - greha. To je uistini *novi* čovek: blagodatni bogočovek. Da, hrišćanin je blagodatni bogočovek, hrišćani su blagodatni bogoljudi. Zato u Hristu Isusu niti što vredi obrezanje niti neobrezanje, nego nova tvar.

6,16

I koliko ih god po ovome pravilu žive, na njima je mir i milost, kao na pravom Izrailju Božjem. Izrailju Božjem po veri, avramovskoj veri u istinitog i jedinog Mesiju roda ljudskog - Gospoda Isusa Hrista Bogočoveka. Koji su od te vere - dobijaju blagoslov sa vernim patrijarhom Avraamom (sr. Gal. 3,9); i to su pravi potomci Avraamovi (Gal. 3,7); a kad su potomci Avraamovi onda su i Hristovi, i po obećanju naslednici carstva blagodati - carstva Božjeg (Gal. 3,29). Onda su: Izrailj Božji, novi Izrailj.

6,17

Sada znate Spasovu blagovest spasenja, stoga *više da mi niko ne dosađuje*. Sada znate da je spasenje jedino u Spasitelju, u NJegovom svespasonom krstu, a ni u kakvom obrezanju ili ma čemu drugom. Nemojte više tražiti od mene nikakve dokaze o tome, niti verovati lažnim učiteljima i njihovim pričama bilo o meni, bilo o spasenju. Spasenje se mora odstradati krstom; i ukoliko se stradanja Hristova umnožavaju na nama, utoliko se i uteha naša umnožava kroz Hrista (sr. 2. Kor. 1,5). Mi jednako nosimo na telu smrt Gospoda Isusa, da se i život Isusov na telu našem pokaže. Jer mi živi jednako se predajemo na smrt za Isusa, da se i život Isusov javi na smrtnom telu našem (2. Kor. 4,10-11). Sa tih razloga i *ja rane Gospoda Isusa na telu svome nosim*: od stradanja za NJega, a time od stradanja radi moga spasenja. Spasenje se mora izvojevati u ratu sa svima vidljivim i nevidljivim neprijateljima našega spasenja; i u tome ratu zadobijaju se mnoge *rane*. Evo i na meni tih *rana*; one su svedoci moje krsne vere u Spasitelja krstonosca i vaskrsitelja; one su dokaz istinitosti Evandjelja spasenja koje propovedam. Još pri prvom susretu mom sa vaskrslim Gospodom na mom hristogonilačkom putu za Damask, On mi je objavio da moram mnogo postradati za NJega. I eto, ja sam stradao; i još stradam, evo *rana*. Sve što je Spasovo ispunjuje se na meni: a On je sav u Evandelju spasenja, koje vam propovedam i rečima i čudesima i ranama. Što više rana hrišćanin zadobije u ratu za svoje spasenje, to je bolji vojniki Hristov, i utoliko mu je sigurnije spasenje. Ne treba se varati: nama se darova Hrista radi ne samo da Ga verujemo nego i da stradamo za NJ, jednako se boreći za svoje

spasenje (sr. Flb. 1,29-30). Spasenje se postiže neprekidnim stajanjem u Evandjelju Spasovom, neprekidnim življenjem u Evandelju i po Evandelju, neprekidnim idenjem za Spasiteljem sa krstom u srcu, u mislima, u duši, u umu, u telu. Jer bez krsta - nema spasenja biću što se čovek zove. Znajte, znajte, znajte: gde je krst, tu je spasenje. Jer je čudesni Gospod Hristos sve sile Svog bogočovečanskog domostroja spasenja roda ljudskog stopio, slio u krst. Zato je krst i postao "znak Sina Čovečijega" (Mt. 24,30), večiti znak, nerazorivi znak, i na nebu i na zemlji jedini znak. Tim znakom se pobeđuju svi vidljivi i nevidljivi neprijatelji našeg spasenja, i zavek osigurava spasenje naše i u ovom i u onom svetu.

6,18

Blagodat Gospoda našega Isusa Hrista sa duhom vašim, braćo! Amin. Kada je blagodat Gospoda našega Isusa Hrista sa duhom vašim, ona će vam dati spasenje i objasniti vam svu tajnu njegovu. Duh vaš bez te blagodati ne može ni znati šta je spasenje niti ga ostvariti. Blagodat Gospoda Hrista i jeste skup svih bogočovečanskih sila Spasovih, kojima se i obavlja spasenje, kada se one sjedine sa duhom našim pomoću vere naše, ljubavi naše, molitve naše, posta našeg, krotosti naše, smirenosti naše, pokajanja našeg, i ostalih naših svetih podviga evanđelskih. Jer, kako se biće naše oblagodaćuje Hristovom blagodaću? Oblagodaćuje se pomoću svetih vrlina, a pre njih, i uporedo s njima, pomoću svetih tajni: krštenja, pričešća, ispovesti ... Tek kada se um naš oblagodati Hristovom blagodaću, on postaje sposoban za zdravu misao, za bogočovečansko rasuđivanje, za razumevanje božanskih tajni u našem čovečanskom svetu i u gornjim svetovima. I tek kada se srce naše oblagodati božanskom blagodaću Hristovom, ono se osposobi da iz sebe toči sveta osećanja, svete želje, sveta raspoloženja, sveta htenja. Tek kada se sav čovek oblagodati u vascelom biću svom, on postaje sav - nova tvar, novo biće, novi čovek: blagodatni bogočovek, Hristov čovek. A to je radost iznad svih radosti za ljudsko biće: jer je čovek na to i za to stvoren. A spasenje se i sastoji u potpunom ostvarenju toga cilja: postati bogonosac, hristonosac u vascelom biću svom; živeti Hristom i radi Hrista u svima svetovima i u svima večnostima. Amin! Amin! Amin!

Na prep. i bogonosnog

Atanasija Atonskog

5/18 juli 1953

Man. Čelije

[sadržaj](#)